

גליון מורחב
לכבוד י"ד ט

משנת השבוע

חג הסוכות תשפ"ה
פרשת בראשית
[שנה י"ד - גליון ג']

דברות קודש

שיעור הלכה

ניצוצי הדף

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש

ליקוטי מגיד משנה

מצוה יומית

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

הילולא דצדיקא

א געדאנק פון פרישה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה

מערכת המשנה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	ט"ז תשרי
מצוה תקעב.	לא תשיך לאחיך
שבת קודש:	י"ז תשרי
מצוה תקעג.	לנכרי תשיך

פרשת בראשית

יום ראשון:	י"ח תשרי
מצוה תקעד.	בל תאחר
יום שני:	י"ט תשרי
מצוה תקעה.	מוצא שפתיך תשמור
יום שלישי:	כ' תשרי
מצוה תקעו.	כי תבוא בכרם רעך
יום רביעי:	כ"א תשרי
מצוה תקעז.	ואל כליד לא תתן
יום חמישי:	כ"ב תשרי
מצוה תקעח.	וחרמש לא תניף
ערב שבת:	כ"ג תשרי
מצוה תקעט.	וכתב ספר כריתות
שבת קודש:	כ"ד תשרי
מצוה תקפ.	מחזיר גרושתו

פרשת נח

יום ראשון:	כ"ה תשרי
מצוה תקפא.	חתן לא יצא לצבא
יום שני:	כ"ו תשרי
מצוה תקפב.	נקי יהיה לביתו
יום שלישי:	כ"ז תשרי
מצוה תקפג.	לא יחבול רחיים
יום רביעי:	כ"ח תשרי
מצוה תקפד.	השמר בנגע הצרעת
יום חמישי:	כ"ט תשרי
מצוה תקפה.	דיני הלוקח משכון

תוכן הענינים

דברות קודש

- מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה . ג
ליקוטי מגיד משנה ..... ו
מצוה יומית ..... יא
דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ..... יג
שיעורי הלכה ..... מ
ניצוצי הדף ..... מז
מראי מקומות ללימוד דף היומי ..... נא
מערכת המשנה ..... נב
הילולא דצדיקא ..... נד
מגיד משנה לנוער ..... סב

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשלוח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר
דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
718.255.9118

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברות קודש

מאת נ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

חג הסוכות שנת תשל"ב

והנה בגמ' (מגילה כח:) ר"ל הוי אזיל באורחא, מטא עורקמא דמיא [בריכה של מים], אתא ההוא גברא ארכביה [לריש לקיש] אכתפיה וקא מעבר ליה. א"ל קרית? א"ל קרינא. תנית? תנינא ארבעה סידרי משנה. א"ל פסלת לך ארבעה טורי, וטענת בר לקיש אכתפך? שדי בר לקישא במיא. א"ל ניחא לי דאשמעינן למר [פרש"י, שאשמש לאדוני]. אי הכי גמור מיני הא מילתא דאמר ר' זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן, שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים, ע"כ. נראה דכוונת ר"ל היתה דכיון שילמוד מיניה הא שמעתתא, ממילא נהי' רבו בזה, וההוא גברא תלמידו ויכול לשמשו.

ויש לדייק, דהרי הא שמעתתא אינו אלא חומרא שהחמירו בנות ישראל על עצמן משום שאין הכל בקיאים בפתחי נדה, אימתי הן עומדות בי"א ימים שבין נדה לנדה. וכיון דאין זה אלא חומרת בנות ישראל, מנ"ל דגם זה בכלל תורה הוא, ואדרבה אולי חומרה זו דאתי לידי קולא הוא, דעי"ז ימעטו מפ"ו, ואין חכמה לאשה אלא בפלך (יומא סו:), ומי שם נשים למתקני תקנות? וצ"ל כיון דלאו הכל בקיאים אימתי הן עומדות בין י"א ימים שבין נדה לנדה, משום סייג והרחקה שפיר דמי והוי הלכתא.

והנה בגמ' (שבת יג.) תני דבי אליהו מעשה בתלמיד א' ששנה הרבה וקרא הרבה

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא אלקים" (לד: יב-א:א). איתא בגמ' (נדה עב:-עג.) אמר לו ראב"ע לר"ע, אפי' אתה מרבה בשמן כל היום כולו, איני שומע לך אלא חצי לוג שמן לתודה ורביעית יין לנזיר ואחד עשר יום שבין נדה לנדה - הלכה למשה מסיני. מאי הלכה [פי', שנאמרה ביחס ל"א יום שבין נדה לנדה, כי משמע לגמרא שהכוונה היא שיום הי"א שונה מהימים שלפניו בהלכותיו]. ר' יוחנן אמר הלכה י"א [שבדבר אחד חלוק יום הי"א משאר הימים], ר"ל אומר הלכות י"א [שבשני דברים הוא חלוק משאר הימים] וכו' לר"ע קראי [לומדים הלכה זו ממשמעות הפסוקים], לראב"ע הלכתא [הלכה למשה מסיני] וכו', תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, שנאמר "הליכות עולם לו" (חבוקו ג:), אל תיקרי 'הליכות' אלא 'הלכות'. ועיין רש"י הלכות - משנה וברייתא הלכה למשה מסיני, ע"כ. ובתוס' ורא"ש כתבו אית ספרים דלא גרסו לה, ור"ת הגיהו כדי לסיים בדבר טוב.

והנראה לפרש דשפיר גרסינן לה ושייכא הא ברייתא הכא, דרש"י פי' הלכות משנה וברייתא הלמ"ס. ולכאורה היה משמע ד'הלכות' דוקא הלכה למ"ס או דאורייתא ממש, אבל מנ"ל דה"ה אפילו דבר שנוהג ממנהגא ולסייג ולגדר נמי כן.

פ"ב ה"ו) ובילקו"ש (יחזקאל רמז שני"ח) שאלו לחכמה וכו' שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו, א"ל "הנפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח:ד). חוטא מהו ענשו, א"ל יביא אשם ויתכפר לו, ע"כ. נמצא דחכמים לשיטתם דנפש חוטאת במיתה, ולכן העובר על דברי חכמים חייב מיתה. אבל התורה לשיטתו דיכפר, ולכן הזהר בדברי חכמים יותר משל תורה, והבן.

והנה אליהו גילה לאשת האי תלמיד דבעלה מת משום דלא עשה הרחקה בימי ליבונו, סמך נמי להא דר' זירא במס' מגילה הנ"ל דבנות ישראל החמירו על עצמן דאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו ז"ל. ותנא דבי אליהו עלה, כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב, כלומר דהני הרחקות נמי הלכתא וע"י זוכה לעוה"ב. וכיון דמעשה הי' ע"י אשה, ולכן החמירו על עצמן לישב אפי' על טיפת דם כחרדל, והי' זה ע"פ הסכמת אליהו. וז"ש תנא דבי אליהו שירחיק עצמו בדרבנן.

והנה במס' נדה (עב:) ר"ל אומר הלכות לא אחד עשר בעי שימור ולא שימור לעשירי הוי. ופרש"י, מדאורייתא ולשמור וכו' ומדרבנן מיהא אפילו רואה יום י"א אסורה לשמש ביום שלאחריו, כדקתני במתניתין ה"ז גרגון, ולר"ל נחוש דילמא ישמש. אמנם הרי ר"ל לשיטתו דאפילו טיפת דם כחרדל נמי הלכתא, וא"כ מדרבנן אסור לשמש וח"ו לא יבוא לידי איסור. ולכן תנא דבי אליהו כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב, דחמירי דרבנן מדאורייתא וח"ו לא יבוא לידי איסור, ולכן מובטח לו שהוא בן עוה"ב.

ושימש ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואמרה להם, כתיב בתורה "כי הוא חייך ואורך ימיו" (דברים ל:כ). בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש ת"ח הרבה, מפני מה מת בחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר. פעם אחת נתארחתי אצלה, והיתה מסיחה כל אותה מאורע. ואמרתי לה, בתי בימי נדוּתִיךָ מה הוא אצלך? אמרה לי ח"ו אפי' באצבע קטנה לא נגע בי. בימי ליבונוך מהו אצלך? אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה, ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה וכו' ע"ש. ופר"ת שהיו רגילים לטבול שתי טבילות, אחת לסוף שבעה לראותה שהיא טהורה מדאורייתא בהך טבילה, ואחת לסוף ימי ליבונו, לכך היה מיקל אותו האיש.

והאמנם יש לעיין במעשהו של תלמיד זה אמאי היקל בחששא דמדרבנן, דאטו דרבנן אפשר לזלזל בה? וצ"ל דס"ל דלא חיישינן להרחקה לאדם גדול, וכעין דמצינו ברבי ישמעאל (שבת יב:) שאמר אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא וביקש להטות, אמר כמה גדולים דברי חכמים, ע"כ. וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה (ברכות ד:), ולכן האי תלמיד כיון שעבר על דברי חכמים נתחייב מיתה ומת. ועיין גמ' (עירובין כא:) הזהר בדברי חכמים יותר מדברי תורה, שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה, ודברי סופרים כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה. ועיין מהרש"א, וכבר פירשתי.

ובעת נראה לפ"מ שאמרו בירושלמי (מכות

זה הלכות בכל יום, שנאמר "הליכות עולם לו", שלעולם יתחדשו הלכות, ובכולם אם שנאם מובטח לו שהוא בן עוה"ב.

ומעתה נחזור לסיום התורה, "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל". ולכאורה צ"ע דהכי משה עשאם, הלוא כל התורה וכל המופתים הקב"ה עשה אותם. אמנם הרי משה תיקן להם לישראל הרבה תקנות וחזיק את התורה לישראל, ואשר לכן נקרא כאילו הוא עשאם.

ושמא יטעון הטוען, מהיכן לקח משה כח לעשות תקנות אלו לכל ישראל. אמנם כבר כתב הריטב"א ז"ל (ר"ה ט"ז, ועיין בשו"ת משנה הלכות ח"א סי' י"ח) דכל אסמכתות חז"ל ותקנתם באו ע"י הארה בתורה, ונתן להם כח לתקנם, והם כעין דאורייתא. וז"ש "ולכל היד החזקה אשר עשה משה", כלומר כל מה שתיקן משה לעיני כל ישראל בראשית ברא - הכל נברא בראשית ע"י ה' והתורה, וה' נתן כח לחכמי התורה לתקן תקנות וסייגים וגדרים לחזק התורה וישראל.

וביון דהעלה דחכמים עשוה הרחקות וקבעום הלכות, אפשר לנערץ בזה סיום הש"ס לתחילתו. דהנה בתחילה מתחיל מאימתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים וכו' עד סוף אשמורה ראשונה וכו' ר"ג אומר עד שיעלה עמוד השחר, הקטר חלבים ואברים עד שיעלה עמוד השחר. א"כ למה אמרו חכמים עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ולכאורה מנ"ל לחכמים לקבוע הלכות אלו של הרחקה. ולזה שפיר נערץ בתנא דבי אליהו כל השונה הלכות, והיינו הלכות דרבנן, שהם עשו הרחקה. ולכאורה מנ"ל לעשות הרחקה ועי"ז לגרום מיעוט בפ"ו. ומשני, מאימתי קורין את שמע וכו' עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה.

ודע דבמס' מגילה שלפני גרס כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב, ובמס' נדה גרס כל השונה הלכות בכל יום, דהוסיף ב' תיבות 'בכל יום' בהל' נדה, ויש לדייק למה שינה כאן. ולהנ"ל אתי שפיר, דמדייק הלכות שנתחדשו בכל יום ויום, שלא תימא דוקא הלכה למשה מסיני בזה זוכה לעוה"ב, אלא אפילו הלכות המתחדשות בכל יום, כי הא דר"ז וכיוצא בו שגזרו בו ז"ל

ליקוטי מגיד משנה

חג הסוכות

נטילת לולב מעכב טללים רעים

כמה גבר עלינו חסדו יתברך, דע"י מעשה גשמי שאנו עושים להראות על הרוחניות, בריאה יברא ה' ברוחניות לתועלתינו ולהחיותינו ולהעלותינו בקדושה. וכן בכל המצוות שעושים בדרך גשמי, כגון נטילת לולב ונענועים הגשמיים על כל ד' רוחות בעולם, והפעולה הגשמיית מעכב טללים רעים וכיוצא בו, שע"י פעולות לשם שמים שאנו עושים אפילו בארץ לא טהורה הלזו, הקב"ה זורעם בארץ העליונה ועושה פירות ופירי פירות רוחניים, ואוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב.

אם מכוונים בדברים גשמיים לשם שמים גשמיים ומקדש לה'

וזהו פירוש הכתוב (שמות כה:ב) "ויקחו לי תרומה" - לי לשמי, והטעם "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שם:ח). ותקשה, והלוא "השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית אשר תבנו לי" (ישעי' סו:א). והתירוץ, דבאמת כביכול "מלא כל הארץ כבודו" (שם ו:ג) ולית אתר פנוי מיניה, אלא להראות אפילו דברים גשמיים לגמרי, אם מכוונים לשם השם ולקדושתו, אז נעשה מקדש ומשכן כביכול להקב"ה.

(מגיד משנה תשנ"ו ד"ה והמבואר שכמה וכו')

לכפר על מעשה אדם הראשון

"ולקחתם לכם ביום הראשון" (כג:מ). אמרו במדרש (הובא בנפש יהונתן מהגאון רבי יהונתן אייבשיץ) לכפר על מעשה ראשון, היינו על חטא אדם הראשון. ותמוה. ועיין בנפש יהונתן מה שתירץ בזה^א, ודבריו צ"ע וכמ"ש שם המגיה.

^א וז"ל: נראה לפרש דאיתא (סוכה ל) 'לכם' (ויקרא כג:מ) למעט הגזול. והקשו התוס', למה לי קרא, תיפוק ליה משום מצוה הבא בעבירה. ומתרצינן העולם דאיצטרך על גזל עכו"ם, למ"ד דגזול עכו"ם מותר מן התורה, דלא הוי מצוה הבא בעבירה, דאפילו הכי פסול משום דלא הוי 'לכם'.

והנה איתא פלוגתא (ב"מ פז:) עה"פ "כי תבא בכרם רעך ואכלת וגו' ואל כליך לא תתן" (דברים כג:כה), חד אמר 'רעך' ולא של הקדש דאסור אפילו לאכול, וחד אמר 'רעך' למעוטי עכו"ם דמותר ליתן אפילו בכליו. ופלוגתייהו תלי, אי גזל עכו"ם מותר לא צריך למעוטי עכו"ם, דבלאו קרא ידעינן דמותר, ועל כרחך צריך לקרא למעט הקדש. ולמ"ד גזל עכו"ם אסור, בא למעט נכרי, עיי"ש בגמרא. ואיתא במדרש דאדם הראשון היה לו תירוץ על אכילת עץ הדעת, דהוי כפועל בכרם. אך יש אומרים 'רעך' למעט הקדש, וא"כ אסור, דאין לו תירוץ הנ"ל.

וזהו כוונת המדרש הנ"ל, "ולקחתם לכם וגו'", וקשה תפיק ליה משום מצוה הבא בעבירה. וצ"ל למעט גזל עכו"ם, דאפילו הכי לא הוי 'לכם', וא"כ צריך לקרא דמותר, וא"כ 'רעך' ע"כ למעוטי הקדש, דעל עכו"ם לא צריך קרא כנ"ל, ולכך צריך לכפר על מעשה ראשון, וא"ש.

סוכות ראשון לחשבון עונות

נראה לענ"ד, דהנה עוד אמרו במדרש (תנחומא אמור כ"ב) "ביום הראשון" (ויקרא כג:מ) - ראשון לחשבון עונות (ועיין ט"ז ס" תקפ"א מה שפ"י)², וכבר הארכתי בזה במקום אחר. וכתב הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע (פ' האזינו ד"ה מי) עפ"מ שאמרו חז"ל (יומא פז). תשובה מאהבה זדונות נעשו לו כזכויות. וסוכות הוא תשובה מאהבה, וא"כ מכל העבירות נעשו מצוות, ולכן חושבין העונות לידע שתחת כל העבירות נקבל מצוות, ע"ש³.

החוזר בתשובה מוחלין לו על כל העבירות

הנה אמרו חז"ל (קידושין מ:): יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו. ופירשו המפרשים הא דמוחלין לו כל עונותיו, הוא עפ"מ דאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב, אבות דרבי נתן פכ"ה מ"ד) עבירה גוררת עבירה. וא"כ אם שב מעבירה ומחלו לו רק עליה, עדיין יש לו עבירה אחרת, עדיין לא הועיל כלום, שבודאי יחטא עוד כיון שעבירה גוררת עבירה. וכתב הרמב"ם (פיה"מ ברכות פ"ט מ"ה) דכשיבוא העת להפרע מהם, אז יזמנו סיבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבוא העונש עליהם במשפט. וע"כ צריכים לו למחול גם עליה, וכן עד סוף כל העבירות עד העבירה הראשונה שעבר, כדי שלא יהיה לו עוד עבירה, שלא יהא גוררת עבירה.

צריך לשוב עד העבירה הראשונה

הנה בדברי חיים (ח"ב דרוש לשבת שובה) מפרש הכתוב (הושע יד:ב) "שובה ישראל עד ה' אלקיך", בהקדם מה ששמע בשם הר"ר אלימלך זי"ע, שצריך האדם לשוב בתשובה עד העבירה הראשון שעשה מעודו, כי אין אדם עובר עבירה אלא אם עבר מקודם עבירה קטנה. ואמר על עצמו דעשה תשובה ג"כ בשעה שהיה תינוק ומוטל על שדי

² וז"ל: מדרש תנחומא (אמור סי' כ"ב) וכי ראשון הוא, איכא למידק, דהא שפיר יש לומר דראשון של חג קאמר וכו'. ולענ"ד נראה דלא קשה מידי, דכל מקום שנאמר 'ראשון' היינו שיש אחריו שני או חשבון אחר וכו'. משא"כ כאן "ולקחתם לכם ביום הראשון" שאין שייכות לשום יום מהימים שאחריו בעסק זה, דמן התורה אין חיוב אלא ביום זה לבד. על כן הוכרח לומר 'ראשון לחשבון עונות'. ויש שייכות למצות לולב לחשבון עונות, כדאיתא במדרש (ויק"ר ל' ו) דאם גזל אחד לולב ומברך עליו, סניגור שלו נעשה קטיגור. על כן שפיר קאמר 'ראשון לחשבון עונות' סמוך לתיבת 'לכם', דרשינן ולא גזול, וא"כ מתיישב שפיר, ראשון שיש אחריו שני בעסק זה.

³ וז"ל: שע"י תשובה מיראה הזדונות נהפכו לשגגות, וע"י תשובה מאהבה הזדונות נהפכו לזכויות, כאשר איתא שם, והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הרוצה בתקנת השבים לפניו באמת ובהבה כאמור, ולא תחפוץ במות המת כי אם בשובו מחטאתו וחיה (עי' יחזקאל יח:לב). ע"כ בחג הזה שאנו באים לחסות בצל שידי ע"י מצוות ומעשים טובים מאהבת הש"י, או מונה העונות לידע כמה מצות יהיה חילוף העונות. משא"כ עד סוכות שהוא מיראה, אזי לא ימנה כלל, שעדיין הם שגגות. אמנם בסוכות שאז הוא מאהבת השם, אז הש"י מונה וסופר העונות כדי שיתהפכו לזכויות, ויהיה מליצים טובים על ישראל. וזהו פירוש 'ראשון' הוא, שנקרא החג הזה 'ראשון', כי לו משפט להקרא ראשון על שיש בו מעלות חשבון העונות, ואזי הוא משפיע לנו טובה וברכה, כאשר רצונו יתברך להשפיע תמיד, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק (פסחים קיב).

אמו וטפח על דדיה - גם על זאת עשה תשובה, עיי"ש. וכן על כל חטאי העולם צריך לעשות תשובה, דכיון שהוא ערב להם, א"כ עדיין יש לו עבירות מכח ערבות, דכל ישראל ערבים זה לזה (שבועות לט.). וזה היא הפשט על מה שאמרו (סנהדרין כז:): כל ישראל ערביין נתפסים בעון של איש אחד.

העבירות באים מחמת חטא אדם הראשון

ורבינו בחיי (ויקרא כולז) מביא מדרש (שיהש"ר ו' י"ז) על הפסוק (שיה"ש ו:יא) "אל גנת אגוז ירדתי", למה נמשלו ישראל לאגוז? מה אגוז אתה נוטל אחד מן הכרי כולן ממרדדין [יורדין] ומתגלגין זה אחר זה, כך ישראל - לקה אחד מהם כולם מרגישין, שנאמר (במדבר טז:כב) "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף", וצריכים למחול לכולם. אמנם לכאורה צ"ע האיך עבר עבירה ראשונה. ובשלמא שניה, הרי עבירה גוררתו, אך איך הגיע לעבירה ראשונה? על כרחך משום חטא אדם הראשון שחטא, ומזה נמשך לכל בר ישראל בעונ"ה פגם קטן אשר מחמת זה חוטא חלילה. א"כ באמת זה הוא החטא הראשון, ועיי"ז באים כל העונות, ר"ל משום גרירה.

ביוה"כ נעשים כקטן שנולד דמי

הנה ביוה"כ לאחר שמוחלים לישראל כל העונות, והם כקטן שנולד דמי, ונטהרין מכל העונות (עי' שיהש"ר א' ל"ח). אם כן אין להם שוב עבירה גוררת עבירה, א"כ האיך משכחת שישראל חלילה חוטאין, ואמאי סוכות הוא ראשון לחשבון עונות. אלא על כרחך משום חטא אדם הראשון שהוא הראשון¹, ועיי" פגמו של זה.

י"א שאדם הראשון חטא בסוכות

לפי זה מובן היטב המדרש, "ולקחתם לכם ביום הראשון", לכפר על מעשה ראשון. והיה קשה למדרש, האיך אפשר חטאים בסוכות אחר יוה"כ, כיון שאין כאן מעשה ראשון, שכבר מחלו לו. ובזהר (ח"ב קפו). איתא מפני מה נקרא שמו 'ראשון', אמר להם הקב"ה ראו עצמכם כאילו עכשיו התחלתם לסגל מצוות ומעשים טובים, לפי שהמצוות

¹ בארץ צבי כתב (סוכות ד"ה ולקחתם): יש לומר, דהנה יום הכפורים הוא תיקון על חטא עץ הדעת שיש לכל אדם, שלכולם היה חלק בחטא זה, כי יום הכפורים הוא משפט, ומשפט הוא הוכחה ובידור דברים. וזה היפך עץ הדעת, שהוא עירוב טוב ורע. ובזה"ק (ח"א רכא). נאמר דהדין נמשך עד סוכות, וכעיי"ז איתא בספה"ק מגיד מישרים (פ' אמור) דכפרת יום הכפורים נמשכת עד סוכות. ע"כ כל זמן המשפט הוא תיקון לחטא עץ הדעת. ובסוכות שנגמר הדין והבידור חוזר ומתעורר בהסתלק המשפט חוזר העירוב למקומו, עד לעתיד לבוא בב"א, שאז יתוקן לגמרי. וע"כ בסוכות חוזר משהו ראשון לחשבון עונות למקומו, כי עץ הדעת הוא ראשון לעונות, ראשון בזמן, וגם ראשון בהכרח. וכמבואר בספרי חכמי ההגיון (עי' בעקידה פ' במדבר) שיש קדימה בהכרח וקדימה בזמן, וקדימה בהכרח שהסיבה נחשבת תמיד קודמת למסובב, כי הרי חטא עץ הדעת הוא הסיבה לכל העבירות שאדם חוטא היום, ובגדר (אבות פ"ד מ"ב) עבירה גוררת עבירה. ועיי" בסוף ספר נגיד ומצווה, שמבואר שם דחטא עץ הדעת היה חטא עצום מאד מאד, וחמור מחטא אחר אלפי אלפים פעמים, עיי"ש. ע"כ כל העבירות עד היום הם בסיבת חטא זה, שהיה לכל אחד חלק בו. וע"כ נקרא זה החטא 'ראשון לחשבון עונות', שמעורר בו את הראשון לחשבון עונות.

ומעשים טובים שעשיתם עכשיו כבר נשקלו בראש השנה כנגד העונות, והכרעתי לכם לכף זכות. עכשיו סגלו מצוות ומעשים טובים, הלואי שהראשונות יכפרו על עונותיכם. וע"ז אמר היינו על חטא אדם הראשון שזה הוא הראשון, וממנו נמשכו כל החטאים בעונו"ה משום עבירה גוררת עבירה, ד' יצילנו מהם. ובפרט לפי מה שמבואר במפרשים שאדם הראשון חטא יום א' של סוכות, לפי המדרש (ב"ר ג' ח') ש"ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" (בראשית א:ה) היה ביוה"כ, א"כ חטא ביום ששי, וזהו ביום ט"ו ראשון לחג הסוכות.

זכות ארבעת המינים נזכה לגאולה

ועפ"ז מובן שפיר דברי המדרש (ויק"ר ל' ט"ז) בזכות "ולקחתם לכם ביום הראשון" אני פורע לכם מן ה'ראשון" - זה עשו, ובונה לכם ראשון - זה ביהמ"ק, ומביא לכם ראשון - זה מלך המשיח, עיי"ש.

לוקחין אתרוג לכפר על חטא אדם הראשון

א"י, הנה אמרו חז"ל (ב"ר ט"ו ח') פרי שאכל אדם הראשון אתרוג היה. וממילא צריכין לתקן במה ששחת, ועיקר תשובה היא באותה מקום ובזמן באותה אשה (עי' רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"א). לפי זה אתי שפיר המדרש "ולקחתם לכם ביום הראשון" לכפר על מעשה ראשון, היינו על חטא אדם הראשון, כיון שפרי שאכל אתרוג היה. (שנת תשכ"ה)

פרשת וזאת הברכה

הניסים נקבעו כבר בתחילת הבריאה

"לכל האותות והמופתים וגו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלקים וגו'" (דברים לד:יא-יב, בראשית א:א). הנה הנסים שנעשו לישראל ע"י שינוי הטבע, נקבעו כבר מתחילת הבריאה, כמו שמבואר במדרש (שמו"ר ח' ה') בקריעת ים סוף, שהתנה ה' תנאי עם הים שיבקע לעם ישראל. וכן דרשו (סנהדרין קט:): מקרא (במדבר טז:ל) "אם בריאה יברא", שפירשו חז"ל אם כבר נברא מששת ימי בראשית. ונראה לכאורה כי כל ההשתנות כבר נברא בכח בששת ימי בראשית, אלא שלא יצא לפועל עד הזמן הצריכה לכך.^ה

^ה וכך כתב הגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל בשם רבו הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל (פ' בראשית ד"ה ויכולו): ונראה לבאר, דלכאורה קשה איך אמר החכם מכל אדם (קהלת א:ט) "אין כל חדש תחת השמש", דהלוא כמה פעמים שידד הקב"ה הטבע בקריעת ים סוף ופתיחת פי הארץ בקרח וכדומה, ניסים ונפלאות אשר עשה הקב"ה עמנו מבריאת העולם ועד עתה.

והענין הוא כך, שכן התנה הקב"ה בשעת מעשה בראשית, שבעת הצורך ישודד הטבע. וכן בכל הנסים שעשה עמנו מאז ועד עתה, כבר נבראו מששת ימי הבריאה, ורק בעת הצורך יצא מכל אל הפועל. ושפיר אמר שלמה המלך ע"ה 'אין כל חדש תחת השמש'.

הניסים היו כבר מעת בריאת העולם

וז"ש "לכל האותות והמופתים וגו' ולכל היד החזקה וגו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל", כל זה כבר מ"בראשית ברא אלקים" הכל. ובזה יש לפרש לשון 'לעיני כל ישראל', כלומר רק לעיני כל ישראל היו אלו מופתים גדולים, אבל באמת כבר 'בראשית ברא אלקים' הכל, וגם הניסים והמופתים הללו כבר נבראו מששת ימי בראשית בכח, ואין כל חדש תחת השמש'.
(שנת תש"ל)

פרשת בראשית

"ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וגו' כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות" (ב:ב-ג). וצ"ב, כיון שגמר כל מלאכתו, איך שיין לומר 'לעשות', היה לו לומר 'כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא', או 'אשר עשה'.

הבריאה נגמרו בעת קבלת התורה

והנראה שאיתא בגמרא (שבת פח.) עה"פ "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי" (א:לא), הוסיף אות ה' ב'ששי' בגמר מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו ישראל את התורה. ואמר (חבקוק ג:ו) "עמד וימודד ארץ ויתרופפו עמודי תבל", שאם יקבלו ישראל את התורה יחזקו, ואם לאו יחזור העולם לתוהו, והיו תלויין עד קבלת התורה ביום הששי בסיון, ואז נתחזקו ונתבססו כל יצירות בראשית, ונחשב כאילו נברא העולם בששי בסיון (ועי' רש"י וכלי יקר). ואמרו בגמרא (סנהדרין צט:): עה"פ "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת" (ירמי' לג:כה), ועי' רש"י שם. נמצא הגם ש'ויכל אלקים' את כל מלאכתו אשר עשה, מכל מקום הכל תלוי בגמר ובקבלת התורה ע"י ישראל. וזהו שסיים "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות", כלומר שיעשו עוד ישראל גמר המלאכה בקבלת התורה ויגמרו הבריאה. ובזה מובן הסמיכות "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (ב:ד), ל"ויכולו" (שם:א).

ומי שילמוד במשנה הלכות
אי"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
אשתדל להתפלל בעדו

מהקצאת שו"ת מנ"ה מהר"ם תשס"ג

מצוה יזמית

מצוה תקפה. דיני הלוקח משכון

כ"ט תשרי תשפ"ה

מדין ערב. ומיהו כשמת לוח, אע"פ ששיעבוד גופו פקע, שיעבוד נכסיו לא פקע, לפי שעיקר ערבותן של נכסים בענין זה הוא שכל זמן שלא ימצא הלוח שירד לנכסיו ויפרע מהן, אבל כל שנפקע מחמת המלוה אף שיעבודא של נכסים נפקע.

שיעבוד של מלוה על המשכון שיעבוד הגוף

ומעתה נחקור במלוה על המשכון, איזה שיעבוד יש לו ללוה - שיעבוד הגוף ושיעבוד נכסי כמלוה בלא משכון. או דילמא אין לו עליו שיעבוד הגוף אלא שיעבוד נכסי. או דילמא שיעבוד הגוף יש לו ושיעבוד נכסי אין לו. ולפום ריהטא נראה דהמלוה על המשכון נתחייב בשיעבוד הגוף, אבל אינו חייב עוד בשיעבוד נכסי, והטעם מאחר דשיעבוד נכסים אינו אלא מדין ערב, והרי מלוה זה לא נתרצה בערבות שיעבוד נכסי של לוח, אלא לקח לעצמו משכון לערבות, וא"כ פקע מלוה שיעבוד נכסי, ולא נשתייר ללוה אלא שיעבוד הגוף שקיבל עליו כשאר לוח, והמשכון שחררו משיעבוד נכסי, וזה במלוה על המשכון בשעת הלואה.

משכון שלא בשעת הלואה אין לו שיעבוד

אבל משכנו שלא בשעת הלואה, כיון דבע"ח קונה משכון לגמרי, א"כ פקע ליה מהלוה השתי שיעבודים - שיעבוד הגוף ושיעבוד נכסי. אלא דהתורה נתנה רשות

ביאור תירוץ התוס'

שגם בשעת הלואה קונה משכון

איתא בגמ' (קידושין ח:): קידשה במשכון מקודשת, ומוקים הגמ' במשכון של אחרים, וכדרכי יצחק שאמר שבעל חוב קונה משכון. והקשו בתוס' (ד"ה משכון דאחרים) שרבי יצחק איירי במשכון שלא בשעת הלואה. ותירצו, דכיון דבעל חוב קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה, בשעת הלואה נמי אלים שיעבודה לחשב ממון לקדש בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות. וכן פירשו שהמלוה על המשכון אינו משמט. ותמה כת"ר מה סברא הוא זו, שמשום כשלא בשעת הלואה קונה קנין גמור, לכן בשעת הלואה נמי קונה עכ"פ קנין קצת.

שיעבוד הלוח

ונראה לפענ"ד לפמ"ש הר"ת (והביאו הר"ן, כתובות מד. מדפי הרי"ף ד"ה המוכר שטר חוב) מכירת שטרות מדאורייתא, ויכול למחול לפי ששני שיעבודים יש לו למלוה על הלוח - שיעבוד גופו של לוח שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השיעבוד, ושיעבוד על נכסיו אם הוא לא יפרע מדין ערב, כדאמרינן (ב"ב קעד.) נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה. ושיעבוד הגוף שיש לו למלוה על הלוח לאו בר מכירה הוא. הלכך אינו נמכר אלא שיעבוד נכסים, ואע"פ שאינו נמכר אלא פקע, אבל כי חזר ומחלו פקע שיעבוד הגוף, וממילא פקע שיעבוד נכסים שאינו אלא

דנפטר משיעבוד הגוף, ונשאר בשיעבוד נכסי, היפוך ממה שכתבנו לעיל. והסברא לזה, שכיון שלא רצה להלותו בלי משכון, הרי הראה בזה שאינו רוצה לסמוך על שיעבוד גופו ונכסי שלו בתורת ערב כשאר מלוה, אלא ביקש ממנו משכון על חובו, שהוא שיעבוד נכסי, שהמשכון שהם נכסי הלוה נשתעבדו למלוה, שאם לא ישלם לו, יגבה ממשכון זה, וא"כ המלוה לא איכפת ליה תו בשיעבוד גוף הלוה, אלא במשכון שהוא שיעבוד נכסי. אלא שאינו סומך גם על סתם שיעבוד נכסי שנשתעבדין מכח שיעבוד הגוף, אלא ביקש לאלים שיעבודה במשכון, שהיה לו הנכסים המושעבדים תחת ידו.

וז"ש התוס' בשעת הלואה נמי אלים שיעבודי לחשב ממון וכו', שכיון שע"י שיעבוד זה פקע ליה שיעבוד הגוף, אלים שיעבודה וקנה קצת במשכון זה לחשב ממון שלו לקדש אשה וכו'.

שיעבוד נכסים נשאר

ואין להקשות, שכיון שפקע שיעבוד הגוף בהלוה על המשכון, האיך יתחייב שיעבוד נכסי, נימא כמו בחזר ומחלו דפקע שיעבוד ממון עם שיעבוד הגוף, הכ"נ כן. זה אינו, וכמ"ש הר"ן בסברת ר"ת בשמת לוח, שאע"פ ששיעבוד גופו פקע, שיעבוד נכסיו לא פקע. שדוקא אם המלוה מוחל לו כל המלוה, אז אמרינן כיון דפקע שיעבוד הגוף, פקע נמי שיעבוד נכסי. אבל אם המלוה לא מחל כלום בעצם ההלואה, אלא אדרבה קיבל עליו משכון, אף ששיעבוד הגוף אזיל, שיעבוד נכסי שהוא על המשכון נשאר עליו.

(שו"ת משנ"ה ח"ד סי' רי"ד)

לפדותו, ועד שלא יפדה קנה ליה קנין גמור לענין שיעבודים ופקע ליה בין שיעבוד הגוף ובין שיעבוד נכסי.

כיון שיש לו קצת קנין יכול לקדש בו אשה

והיוצא לנו חילוק בין מלוה על המשכון בשעת הלואה למשכון שלא בשעת הלואה. שבשעת הלואה פקע ליה שיעבוד נכסי, ושלא בשעת הלואה פקעי ב' שיעבודי. אבל נמצא שהמלוה על המשכון בשעת הלואה ג"כ יש לו קצת קנין במשכון, דהיינו שע"י שאלים שיעבודו על המשכון עד שפקע שיעבוד שאר נכסי על משכון זה ויש לו תפיסה בו, ואם אבד המשכון אבד חובו.

לפ"ז שפיר מובנים דברי התוס', שכיון שבע"ח קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה, והקנין הוא שמפקיע השיעבוד, שהרי לענין פדיה עדיין ביד הלוה לפדותו, נמצא שהקנין שיש לו במשכון הוא להפקיע שיעבודו של לוח. א"כ בשעת הלואה גם כן עכ"פ אלים שיעבודה, כלומר דהשעבוד שלו אלים כ"כ שמפקיעו משיעבוד נכסים אחרים וחלו על משכון זה. וכיון דאית ליה למשכון הפקעת חצי שיעבוד של הלוה, שפיר כתבו התוס' שכיון שבמשכון שלא בשעת הלואה קנה לגמרי עד שיפדה, הכ"נ משכון בשעת הלואה אלים שיעבודה לחשוב ממון לקדש בו האשה וכו', כיון דעכ"פ יש לו קצת קנין.

פטור משיעבוד הגוף ויש לו שיעבוד נכסים

איברא דלאחר העיון נראה בהא חקירה, במלוה על המשכון בשעת הלואה באיזה שיעבוד מתחייב. נראה באמת לומר

דברי אלקים חיים

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנת תשפ"ד

דרשה שבת תשובה

מה שתחתיו. ולכך הוצרך לפרש שפסולו הוא משום סוכה שתחת הסוכה, והיינו דכמו שבסוכה שתחת הסוכה הסכך העליון מבטל את הסכך התחתון, אע"פ שאינו פסול אלא שאינו עשוי לצל, גם כאן המיטה מבטלת את הסכך שעליה. ובהשמטות בסוף המסכת הוסיף הריטב"א שדברי הרי"ף נאמרו דוקא במיטה, עיי"ש. ועיין במרדכי בשו"ת חכ"צ סי' צ"ד וביד אפרים, ואכמ"ל.

אי סוכה הוה מצוה חיובית

והנה יש להביא כאן מ"ש המנחת חינוך (מצוה שכ"ה) שכתב דיש ב' מיני מצוות: יש שהתורה רוצה ומבקשת עצם הפעולה, כהנחת תפילין ונטילת לולב וכדומה. ויש שאין התורה מבקשת עצם הפעולה, וכגון סוכה. שאילו רצתה התורה עצם האכילה בסוכה, היתה מטלת חובה לאכול בסוכה. וכיון שהמצוה היא רק שאם אוכל מרצונו מחויב לאכול בסוכה, ע"כ אין האכילה מבוקשת אלא שלא יאכל אדם מחוץ לסוכה. וביאר לפ"ז מדוע אין בסוכה משום מצוה הבאה בעבירה, ובענין לפסוק שגזול פסול משום שלא רצתה התורה עצם האכילה. ולכן לא שייך שיהא חסרון בנעשה בעבירה, כיון שאין כאן ענין שיעשה לרצון, רק שלא יאכל חוץ לסוכה, והרי אינו אוכל חוץ לסוכה.

אמנם האחרונים האריכו לחלוק על דבריו.

במשנה (סוכה פ"ב מ"א) הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו. אמר רבי יהודה, נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים, ולא אמרו לנו דבר. אמר רבי שמעון, מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים, ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה, לפיכך ישן הוא תחת המטה, ע"כ. ולפי דרכינו למדנו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו.

ובתוספות יו"ט (שם מ"ו) ובלבד שלא ישן תחתיו - להכי נקט שינה דאפילו עראי אסור. דתנן (שם מ"ד) דאוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה, ותני עלה (כו). ואין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה. משום דאין קבע לשינה שאין אדם קובע עצמו לשינה שפעמים שאינו אלא מנמנם מעט ודיו בכך.

רש"י: טעם האיסור לישן תחת המטה בסוכה

ויש להבין הטעם דהישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו. רש"י (ד"ה לא יצא) פ"י שטעם הפסול הוא כיון שאוהל מפסיק בינו לסוכה. וכן פירש הבעל המאור, שאין זה עומד בצל סוכה אלא בצל אוהל המיטה.

אבל הרי"ף כתב שהמיטה נעשית כסוכה בתוך סוכה, דפסלינן לעיל (משנה ט'). וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות. וכתב הרמב"ן דסובר הרי"ף דאין שייך לפסול מדין אוהל מפסיק, כיון שהסכך מבטל כל

קאי על החג ולא על הסוכה. והחלקת יואב (בתשו' באבנ"ז שם) ס"ל שאין העשייה מצוה אלא הישיבה. ועיין בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד נ"ה) ובס' שערי חג הסוכות.

ובן דנו בזה הרבה אחרונים אם עשיית סוכה הוה מצוה או לא, והאריך בזה כ"ק אאדמו"ר הגה"ק זי"ע (שו"ת משנה הלכות ח"ח סי' רל"ז, חט"ו סי' קפ"ב, חיי"ט סי' פ"ב ועומ"ק) כדברי הגמ' (כתובות פו-פו:) אבל במצות עשה, כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו. והנה מפורש דעשיית סוכה הו"ל מ"ע בקום ועשה, ומוטל על בית דין להכות אותו עד שתצא נפשו אם לא יעשה, דעשיית סוכה מ"ע היא כפריעת חוב, ואם לא הי' מ"ע לא היו כופין, דבודאי יש מצוה בעשיית סוכה. והביא הרבה ראיות.

והנה אם נאמר דמצוה סוכה הוה מצוה קיומית, א"כ בודאי אין סברא לומר שיהי' חיוב לעשות סוכה, ויהי' מצוה בפנ"ע לבנות סוכה, שבעצם הישיבה בה אינו מצוה כדברי המנ"ח. אבל אם מצוה של סוכה הוא מצוה חיובית לשבת בה תשבו כעין תדורו, בודאי מובן שחייב לעשות סוכה, וז"פ.

ועיין בפרי מגדים (א"א סי' תר"מ) מי שבא בדרך לסוכת חבירו או בין עכו"ם, ורוצים ממון הרבה בשביל סוכה. עיין סי' תרנ"ו בהגה מצוה עוברת אין צריך לכוזב ממון רב. וי"ל שב ואל תעשה, וסוכה קום ועשה אוכל באיסור, עיי"ש.

אי עיקר חיוב סוכה באכילה או בשינה או הכל נכלל בזה

ורצינו להמתיק קצת בטעמו של דבר למה נקט הישן בסוכה תחת המטה, ולא האוכל. ובאמת כי גם בגמ' (סוכה כח:) תנו רבנן: כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו

בס' ערוגת הבושם (סי' ק"ץ) ובאתון דאורייתא (כלל י"א) כתבו דסוכה היא מצוה חיובית, שרצון התורה שנדור ז' ימים בסוכה כמו שדריך בבית, וכאומרם (סוכה כו.) תשבו כעין תדורו. והא דאיבעי לא אכיל ולא יתיב בסוכה, היינו משום שענין דירה כך הוא, שבאדם יש זמנים שהוא בחוץ ומתהלך בשוק, ורק כשרוצה לאכול או לישון אינו אוכל וישן בחוץ, רק בביתו. וזהו ענין דירה בביתו, ורצתה התורה שנדור ז' ימים בסוכה.

ובאוצרות דברי יציב (פסחים ל"ה) הוסיף, דנראה דאף להמנחת חינוך דמצות סוכה בשאר ימי החג היא מצוה קיומית, זהו דוקא לשיטת רבנן דסבירא להו דעושין סוכה בחולו של מועד. אבל לרבי אליעזר הסובר דאין עושין סוכה בחולו של מועד, דבעינן סוכה הראויה לשבעה (סוכה כג.), ההכרח שיש עכ"פ מצות עשה בישיבת סוכה כל שבעה, דאי לא הוי מצוה חיובית לא מסתבר כלל למימר דבעינן סוכה הראויה כל שבעה. ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ח סי' שני"ו) בהכרח לדברי הרמב"ם דמצוה סוכה חיובית, ועיי"ש עוד.

אם יש חיוב לעשות סוכה

ובזה רציתי לענ"ד לתלות מחלוקת הערוך לנר (מכות ח') שמביא מדברי רש"י אין החטיבה מצוה אלא עשיית הסוכה מצוה ע"ש. האבני נזר (או"ח סי' תנ"ט) הביא מגמ' (שבועות כט.) נשבע לבטל את המצוה שלא לעשות סוכה, משמע דעשיית הסוכה הוי מצוה. בשו"ת הרשב"ש (סי' של"ד בתו"ד) דדוקא ישיבת סוכה היא המצוה ולא העשייה, שהיא מכשירה. וכן בשו"ת חתם סופר (י"ד סי' רע"א בסוף התשובה) כתב דסוכה דכתיב "בסוכות תשבו" (ויקרא כג: מב) אין עשייתה מהמצוה. והא דכתיב "חג הסוכות תעשה" (דברים טז: ג), העשיי'

מקום דירה, מהא דאיתא בברייתא הרוצים והקייצין [שומרי תאנים השטוחים ליבשם] וכו' בזמן שדרכך ללון בשדה יש להם אלפים [אמה] לכל רוח, ואע"פ שאוכלין בעיר. הרי דאזלינן בתר מקום לינה שבשדה ולא בתר מקום אכילה שבעיר. ומשני, אנן סהדי דאי ממטו להו ריפתא התם [שאילו היו מביאים להם פת לשדה במקום לינתם] טפי ניחא להו [לפי שהוא גם מקום לינתם]. וכן אמר עוד שם בבני בי רב האוכלים בבאגי ולנין בבי רב [בני ישיבה שאוכלים פיתם באכסניא שבבקעה ולנין בביהמ"ד], דמשחינן להו [שמודדים להם תחום שבת] מבי רב, דאנן סהדי דאי מייתי להו ריפתא לבי רב ניחא להו טפי, ע"ש.

וב' עלה בחי' הריטב"א (שם ד"ה א"ל התם) וז"ל, ושמעינן מכולה שמעתין כי לגבי הא לא סוף דבר גורם מקום פיתן או מקום לינתן, אלא היכא דידעינן דניחא להו טפי דלהוי מקום פיתן או מקום לינתן וכו', עכ"ל. וכזה כ' גם בס' בית הבחירה (שם ד"ה וכן יתבאר) שכל שאנו משערים שהם היו רוצים להיות אכילת פיתם במקום לינתם, אין אומרים בו מקום פיתא גרם, אלא מקום לינה וכו' ע"כ ע"ש.

ועי' ס' גאון יעקב (עירובין שם ד"ה בההוא אנן) דרב ושמואל לא פליגי רק בדליכא הוכחה איפה ניחא לי', אבל היכא דאנן סהדי דניחא לי' שיהיו תרוייהו מקום פיתא ומקום לינה ביחד במקום אחד, אז אם ניחא לי' שיהיו שניהם במקום שהוא עתה מקום פיתא, גם שמואל מודה דמקום פיתא גורם. ואם ניחא לי' שיהיו שניהם במקום שעתה מקום לינה, גם רב מודה דמקום לינה עיקר, ע"ש. וכ"כ להדיא בבבאור הלכה (סי' ש"ע סע' ה' ד"ה וישן) ע"ש. ועי' מג"א (שם סק"י) ובפמ"ג שם.

עראי. כיצד? היו לו כלים נאים - מעלן לסוכה, מצעות נאות - מעלן לסוכה. אוכל ושותה ומטייל בסוכה. מנא הני מילי? דתנו רבנן: תשבו כעין תדורו. מכאן אמרו: כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד? היו לו כלים נאים - מעלן לסוכה, מצעות נאות - מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטייל בסוכה ומשנן בסוכה, ע"כ. ועי' ברמב"ם ובשו"ע (או"ח סי' תרל"ט סע' א-ב) עיי"ש.

לתיאבון לגבי שינה

ובתב' בלקט יושר (הנהגות מתרוה"ד) ואינו ישן בערב סוכות בצהרים כדי שיוכל לישון לתיאבון בלילה, כי בסוכה השינה קובע עיקר הדירה. וקצת משי' גדולי צרפת, כמו שהביא הריטב"א שהביא דשמע בשם גדול מגדולי הדור אשר בצרפת שהי' מחייב לישון בסוכה בלילה הראשון של סוכות, ואפי' ירדו גשמים שינת ארעי מיתה, ולא התירו לו לירד מהסוכה אלא בשאר ימים שהם רשות, אבל בלילה הראשון הכתוב קבעו חובה מג"ש דט"ו ט"ו מחג המצות.

ותמה' ע"ז ריטב"א דהא ליתא שאין חיוב לילה הראשון כי אם באכילה דומיא דליל א' דפסח, דחיוב שינה לא אתי מהתם דלא מחייב בשינה וכו', עכת"ד. עכ"פ מצינו מחלוקת נאה בענין לתיאבון לגבי שינה ערב סוכות. ולכאור' יש לרמז קצת ישוב לדברי התרוה"ד דאכילת מצה הוא חלק מסיפור יציאת מצרים, ואיפסקא הילכתא דחייב עד שתחטפנו שינה.

אי מקום לינה גורם או מקום פיתא

בגמ' (עירובין עג.) נחלקו רב ושמואל אי מקום לינה גורם או מקום אכילה גורם. מקשה לרב דס"ל מקום פיתא [אכילה] הוי

לגבי הדלקת נר חנוכה ושבת מה גורם

ומצינו ממקור הנ"ל מה שכתב הטור (סי' תרע"ז) אכסנאי חייב להדליק בפני עצמו, ואינו יוצא בשל בעל הבית, ומיהו בפרוטה וישתתף עמו סגי. ואם מדליקין עליו בביתו א"צ יותר. ואם יש לו פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו. כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בתשובות, בן האוכל אצל אביו או האוכל אצל חבירו, ויש לו בית מיוחד לשינה, והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו, איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר. ואפילו לדידן שאנו מדליקין בפנים, ומסתמא בני חצר יודעין שאוכל במק"א, אפ"ה שייך חשד, כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואים שאינו מדליק, ע"כ.

וב' בב"י, הרשב"א כתב בתשובה שאין צריכים להדליק, אבל צריכין להשתתף כדין אכסנאי. ובדרכי משה שם כתב וז"ל, ובתשובות הרשב"א (סי' תקמ"ב) כתב שבזמן הזה ידליק במקום שאוכל ולא במקום ששוכב. וכבר כתבתי למעלה (סי' תרע"א) דבזמן הזה דאנו מדליקין בפנים לגמרי, ליכא מיחש כלל לעוברים ושבים. א"כ אפשר דגם הרא"ש מודה דמדליק במקום שאוכל ולא במקום ששוכב, עכ"ל.

אמנם בשו"ת שארית יוסף (גיסו של הרמ"א סי' ע"ג) דנקט אליבא דאמת דמקום לינה עיקר ולא מקום אכילה, וזה דלא כרמ"א הנ"ל. והוציא דינו מהרא"ש שהביא הטור הנ"ל, וכ' דשמעינן דעיקר הדלקת נר חנוכה

אינו הולך אחר מקום אכילה, אלא אחר מקום לינה. ומעיקרא ה"י קשה לי, דהלוא הרא"ש דיבר רק מדין חשדא. אלא דלהנ"ל ניחא, דהוא הבין בדעת הרא"ש כמו הב"י דאפי' בדליכא משום חשדא, הוי מקום לינה עיקר לענין הדלקת נר חנוכה. והוא הביא גם ממהר"י ווייל (דינין והלכות סי' ל"א) דאם הולך אדם וסועד בבית אחר, צריך להדליק בביתו שבו הוא ישן. והביא מהרי"ו כן מהארחות חיים, דצריך להדליק במקום לינה ולא במקום שהוא אוכל, ע"כ. וכן מסיק בעל השארית יוסף דמקום לינה עיקר. ונראה דמה שמדליקין בבית החורף דהוא מקום האכילה, הוא רק מפני שהוא קרוב למקום הלינה.

ומצינו שיטה זו ג"כ למהרש"ל (מובא בט"ז סוף סק"ב) וז"ל, חתן האוכל בבית חמיו, אם ישן בבית אחר, פשיטא שחייב להדליק במקום שישן, עכ"ל. והט"ז העיד דהוא כנגד דעת הרשב"א. ועכ"פ זכינו דהב"י סובר כן אליבא דהרא"ש, והמהרש"ל ושארית יוסף נקטו כן אליבא דאמת דמקום לינה עיקר, ודלא כהרמ"א והט"ז וכו' דמקום אכילה עיקר. ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' מ"ח) ומנחת יצחק (ח"ז סי' מ"ח) אם להדליק נרות בחדר שינה או אכילה, ומשמע דבבית א' השינה נגר אחר אכילה, משא"כ בב' בתים, עי"ש. ובזה יהי' תלוי למה נקט דייקא חשיבות לשינה יותר מאכילה. ויש גם לשייך לזה המחלוקת הראשונים דלשי' הגאונים כל זמן שנכנס בסוכה חייב, ולשי' רבינו תם דוקא תיקנו הברכה של לישב בסוכה בשעת אכילה, ודו"ק.

דברי אגדה

שהיה קרוב יותר לארץ, אבל משה רבינו אמר "האזינו השמים וגו' ותשמע ארץ", לפי שהיה קרוב יותר לשמים. והוא לכאורה

"האזינו השמים וגו'" (לב:א). במדרש תנחומא (פ' האזינו סי' ב') אמר, ישעי' אמר (ישעי' א:ב) "שמעו שמים והאזיני ארץ", לפי

וגו' מחללו" (ישעי' נו:ב), אל תקרי 'מחללו' אל לא 'מחול לו'.

עשיית תשובה כשהוא בשבת קודש ובפרט בשבת תשובה, בגדר לערך כמו ארץ ישראל נגד חוץ לארץ. ובזה מובן תשו' הרשב"א בשם המדרש דעונג שבת הוה כמו אלף תעניות, יותר מסתם שנה שיש בה ד' צומות עם ערב יום כפור.

סייעתא דשמיא למי שיש לו רצון אמיתי

"בי כשלת בעוניך". דהרי מי שלומד ההלכות, וכן במילי דאכילה יש שמירה דלעילא לתלמיד חכם וצדיק, ובהמתם של צדיקים לא נכשלו, ומי שנזהר יש לו סייעתא דשמיא. ועל זה אם רואה שנכשל יודע לעשות תשובה.

כרברי האגרא דכלה והקדושת לוי (פ' שופטים), דאם עושה שמירה "שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך" (דברים טז:יח), דהיינו כל האיברים יעשה גדרים וסייגים אז "אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך", הקב"ה יתן לך סייעתא דשמיא.

ומצינו לכאר יותר ע"פ מש"כ הרבי רש"ב מפרשיסחא בכיארור מה שנאמר בסוף התוכחה בפ' כי תבוא שכל התוכחה תבוא עבור "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" (דברים כח:מז). וגם כאן נשאלת השאלה, הרי השמחה בעשיית המצוות אינה לעיכובא כלל, ואפי' איננה מצות עשה ואפי' לא חובה דרבנן. ומצינו בספר חרדים שכתב שיש לעשות המצוה בשמחה כתנאי בשלימות העשיה. אך כיצד יתכן שעונשים חמורים יבואו על חוסר עשיית המצוה בשלימות? וכיאר רש"ב הנ"ל דהכוונה כמה שכתבה התורה "תחת אשר לא עבדת וגו' בשמחה", היינו מה שמונח מתחת לזה.

תמוה, דהא משה רבינו אמר זאת לבני ישראל כשהיה בארץ. ובכלל הדבר צריך ביאר. "שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" (הושע יד:ב).

גו"כ: תשובה בעשיית נחשב תשובה מאהבה

הנודע ביהודה (דרושי הצל"ח דפו"י דרוש ז', דפו"ח דרוש ט') מצאתי עוד מדה טובה לבעלי תשובה, שזה שחילקו בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה, היינו באמצע השנה. אבל ביו"ד ימי תשובה, אז מצוי הקב"ה לכל יחיד ויחיד. א"כ אפילו ע"י תשובה מיראה ג"כ יכול להיות שזדונות יהיו כזכיות, כי כל ענין שנעשה כזכיות מחמת קרבת אלקים, ובימים האלו דרשו את ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב (ע"י ישעי' נה:ו).

גדלות תשובה בשבת תשובה

ויש להמתיק הענין ביותר, כי שבת תשובה נגד ימי החול, ואפי' נגד שאר שבתות השנה, אשר שבת זו באמצע ימי דרשו ה' בהמצאו. וידועים דברי המבי"ט, שמי שעבר עבירה בחוץ לארץ ועשה תשובה בארץ ישראל, הרי העבירה לא היתה בפלטרין של מלך ואינה ממש כל כך גרוע, כמו בפלטרין המלך ועשה תשובה בארץ ישראל בפלטרין של מלך, הרי התשובה הכי גדול יותר מהעבירה. והכ"נ העבירה בימי החול ואפי' ח"ו בשבת. ועיין בסידור מתוק מדבש שהביא שם עה"פ "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת" (שמות לא:טז), שע"י שבת מתקן העשין והלאוין עיי"ש, זכור על העשין ושמור על הלאוין.

ובזה מובן מה שאמרו (שבת קיח:): אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה [כדור] אנוש - מוחלין לו, שנאמר "אשרי

התאווה, ולשמור את העיניים שלא לטמאם, ואז יגיע להתקדש בקיום המצוות אשר יעשה, כמ"ש "ולא תתורו וגו' והייתם קדושים וגו'".^א שאם יש קדושה אז מרגישים. וזהו "תחת אשר לא וגו'", וואס איז אונטער דעם? "אשר לא עבדת". "קחו עמכם דברים ושובו אל הוי'", אז "כל תשא" - לא יהי עוד עונות.

בשבת תשובה אולי לקבל להיות יותר נזהר בענין עניית אמן כהלכתו. כידוע המדרש (כב"י סי' קכ"ד הביא בשם הר"ד אבורהם) שמי שמתפלל בציבור, כל תפילה נחשבת כג' תפילות לענין שכר, כי א' בלחש, וב' כשמקשיב ומטה אוזן למברך, הרי שומע כעונה, וג' כשעונה אמן. וארז"ל (ברכות נג:): גדול העונה אמן יותר מן המברך, ע"כ. ואולי גם ע"ז יש לסמוך את הפסוק "שבע ביום הללתיך" (תהלים קיט:קסד) שדרשוהו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) על ז' ברכות ק"ש בכל יום (הר"ד בתוס' ברכות ב. ד"ה מברך שתיים, ורש"י שם יא. ד"ה משנה) כי יוצא שבשחרית ג' ברכות ובערבית ד', הרי "שבע ביום הללתיך".

גדול העונה אמן יותר מן המברך (ברכות נג:). וביאר המהרש"א (סוטה מ.) דשם אדני" ושם הוי' במספר צ"א כמנין אמן. והיינו שאמר, גדול העונה אמן, שמצד שני השמות ביחד, יותר מן המברך.

יודוע שבס' לב אליהו (להגאון ר' אליהו לאפיאן זצוק"ל) מביא מ"ש החפץ חיים ז"ל עמ"ש בפ' ציצית (במדבר טו:לט-מ) "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו' למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי". ושואל החפץ חיים, מה זה שכל הכתוב ב' פעמים זה אחר זה, פעם אחת "וזכרתם את כל מצות ה'", ואח"כ מיד עוד הפעם "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי".

ואמר החפץ חיים דבפעם השניה כתוב "והייתם קדושים לאלקיכם". ולכן כפל הכתוב ואמר, כי לעשות כל המצות ולהגיע על ידם להיות 'קדושים לאלקיכם' צריך מקודם לקיים "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ואז תגיעו ל"למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם", כי הלב והעיניים סרסורי דעבירה.

ואם האדם זונה אחר עיניו ולבו לתאוה יבקש, האיך יוכל להיות קדוש לאלקיו, שהרי יש לו בקרבו אלהים אחרים זולתו. וכמו שהבאנו למעלה ממה שנאמר (תהלים פא:י) "לא יהיה בך אל זר", ואחז"ל (שבת קה:): איהוה' אל זר' שהוא בגופו של אדם? הוי אומר זה יצר הרע. לכן צריך מקודם לעקור מדה זו מלבו שלא לרדוף אחרי

^א ומסיים שם בס' הנ"ל, ועל אף הכל לא יתייאש אדם. ואם לחשך אדם לומר, מה לי להתייגע ולעמול, ואני רואה שאין לי טעם ח"ו בתורה ובלמוד המוסר? אף אתה אמור לו, אם אחד מאבד טעם באכילה, היתכן ויאמר מכיון שאין לי טעם באכילה, מה לי להתייגע ולאכול? ברור שיעשה כל טצדקי ולאכול, כי אם לא יאכל ודאי ימות.

ואכן אם מאבד אדם את הטעם באכילה, זה סימן למחלה איומה ר"ל, אבל לא מפני זה יניח ידו מלעסוק ברפואות. וקל וחומר ברוחניות ובמצוות, שאין לך דבר שעומד בפני התשובה. ראה ירושלמי (פאה פ"א ה"א) דיש בידו לחזור ולטעום טעמה של תורה, כמו שנאמר (תהלים לד:ט) "טעמו ורואו כי טוב ד' אשרי הגבר יחסה בו". ואומר (שם יט:ה) "תורת ה' תמימה משיבת נפש", כלומר שכשתעסוק בתורת ה' היא תשיב לך את הנפש, ותתענג בדשן נפשך, "אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני" (ישעי נח:ט).

הש"ת יעזור שנזכה לשנה טובה גמח"ט בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות, בני חיי אריכי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא ולתשובה שלימה בביאת משיח צדקנו בב"א.

כתב בדברי תורה ממונקאטש (ח"ט ס"ק י"ט) ד'אמן' נוטריקון "מְשַׁכְּנֵי אַחֲרֵיךְ נְרוּצָה" (שיה"ש א:ד), והיינו שהעונה אמן מתעלה בקודש בדביקות לבו יותר מן המברך. ועל זה מסיים הפסוק "הביאני המלך חדריו". ובאמת הרמז להוי' אד' כבר אי' בתיקונים.

שיעור חורש"י פ' וזאת הברכה ערב סוכות תשפ"ד

- יקרא קריאת שמע, שנאמר 'על משכבכם'.
אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכור לו יום המיתה, שנאמר 'ודמו סלה', ע"כ.

ומקשים המפרשים, אם העצה השלישית של יזכיר לו יום המיתה, בודאי יועיל לכל אדם באשר הוא שם, א"כ למה אנו מצווין אותו מתחילה לעסוק בתורה ולקרות ק"ש, הרי היה מן הראוי לומר לו מיד העצה השלישית - יזכיר לו יום המיתה, מאחר שדבר זה בודאי יועיל לו להתגבר על יצרו.^א

ויש על זה כמה וכמה תירוצים. התירוץ הידוע הוא, שלא כדאי שהאדם יזכיר לעצמו מיד את יום המיתה, כי זה מעורר עצבות ומרה שחורה רח"ל, שהוא אסור אפילו במשהו.

הטעם שלכתחילה אין להשתמש עם העצה של יזכיר לו יום המיתה

"וזאת הברכה אשר בירך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו" (דברים ג:א). ופירש"י, לפני מותו - סמוך למיתתו, שאם לא עכשיו אימתי. ויש להבין מהו ההדגשה 'לפני מותו', הרי תמיד בכל עת ובכל שעה הזמן מוכשר לברך את ישראל.

ואפשר לבאר עפ"מ שאמרו בגמ' (ברכות ה.), א"ר לוי בר חמא א"ר שמעון בן לקיש: לעולם ירגיזו אדם יצר טוב על יצה"ר, שנאמר "רגזו ואל תחטאו" (תהלים ד:ה). אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה, שנאמר 'אמרו בלבבכם'. אם נצחו - מוטב, ואם לאו

^א וכ"ק הגה"ק אמו"ר ז"ע היה מקשה, שאנו רואים שאנשי החברה קדישא עוסקים תמידים כסדרם עם מתים, ובודאי הם נזכרים תמיד ביום המיתה, ובכל זאת אין אנו רואים שהם נתעוררים בתשובה ע"י."

שמעתי מהגה"ק מקלויזבורג ז"ע, שפעם התאספו כל הנכדים אצל הרה"ק הישמח משה ז"ע, כדי שיתקיים אצלם מה שאמרו חז"ל (ב"מ פה.) כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובן בנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם. וכתבו התוס', שהוא דוקא כשכולם רואים זה את זה. גם הרה"ק מגארליץ ז"ע שהיה חתנו של הרה"ק הייטב לב ז"ע היה שם.

בשעת מעשה נתבקשו כל הנכדים האברכים לומר תורה, אך אף אחד מהם לא העיז לפתוח פיו באמירת תורה בנוכחות זקנם הרה"ק הישמח משה. רק הרה"ק מגארליץ שהיה חריף הסכים מיד ופתח ואמר, כתיב (במדבר ח:ד) "וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחיה". המנורה זהו צדיק הדור, וזה מעשה המנורה, פי', זה צריך להיות מעשיו ופעולותיו של הצדיק הדור, 'מקשה זהב', פרעסן געלט לכלל ישראל, 'עד ירכה עד פרחיה' - בין עבור החיים ובין עבור המתים.

ופירש אחד מן המפרשים, דכוונת הגמ' לומר בזה, שפנני שיש בידו ביטול תורה, לכן פשפש ולא מצא עבירה בידו, כי אילו היה לומד תורה כראוי, ודאי היה מוצא אצלו עבירות לרוב ...

והרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע פירש בדרך אחר, שאם רואה אדם שיסורים באים עליו, יפשפש במעשיו למצוא לו איזה זכות, שיוכל להתפלל בכח זה להשי"ת, שיסיר ממנו היסורים בזכות זה. וזה פשפש ולא מצא בעצמו זכות מיוחדת, יתלה בביטול תורה, היינו שיתפלל שהשי"ת יסיר ממנו היסורים, כי זה גורם לו ביטול תורה.

והמהרש"א פירש, דבאמת אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולא יתכן שאדם יפשפש במעשיו ולא ימצא בעצמו שום עבירה. אלא הכי קאמר, שלא מצא עבירה גדולה בידו שראויין יסורין הללו לבוא עליו מחמת זה. ולכן יתלה שהם באו מחמת ביטול תורה, ובזכות לימוד התורה יבדלו היסורים ממנו.

וע"פ דברי הפנים יפות הנ"ל אפשר לבאר דכוונת הגמרא כך הוא, פשפש ולא מצא עצה איך להתגבר על יצרו, יתלה בביטול תורה, היינו שישתמש עם העצה של יעסוק בתורה ובק"ש. תלה ולא מצא, פירוש, אם אינו יכול להתגבר על היצה"ר בכח עצות הללו, אזי ידע שהם יסורים של אהבה, כלומר, יתבונן שהיסורים באים כדי להזכירו את יום המיתה שהוא העצה השלישית שיש להשתמש בזה רק באחרונה ממש.

שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך

וזהו מה שנאמר בהמשך פרשתן (לג:יח) "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך", ופירש"י, זבולון ויששכר עשו שותפות, זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא

והפנים יפות (פ' נצבים) מבאר באופן אחר, דהנה המעלה הטובה שבאדם הוא, שידבק בתורת חיים והוא הדביקות באלקים, ואם ישבר כח יצרו הרע בתורה מה רב טובו, כי בכל יום ויום ניתוסף בו חכמה ודעת, וכח היצה"ר הולך ומתמעט ממילא כמו שאמרו (קידושין ל:), אם אבן הוא נימות. ואמרו עוד (שם) בראתי יצה"ר בראתי תבלין. ולכן העצה הראשונה והשניה שאמרו חז"ל הוא שיעסוק בתורה ובקריאת שמע שהוא קבלת עול מלכות שמים.

אמנם אם כח יצרו גבר עליו מאוד עד שאינו יכול לשבר כח היצה"ר בתורה וק"ש שהוא המעלה העליונה בדביקות בהשי"ת, אזי מוכרח הוא להרגיז היצה"ר בעצבות ושברון גופו של אדם ביום המוות, הבא ג"כ מכח היצר כמו שאמרו (ב"ב טז). הוא היצה"ר הוא המלאך המות, ומחמת עצבון ושברון גופו, יבטל כח תאותו לעבירה.

אך זהו מדה גרועה. ולכן כל זמן שיכול לשבר כח היצר בתורה ובק"ש אין להשתמש בעצה זו. כי כשישבר כח היצר ע"י תורה וק"ש, זה יועיל לזמן מרובה, משא"כ אם יתעצב ביום המיתה אין זה תועלת אלא לפי שעה בלבד, ובכל פעם יתגבר יצרו עליו מחדש. ע"כ מהפנים יפות.

פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה

ואפשר לומר שזהו מה שאמרו שם עוד בגמרא (ברכות ה), אם רואה אדם שיסורין באין עליו, יפשפש במעשיו. פשפש ולא מצא, יתלה בביטול תורה. תלה ולא מצא, בידוע שיסורין של אהבה הם. וקשה, איך יתכן לומר פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, הרי גם ביטול תורה עצמה הוא חטא, והוא הרי כבר פשפש ולא מצא בעצמו שום חטא, גם לא חטא ביטול תורה.

שכתב האגלי טל בהקדמתו, שהאדם צריך להיות שש ושמש ומתענג בלימודו, צריכים להכיר טובה לשבט זבולון - תמכין דאורייתא הנכנסים בגללם לעצבות מסכנת הים, ולשמח אותם - שמח זבולון בצאתך.

זקנתי - לא ידעתי יום מותי

ובן איתא בזה"ק שיראת העונש פירושו שהוא ירא מהרצועה בישא, שלא יבוא עליו מכות ויסורים ומיתה. אך באמת אין לשום איש מישראל לעבוד את השי"ת רק מפני יראת העונש, בבחינת זיכור לו יום המיתה, רק צריכים לירא את השי"ת יראת הרוממות, וזה בא בכח העצות הראשונות, יעסוק בתורה ובקריאת שמע, ואז כבר לא יצטרך לזכור מן היסורים.

ופירשו צדיקים, דזהו מה שנאמר (בראשית כז:ב) "הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי", שהאדם צריך לראות שבמשך כל ימי חייו אפי' בימי זקנה ושיבה לא יצטרך להשתמש כלל עם העצה של זיכור לו יום המיתה, רק תמיד ישתמש עם העצות של יעסוק בתורה ובקריאת שמע.

הברכה הוא שיהיה תמיד בחינת 'לפני' מותו

ועבשיו מובן שפיר הפסוק בריש פרשתן, "וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו". זה גופא היה הברכה שבירך אותם משה, 'לפני מותו' - שתמיד יהיה אצלם בחינת 'לפני' מותו, שכבר יתגברו על היצר בעצות הקודמות, יעסוק בתורה ובקריאת שמע, ואף פעם לא יצרכו להגיע להעצה האחרונה של זיכור לו יום המיתה.

וזהו מה שפירש"י בריש פ' וילך (לא:ב) 'היום מלאו ימי ושותי' ביום זה נולדתי וביום זה אמות'. פירוש, הגם שכבר מלאו

בספינות ומשכר, ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה. לפיכך הקדים זבולון ליששכר, שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה. 'שמח זבולון בצאתך' - הצלח בצאתך לסחורה. 'ויששכר' - הצלח בשיבת אהליך לתורה לישב ולעבר שנים ולקבוע חדשים.

ויש להבין למה נזכר ענין השמחה דוקא אצל זבולון. ומבאר הרה"ק האהבת שלום, דהנה מי שזוכה להיות בחינת אורייתא בחינת יששכר, אזי ממילא נמשכת אליו השמחה בעצמותו, על דרך הכתוב (תהלים יט:ט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב". אבל מי שהוא רק במדרגת תמכין דאורייתא, בחינת זבולון, הוא צריך להמשיך שמחה בעצמותו ברוב עזו ותעצומות.

ולבן מזכיר הפסוק שמחה בפירוש רק בזבולון, משא"כ ביששכר, היינו כי רק מי שהוא בחינת זבולון בחינת תמכין, צריך להמשיך שמחה בעצמותו. משא"כ ביששכר לא הוצרך להזכיר שמחה בפירוש, כי ממילא נמשכת אליו השמחה ע"י לימוד התורה, ע"כ.

ועוד יש לבאר עפ"מ שאמרו במשנה (קידושין פב.) הספנין רובן חסידים, ופירש"י מפני שהם פורשין למקום הסכנה ותמיד הם ברעדה. ועפ"ז מובן, דהנה זבולון הם בחינת ספנין, שהרי זבולון לחוף ימים ישכון, ונמצא שהם מקיימים תמיד הבחינה השלישית זיכור לו יום המיתה, כי הם נמצאים תמיד במקום סכנה.

והנה נתבאר שלכתחילה אין להשתמש בעצה זו כי זה מביא לידי עצבות. וזהו מה שנאמר "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך", פ"י שבט יששכר העוסקים בתורה ויש להם שמחה מרובה, שמחת התורה, כמו

בלימוד התורה וקיום המצוות, בבחינת 'וימינו תחבקני', והוא מתעררר לעבוד את ה' מתוך יראת הרוממות, והוא עוסק בתורה ובמצוות לשמה ממש.

וזהו שמחת תורה, שיקיים העצה הראשונה, יעסוק בתורה מתוך שמחה ולשמה, וכך לא יצטרך להזכיר לעצמו יום המיתה. וכמו שאמרו חז"ל עה"פ "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט:יד) - אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. היינו שאינו חושב בשעת הלימוד אם ימות או יחיה, ואינו מזכיר לעצמו יום המיתה, רק לומד מתוך שמחה וחדוה לשמה.

זה השער לה'

וביזוין שעבודתו הוא מתוך שמחה, ממילא הוא הולך תמיד מחיל אל חיל מדרגה לדרגה. כמ"ש הנועם אלימלך (ליקוטי שושנה) עה"פ "פתחו לי שערי צדק וגו'" (תהלים קיח:ט), דעיקר מדת הצדיקים כך היא, בכל מה שעובד יותר להבורא ברוך הוא, הוא מבין יותר שאינו יכול להגיע אל תכלית העבודה, כי אין סוף בדבר, וזה הוא עיקר הבנת הצדיק, שמבין זה שאינו יכול לבוא אל התכלית הגמור, והיא היא העבודה.

וזהו שאמר הכתוב "פתחו לי", פירוש הצדיק אומר שיתפתחו לו השערי העבודה לבוא במ לעבוד הבורא, לפי שסובר שלא עשה כלום עדיין ולא פעל בעבודתו כלל עדיין. ומשיבין לו, "זה השער לה'", פירוש היא היא עיקר העבודה לידע זה שאינו יכול לגמור בהעבודה, כי הוא דבר שאין לו סוף ותכלית.

היית' פעם באיזה בבית מדרש, ויהודי אחד בעל תשובה שהיה שם אמר לי מימרא נפלאה ומצאתי שהוא מהרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע עה"פ (תהלים קלט:ח) "אם

ימי ושנותי וביום זה אמות, מ"מ עוד לא השתמשתי עד היום אפילו פעם אחת עם העצה של יזכיר לו יום המיתה, רק תמיד חשבתי להיפך, ביום זה נולדתי, וזה הכניס בי כח התחדשות לעסוק בתורה ובקריאת שמע בשמחה ובהתלהבות.

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני"

וזהו החילוק בין העבודה של ראש השנה ויום הקדוש, עם העבודה של חג הסוכות ושמחת התורה. וכמו שכתבו הספה"ק שהוא בבחינת "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" (שיה"ש ב:ו). בר"ה ויום הקדוש הוא בחינת 'שמאלו תחת לראשי', כידוע שמאל הוא בחינת דינים, ואילו חג הסוכות הוא בחינת 'וימינו תחבקני', ימין הוא בחינת חסדים.

בר"ה ויום הקדוש הוא יום הדין והמשפט, ואילו בחג הסוכות זוכה האדם להיכנס בצילא דמהימנותא, בצילו של הקב"ה כביכול - 'וימינו תחבקני', ואין לך חסד ואהבה יותר מזה. ועל זה מורה גם הארבעה מינים, כידוע שהם מרמזים על האיברים - לולב נגד חוט השדרה, הדסים נגד העינים, ערבה נגד הפה, אתרוג נגד הלב. והאדם לוקח כל הארבעה מינים, ובזה הוא מכניס את כל כולו בצילו של הקב"ה, לעבוד את השי"ת בכל איבריו וגידיו.

ונמצא שר"ה ויום הקדוש הוא בחינת יזכיר לו יום המיתה, כי האדם נידון ביום הדין אם לחיים או למוות ח"ו, וזה גורם שהאדם עובד את ה' בימים הללו מתוך יראת העונש, והוא מכיין בעבודתו עבור עצמו כדי שיחיה ולא ימות. משא"כ בסוכות ושמחת התורה, שהאדם לוקח את הארבעה מינים המורים ש'דין נצח', והאדם בטוח שכבר זכה לחיים טובים וארוכים, הוא שש ושמה ומתענג

מכל צער. וזה ג"כ מ"ש חולים ומשמישים פטורים מן הסוכה - שיהיו נפטרים מכל חולי ומכאוב, ויתרפאו רפואת הנפש ורפואת הגוף, עיי"ש.

ויש להוסיף בזה כמבואר בהאר"י הק', דבליל ראשון של חג הסוכות יכוין שמו יתברך בנקודת סגול, וזה מביא שובע לעולם. וכן הדס מרמז לעין, ולולב לחיים, כי לולב עולה בגימטריא 'חיים'. הרי שהלולב משפיע לחיים טובים, ואם יצטרכו להוסיף עוד חיים, הרי גם הדס גימטריא 'חיים' עם הכלול, כלומר עם תוספת חיות.

ובמו כן ע"י הסוכה זוכים לבנים - "למען ידעו דורותיכם" (ויקרא כג: מג), ודורות כולל גם שידוכים טובים. ועל זה מרמז גם שמחת בית השואבה, וכמו שנאמר לגבי השידוך של יצחק אבינו "לעת צאת השואבות" (בראשית כד: יא), ואיתא מהאר"י הק', שליל א' דסוכות משפיע פרנסה לכלל ישראל.

יעזור השי"ת שאכן יושפע רחמים וחסדים על כלל ישראל. והנה 'סוכה' כתב הבני יששכר שהוא מלשון סוכה ברוח הקודש. יהי רצון שאכן יתקיים הראנו ה' חסדך, שנראה בחוש את החסדים שנכתב לנו בראש השנה ויום הקדוש, ושנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך". וכך הוא פירוש הפסוק, 'אם אסק שמים', אם האדם לומד טוב, גמרא רמב"ם ושולחן ערוך, זוהר קבלה, מוסר וחסידות, עד שהוא מרגיש שהוא כבר נמצא בשמים, אומרים לו 'שם אתה', השי"ת נמצא 'שם' למעלה למעלה בשמים, ואתה עוד רחוק ממנו מאד.

אבל אם 'ואציעה שאול', כלומר, האדם שמרגיש שהוא איש שפל ביותר, והוא נשבר מאד על העבירות הרבים אשר עשה עד שהוא בטוח שמקומו בשאול תחתית, אזי אומרים לו 'הנך' - הנה השי"ת נמצא על ירך באותו מצב שפל שאתה נמצא, אני אשכון את דכא (עי' ישעי' נז: טו).

זכות הסוכה זוכים להיפטר מכל הצרות ולרפואה, ולבנים, ולשידוכים טובים

יעזור השי"ת שנזכה לשבת בענני הכבוד ממש. הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר, ייש קדושת ארץ ישראל בסוכה, וכמו כן בבית מדרש יש אירא דארץ ישראל. וע"י זכות מצות סוכה נפטרים מכל הצרות, כמבואר בתפארת שלמה (מועדים דף ס') דזהו 'מצטער פטור מן הסוכה', היינו שמצות סוכה היא לנו מחסה ומגן לכל בני ישראל להנצל מכל צרה ויגון. וזה פירוש מצטער פטור מן הסוכה - ע"י הסוכה יהיה פטור

שמחת בית השואבה

המחלוקת הוא רק מיהו עיקר האושפיזא של לילה זו - אם אהרן או יוסף. וממילא מן הראוי לדבר בלילה זו על שניהם.

ונתחיל עם מילתא דבידחותא. הנה כתיב 'ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה'

הלילה, ליל ה' דסוכות יש מחלוקת אם הוא אושפיזא דאהרן או אושפיזא דיוסף. ובאמת אין זה מחלוקת כל כך, כי הרי ממילא באים כל שבעת האושפיזין בכל לילה, וכמו שאומרים, 'ליעול אהרן ועמיה אברהם יצחק יעקב משה יוסף ודוד', ונמצא שכל

וכל מפרשי התורה כבר תמחו על זה, מה שייך לפאר את אהרן קדוש ה' בדבר טרחא קטנה כזו.

וביאר האהבת שלום, דהנה בכל מעשה בראשית נאמר 'ויהי כן', לבד בבריאת האור שנאמר בה (בראשית א: ג) 'ויאמר אלקים יהי אור', ולא נאמר בה 'ויהי כן'. ומבארים הקדמונים עפ"ם שאמרו בגמרא (חגיגה יב.) אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול וכדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנזו מהן. ולמי גנזו, לצדיקים לעתיד לבא. ולכך לא נאמר בבריאת האור 'ויהי כן', כיון שזה גנזו מיד.

והנה ידוע שמעשה המנורה ואורה היא מאור הגנוז לצדיקים. ואהרן קדוש ה' פעל כל זאת במעשה המנורה להאיר מאור הגנוז הזה. וזהו מה שנאמר "ויעש כן אהרן", פירוש, אהרן עשה ופעל במעשיו שיתגלה האור הגנוז, וממילא כבר ראוי לכתוב **ויהי כן** גם בבריאת האור. ומה נעמו דברי רש"י, להגיד שבחו הגדול של אהרן הכהן שלא שינה, פירוש, שע"י מעשיו אין צורך עוד לשנות הלשון בבריאת האור מהלשון שנאמר בבריאת שאר מעשה בראשית, רק גם בבריאת האור כבר שייך לכתוב 'ויהי כן'. ע"כ.

הטעם שבחנוכה יש מצוה לראות ולהסתכל על נרות החנוכה

ועפ"ז אפשר לבאר מה שנאמר אצל יוסף הצדיק "וירא יוסף איתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבוח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים" (בראשית מג: זט). וכתבו המפרשים שהתיבות "וטבוח טבח והכן" הוא רמז על סודות חנוכה, כי "טבח והכן" הוא אותיות

(בראשית מח: כ). ופירש"י, כך יברך ישראל - הבא לברך את בניו, יברכם בברכתם ויאמר איש לבנו ישימך אלקים כאפרים וכמנשה'.

ומבארים המפרשים, מהו הענין שכל אחד צריך לברך לבנו, שיהיה דייקא כאפרים וכמנשה. כי איתא בגמרא (ברכות כ.) ששאלו לרבי יוחנן, לא קא מסתפי מר מעינא בישא? אמר להו, אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא, דכתיב (בראשית מט: כב) "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין". ואמר רבי אבהו, אל תקרי 'עלי עין' אלא 'עולי עין'. רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא (שם מח: טז) "וידגו לרב בקרב הארץ", מה דגים שבים מים מכסיין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם. ולכן מברך כל אחד את בנו שיהיה דייקא כאפרים וכמנשה, שהם מזרעא דיוסף, וכך לא ישלטו עין הרע בבניו.

עפ"ז יש לבאר בדרך צחות הפסוק (תהלים קטו: יד) "יוסף ה' עליכם ועל בניכם". ויש להבין למה נאמר פעמיים 'עליכם', והול"ל 'יוסף ה' עליכם ועל בניכם'. רק הכוונה הוא, 'יוסף ה' עליכם', שתהיו בבחינת יוסף, וממילא 'עליכם ועל בניכם' לא ישלטו עוד עין הרע, כמו יוסף הצדיק שלא שלט בו עין הרע, לא בו ולא בזרעו עד עולם.

'ויעש כן אהרן' שהוריד את האור הגנוז לעולם ע"י הדלקת המנורה

ועתה נדבר על אהרן הכהן. הנה בספר יודעי בינה (לפורים) להרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט זי"ע מביא בשם הרה"ק האהבת שלום מקאטוב זי"ע לבאר הכתוב "ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה" (במדבר ח: ג). ופירש"י, 'ויעש כן אהרן', להגיד שבחו של אהרן שלא שינה.

מתנוצץ בימים אלו האור הגנוז לעתיד לבוא. וזהו מה שכתב הרמב"ן (במדבר ח:ב), שהקב"ה ניחם את אהרן על זה שלא היה לו חלק בחנוכת הנשיאים בהדלקת הנרות שהוא לכל הדורות, כי אף בזמן הגלות יהיה נוהג מצות הדלקת נרות חנוכה.

ורואים מזה ישי שייכות בין הדלקת המנורה לבין הדלקת נרות חנוכה, וממילא כשם שע"י הדלקת המנורה נתעורר האור הגנוז כמו שנתבאר בשם האהבת שלום, כך ע"י הדלקת נרות חנוכה מתעורר ג"כ האור הגנוז.

הטעם שסעודת חנוכה מרומז אצל הסעודה שעשה יוסף הצדיק לאחיו השבטים

היוצא מדברינו, שבכח שמירת העינים זוכים לאור הגנוז. והנה יוסף הצדיק היה זהיר מאד בשמירת עיניו, כמו שנאמר "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין בנות צעדה עלי שור" (בראשית מט:כב), ופירש"י, בנות מצרים היו צועדות על החומה להסתכל ביופיו, והיו זורקין לו תכשיטין ומרגליות, ומ"מ לא הגביה יוסף הצדיק את עיניו הקדושות להסתכל עליהם. ועי"ז זכה שאין עין הרע שולטת בזרעו, כמו שאמרו בגמרא (ברכות כ). עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו, אין עין הרע שולטת בו.

וביון שיוסף הצדיק שמר מאד על עיניו, בודאי זכה עי"ז לאור הגנוז. והשתא אתי שפיר מה שנאמר אצל יוסף "וטבוח טבח והכן", ופירשו המפרשים שהוא רמז על סעודת חנוכה, כי "טבח והכן" הוא אותיות 'חנוכה'. כי כמו שאצל אהרן הכהן נאמר "ויעש כן אהרן", מפני שהוריד את האור הגנוז ע"י הדלקת המנורה, כך יוסף הצדיק הוריד את האור הגנוז ע"י שמירת עיניו, וזהו **יהכ"ן**.

'חנוכה'. ויש להבין מה ענין סעודת חנוכה לענין הסעודה שעשה יוסף להשבטים.

ואפשר לבאר עפ"מ שכתב השם משמואל (וישב תרפ"ג, חנוכה תרע"ח) בשם אביו האבני נזר, שכל הכח של יון היה, מכח זקנם יפת, שהיה לו הזכות של שמירת עינים, כמו שנאמר "ויקח שם ויפת את השמלה וישמו על שכם שניהם וילכו אחורנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחורנית וערות אביהם לא ראו" (בראשית ט:כג). ובזכות זה זכו בני יפת – היוונים, שהיה להם ממשלה בעולם, וכן זכו עי"ז לחכמת יון, כי החכמה מתייחסת לעינים, וכמו שחכמי העדה נקראים 'עיני העדה'.

אמנם היוונים משכו כח זה לרעה, והפכו את בחינת הראיה שבמוח לרע ע"י השכלתם והפילוסופיא הארורה שלהם, ובכח זה החשיכו את **עיניהם** של ישראל, שאמרו להם 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל' (ב"ר ב'ד). ונמצא שהם עשו ההיפך ממה שעשה זקנם יפת שנוזהר בשמירת עינים, ואילו הם קלקלו והחשיכו עיניהם של ישראל, וטימאו את מוחם.

ועי"ז איבדו היוונים את הזכות שהיה להם מיפת זקנם, ובכח זה גברו החשמונאים עליהם ונצחום, ולקחו לעצמם את הזכות של שמירת העינים. ולכן תיקנו החשמונאים שמצוות חנוכה לדורות יהיה בהעינים להסתכל על נרות חנוכה – 'הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד'. ע"כ.

הטעם שבחנוכה מתעורר האור הגנוז

ואפשר להוסיף על זה, שלכן מתעורר בימי חנוכה האור הגנוז כמו שכתבו הספה"ק, כי היות שבחנוכה מתקנים הענין של שמירת עינים ע"י ההסתכלות על הנרות, לכן

"הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו", כדי לראות את הישועות שהשי"ת נותן לנו בחסדו הגדול, צריכים עבור זה עינים טהורות, כדי שיוכל להיות 'הראנו' ה' חסדך. ולכן דייקא בחג הסוכות כשתיקנו את העינין של שמירת העינים, זכו אז לישועות גדולות בשמחת בית השואבה, כמו שנאמר (ישעי' יב:ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה".

מה היה השמחה הגדולה בשמחת בית השואבה

ובאמת יש להבין מה היה השמחה הגדולה בשמחת בית השואבה, עד שאמרו (סוכה נא.) מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו. למה עשו שמחה גדולה כל כך על מה שאבדו את המים עבור מצוות ניסוך המים.

והביאור בזה על פי משל, הנה כל אדם כששואלים אותו היכן הוא עובד וממה הוא מתפרנס, שואלים אותו גם כן, אם הוא נהנה מעבודתו, ואם הוא מתפרנס יפה. משא"כ מי שזוכה לעבוד בחצר המלך, אין שואלים אותו כלל אם הוא נהנה מעבודתו, ואם הוא מרויח יפה, כי הדבר פשוט ומובן מאליו, שאין לך ריוח והנאה גדולה מזו, ועצם היותו משרת בבית המלך, הוא הריוח והשמחה הגדולה ביותר.

והנמשל פשוט, השמחה הגדולה בשמחת בית השואבה, לא היה רק על עצם ההכנה שעשו בשאיבת המים, עבור קיום מצות ניסוך המים, רק עיקר השמחה הגדולה בזה היה על עצם הדבר שזכו להיות בבית ה', ולעבוד עבודת בית אלקינו, ואין לך שמחה והנאה גדולה מזו. ולכן היו רוקדים כל הלילה בשמחה גדולה, על עצם הזכיה להיות משרת בבית ה'.

ובמזו שהשי"ת הבטיח לאהרן שנרות המנורה יהיו לעולם, כי גם בזמן הגלות יהיה הדלקת נרות חנוכה שעל ידם מתעורר האור הגנוז. כך על ידי יוסף הצדיק, מתעורר האור הגנוז בסעודות החנוכה בכל הדורות, ולכן "טבת הכח" הוא אותיות 'חנוכה'.

בחג הסוכות מתעורר האור הגנוז וזוכים לסכות ברוח הקודש

ונמצא שאכן יש שייכות גדולה בין שתי צדיקים אלו, אהרן הכהן, ויוסף הצדיק, שתי האושפיוזין של היום. וכמו כן יש שייכות גדולה בין חג הסוכות לחנוכה, כי כל הטעם שתיקנו את ימי החנוכה, הוא בגלל שבשנה אחת לא קיימו חג הסוכות, ולכן תיקנו כנגד זה ח' ימי חנוכה, כנגד ח' ימי הסוכות.

ולבן גם בסוכות מתעורר האור הגנוז, וכמו שכתב הבני יששכר, ש'סוכה' הוא מלשון 'יסכה', ואמרו בגמרא (מגילה יד.), 'יסכה זו שרה. ולמה נקרא שמה יסכה, שסכתה ברוח הקודש. כי ע"י שמתעורר האור הגנוז בחג הסוכות, זוכים עי"ז להיות סוכה ברוח הקודש.

ולבן סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה (סוכה פ"א מ"א), וביארו בגמרא (סוכה ב.) הטעם בזה, כי למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא. והרמז בזה, שהאדם שאינו שולט בעיניו לשמור עליהם, אינו יודע שהוא דר בסוכה, ונחשב כאילו אינו יושב בסוכה כלל, כי ענין הסוכה מורה על שמירת עינים, שעל ידה זוכים לסכות ברוח הקודש, ולהאור הגנוז.

ובמזו כן מי שאינו שומר את עיניו, ח"ו אינו יכול לראות את הישועה בעיניו. ודוקא הנזהר בשמירת עיניו זוכה לראות את הישועות, וכמו שנאמר (תהלים פה:ח)

ורואים מזה שהאדם הזוכה שכביכול השי"ת הוא עמו, ממילא הוא איש מצליח בכל ענייניו. ועל דרך זה נאמר עוד אצל יוסף הצדיק "אין שר בית הסוהר ראה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו ואשר הוא עשה ה' מצליח" (שם:כג).

ולבן יש לנו לנצל רגעים יקרים אלו לבקש ולהתחנן מהשי"ת, שלא יחסר לנו כל טוב בכל ימות השנה, כדי שנוכל לעבוד את השי"ת עבודה שלימה ותמה לשם שמים. וכמו שכתב הרמב"ם, שכל זמן שהאדם חולה או מחוסר פרנסה, קשה לו לעבוד כראוי ובשלימות את השי"ת. וכמו כן קשה לו שיהיה עבודתו לשם שמים, כי כוונתו בכל מעשיו הטובים, הוא לשם סגולה, שבזכות מעשיו הטובים יזכה לישועה ורפואה. וזהו מה שנאמר (תהלים לד:יא), "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב", דייקא כשלא יהיה חסר לנו כל טוב וטוב, אזי נוכל להיות דורשי ה' באמת ובלב שלם לשם שמים.

יעזור השי"ת, שאכן נזכה כולנו לבריאות השלימות, ולכל ההשפעות הטובות ברוחניות ובגשמיות, חיים של פרנסה טובה, ונזכה לשידוכים טובים, הרחבת הדעת שמחת החיים, ושנלך בקרוב ביחד לקבל פני מלך המשיח, עכשיו כולנו לבושים בבגדי שבת וחג, וממילא אפשר ללכת תיכף ומיד לקראת מלך המשיח בבגדי שבת. ויהי רצון שאכן יהיה שנה זו שנת גאולה וישועה, ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

וזהו מה שאמרו בגמרא (סוכה נג.), אמרו עליו על הלל הזקן, כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן, אם אני כאן הכל כאן, ואם איני כאן מי כאן. ופירש"י, אם אני כאן הכל כאן - כל זמן שאני חפץ בבית הזה, ושכינתי שרויה בו, יהא כבודו קיים ויבואו הכל כאן, ואם תחטאו ואסלק שכינתי, מי יבוא כאן. ורואים מזה שעיקר השמחה בשמחת בית השואבה היה, על עצם הזכיה שזכו להיות בביהמ"ק וזכו להשראת השכינה.

צריכים לנצל את העת רצון בעת הישיבה בסוכה ובעת קיום מצות ארבעה מינים

ובמו כן עתה כשאנו זוכים להיכנס לסוכה, יש לנו לשמוח שמחה גדולה ועצומה, על זה שאנו זוכים להיות בבית ה', בצילא דמהימנותא עילאה, בצילא דקודשא בריך הוא. וצריכים לנצל את הזמן היקר הזה, לבקש מאת המלך כל משאלותינו.

ובמו שאמר הרה"ק מראפשיץ זצוק"ל, דהנה ידוע שארבעת המינים הם כנגד ארבעת האותיות של שם הוי"ה, ונמצא שכשהאדם אוחז בידי את הארבעת המינים, כביכול הוא אוחז בזה את השם הוי"ה הקדוש בידיו. ויש לו לנצל זמן זה, לבקש מאת ה' שימלא כל משאלות לבו לטובה.

ועל דרך זה, כשאנחנו זוכים לשבת בצל המלך, בצילא דמהימנותא עילאה, יש לנו לנצל את הזמן ולבקש על כל הצטרכויותינו. וכמו שנאמר אצל יוסף הצדיק (בראשית לט:ב) "ויהי ה' את יוסף - ויהי איש מצליח".

חג הסוכות יום א' בין מנחה למעריב

ביו"ט ולא בשבת. ובשורת משנה הלכות (ח"א סי' רכ"א) בדבר אשר הביא תמיהת האבודרהם אמאי לא תיקנו בתפלה אתה בחרתנו' בכל שבת ולא רק בשמו"ע דיו"ט. ולפענ"ד נראה, דבשבת הרי הוא מקודש ועומד מששת ימי בראשית, ואין הדבר תלוי בישראל. ואפילו בשמיטה דכתיב 'ושבתה הארץ שבת לה'" (ויקרא כה: ב), פירש"י 'שבת לה' - כשם שנאמר בשבת בראשית. וא"כ לא ניכר בזה חילוק בין ישראל לעמים, אבל במועדים כתיב 'אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדיי' (שם כג: ב). ביאור הדברים 'אשר תקראו אותם' שהדבר תלוי בב"ד, עיין (ר"ה כד). אמר רב פפא, אמר קרא 'אשר תקראו אותם', קרי ביה 'אתם'. ר"נ בר יצחק אמר, "אלה הם מועדיי" - הם יאמרו מועדי [שהעם יענו 'מקודש מקודש' אחרי ה'מקודש' של בית דין]. ומה שיאמרו הב"ד יקבלו בשמים. וגבי

בתורה"ק "ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'" (ויקרא כג: מ). ובמדרש תנחומא (פ' אמור סי' ל') ולקחתם לכם ביום הראשון - 'ביום הראשון', וכי ראשון הוא, והלא יום חמשה עשר הוא? אלא מאי 'ראשון', ראשון לחשבון עונות^א, והביאו הטור (ריש הל' ר"ה).

לחשבון עונות מהו הראשון

ויש להבין הענין של ראשון לחשבון עונות, מהו הראשון. ועוד יש להבין למה מתפללים תפלת יו"ט בשבת כבשנה זו [שיום א' סוכות חל בשבת], הרי שבת הרבה גדול מיו"ט. ושמעתי מליצה מכ"ק אבי אדמו"ר הגה"ק זי"ע, ששבת קודש בגדר מכניס אורח לכל יום טוב, ונותן לו התפלות - חוץ מתשעה באב, שזהו עצבות.

אתה בחרתו דייקא ביו"ט

עוד יש להבין ענין של 'אתה בחרתנו' דייקא

^א ר' מני ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי, משל למה הדבר דומה, למדינה שהיתה חייבת ליפס למלך, והיה המלך משלח לגבותה, ולא היתה נותנת לפי שהיה השטר גדול. כך פעם ראשון, ופעם שני, והיה משלח ולא היו נותנין. מה עשה המלך, אמר לבני פלטיין שלו [עמדו ונלך עליהם]. עד שהן הולכין כמו עשרת מילין, שמעו בני המדינה. מה עשו, התחילו גדולי המדינה לילך לאנפטי של מלך, אמר להם מי אתם, אמרו לו אנו בני מדינה פלונית ששלחת לגבותינו. אמר להם ומה אתם מבקשים, אמרו לו בבקשה ממך עשה עמנו חסד שאין לנו מה ליתן. אמר להם אני מניח לכם מחצה. עד שהוא בא, יצאו (בריוני) [בינוני] המדינה וקדמוהו כמו (עשר) [חמשה] מילין. אמר להם מי אתם, אמרו לו אנו בני מדינה פלונית. אמר להם ומה תבקשו. אמרו לו בבקשה ממך רחם עלינו. אמר להם כבר הנחתי מחצה, ובשבילכם אני מניח מחצה על מחצה. עם שהוא [מהלך] יצאו כל בני המדינה, אמר להם ומה אתם מבקשים. אמרו לו אדונינו המלך, אין לנו מה ליתן, רחם עלינו. אמר להם, כבר הנחתי מחצה, ומחצה על מחצה, ובשבילכם אני מניח את הכל, אלא מאכן ואילך ראש חשבון הוא.

המלך זה [מלך מלכי המלכים] הקב"ה. בני המדינה שלו אלו ישראל, שהן מסגלין עונות של כל השנה כולה. מה הקב"ה עושה? אומר להם עשו תשובה בראש השנה, והם כנענים ובאים ביום הכפורים, והם מתעניין ועושיין תשובה, והקב"ה מוחל להם את הכל. ובסכות כולם נוטלים את לולביהם ביום טוב ראשון ומקלסין להקב"ה, והוא מתרצה להם ומוחל להם. אמר להם, הרי ויתרתי לכם כל עונותיכם הראשונות [אבל מעכשיו ראש חשבון הוא, שנאמר "ולקחתם לכם ביום הראשון" - ראשון לחשבון עונות].

הבשמים, משום שהבחינה שיש לאדם ביו"ט שהוא ע"י התעוררות התחתון יכול אדם לקשר עצמו בו, ולכן א"צ לברך על הבשמים במוצאי יו"ט.

אבל שבת הוא התעוררות העליון, וכיון שיצא שבת מסתלק התעוררות העליון, ואי אפשר לאדם לקשר עצמו בו. ולכן במוצ"ש מברכין על הבשמים, כי באמת בשבת בא הנשמה יתירה לאדם מחמת התעוררות העליון.

כחו של י"ג מדות דרחמים

יש י"ג מדות של רחמים (מיכה ז: יח-כ) "מי א-ל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם תתן אמת ליעקב חסד לאברהם וגו'".

ויש לדקדק איך יוצדק חסד עם אמת, הרי אמרו חז"ל (ע"ז ד:) תורה דכתיב ביה אמת אין הקב"ה עושה לפניו משורת הדין. ואם כן במדת 'אמת ליעקב' אי אפשר לתפוס 'חסד לאברהם'. תו קשיא, הא בקרא כתיב 'נושא עון', 'ויכבוש עונותינו'. ודרשו חז"ל (ר"ה יז.) הקב"ה נושא כף המשקולת להקל החטאים, או כובש המצוות שיכבידו, והוא הטיה כלפי חסד. וקשיא טובא, חדא אם הקב"ה רוצה לוותר, מה צריך לעשות במדה ובמשקל. ועוד זהו עול ושקר במשקל, ולא אמת ליעקב, ואיך אמר על זה 'תתן אמת ליעקב'. ותו, איך קרא עצמו סותר, בתחילה אומר 'נושא עון' ושוב אמר 'יכבוש', כמאן דאמר כובש. עוד אמרו חז"ל (שם) "ורב חסד", מעביר ראשון ראשון. ונדחקו כל המפרשים, ודברי רמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ה) תמוהים יותר ע"ש.

הגוים אם יעשו מועדים לעצמם חייבים מיתה, דהו"ל בכלל 'הבודה דת לעצמו' (ע"י רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ט). ולפ"ז שפיר ביו"ט ניכר ההבדל והבחירה שבחר בנו מכל העמים והבדילנו מהם, ולכן תיקנו לומר ביום טוב 'אתה בחרתנו' ולא בכל שבת.

והנה אי' מהאר"י הקדוש כי השי"ת רוצה בעבודת כלל ישראל, וע"י התפילות של יום טוב מקראי קודש נתעלה היר"ט. משא"כ שבת קביעא וקיימא והתפלות על גדלות הבורא ברוך הוא. אמנם תכלית הבריאה לעבוד את השי"ת.

מחלוקת אם יש נשמה יתירה ביו"ט

ובע"ז זה מצינו מחלוקת אם ליו"ט יש נשמה יתירה. דעת הרשב"ם שבכל יו"ט ישנה נשמה יתירה, כמבואר בהדיא בזוהר הק' בכמה מקומות (פ' לך פ"א) בכל רישי ירחי וזמני ושבת נחתא נשמה לנשמה. וכן ברע"מ (פ' צו כ"ט) כד ייתי שבת ויו"ט נחתת בינה נשמה יתירה (וע"ז בהקדמת תיקו"ז א', ובתיקונים תיקון ט', כ"א, כ"ו, ס"ט) בכל אלו המקומות מבואר שגם ביו"ט יש נשמה יתירה. ולא זו בלבד אלא שכל יום שיש בו קרבן מוסף [כגון חוה"מ ור"ח] יש נשמה יתירה כפום דרגא דילה (ע"ז זוהר הרקיע פ' אחר עניני שבת להר"מ מפאנו בסו"ס חבל נביאים). אמנם התוס' (פסחים קכ., ביצה לג:) ס"ל דלית נשמה יתירה ביו"ט.

קדושת לוי: בשמים במוצאי יו"ט

ובלפי קושיית התוס' על דברי הרשב"ם מדוע אין מברכים בכל מוצאי יו"ט על הבשמים, ידועים דברי הקדושת לוי (לפסח ד"ה מהו) ביו"ט יש נשמה יתירה, ולכן אין מברכין במוצ"ש החל להיות ביו"ט. ומה שאין מברכין במוצאי יו"ט עצמו על

יש לו מצות מוקדמים מה שאין לו לצדיק גמור. וזה מרמז בפסוק "מכל טטאתיכם לפני ה' תטהרו", פי' 'מכל טטאתיכם', כשתטהרו עצמכם בתשובה אז תהיו לפני ה' ומוקדמים לו ית'.

והשתא לפיז אין כאן עול במשקלו של השי"ת, ורק הכל באמת ובחסד. והיינו דקאמר "מי אל כמוך וגו' נושא עון", שמתחילה בשעת משקל העבירות נושא העון כדי שלא יהא רוב עונותיו, ושוב אח"כ ישוב ירחמנו' ע"י תשובה, ויהפכו לזכיות אז מניח העבירות כאשר המה רק יכבוש עונותינו', שפירשו שהוא המצוות בכף מאזנים שיכריעו את עונותינו. ובכל זאת 'תתן אמת ליעקב' ואפ"ה 'חסד לאברהם'. ומזה ג"כ רואים דבר נפלא איך שהקב"ה מכבד ורוצה דייקא במעשה בני ישראל, ודוקא שיהי' לטובה.

ערבי נחל: הבעל תשובה לוקח החשק מהעבר לדעת את השמחה של מצוה

וביתר שאת, כי הערבי נחל (פ' שלח) מבאר ענין היצר הרע והכח המשיכה שמביא על האדם. וז"ל בספרו מגילת סתרים: עוד קרוב לזה, נודע כי הבעל תשובה שתוהא על הראשונות ועושה מעשים טובים, צריך לשקול בדעתו בשמחה שעשה בה העבירה בכמות אותה השמחה. ומי שלא ידע החשק לעבירה אינו יכול לעבוד את ה'. וכ"כ השל"ה (בית עיר חומה בהג"ה) ואיני רוצה להאריך.

והצדיק שאינו יודע תאוות העבירה צריך שיראה השמחה מהעושה העבירה, וישקול בדעתו כך בעשיות המצוה. ועפ"ז שמעתי לפרש שאמר פרעה למשה רבינו ע"ה (שמות י: כד-כו) שילכו לעבוד ה', רק הצאן והבקר ישאר שם, פי' עמי הארץ שאינם יודעים

חת"ס: מעביר ראשון ראשון

וראייתי בחת"ס (דרשות ל"ד ט"ד ד"ה שלהי) הנה כתיב "מי הקדימני ואשלם" (איוב מא: ג). כל המצוות שאדם עושה הקדימו הקב"ה, והוא ית"ש הראשון ולא האדם. ולעומת זה בעבירות האדם הוא הראשון המורד בהקב"ה, במה שהוא ית"ש נתן לו כסף ואיברים וחיות וכוחות גופו. נמצא לענין מעשה הטוב הקב"ה הראשון, ולענין העבירות האדם הוא הראשון. נמצא לפי זה לו שקול ישקול המצוות כפליים מהעבירה, מכל מקום שוים הם בבחינה הנ"ל.

ואמנם כשהקב"ה רוצה להטות כלפי חסד, איננו שוקל אלא מצוה עצמה עם העבירה עצמה, ולא מעיין במה שהוא ית"ש ראשון במצוה והאדם ראשון בעבירה. והיינו מעביר ראשון ראשון, פי' שמעביר זו הבחינה של ראשון ראשון הוא מעביר, ואינו משער רק במצוה ועבירה עצמה, ונראה אז הקב"ה מעביר ראשון של עבירה להקל משא עומס העבירה. וזה נקרא 'נושא', שנושא כף של העבירה להקל משאה, לא שיהיה בזה שום עול במשקל, אלא מאחר שהקב"ה מוותר במה שהיה האדם ראשון בעבירה, ממילא נושא כף העבירה למעלה.

חסד ואמת ביחד

אך לרוב חסדיו, כשישוב אדם בתשובה ויהפכו זדונותיו לזכיות, אזי יותר טוב לכבוש המצוות, פי' שלא יחשוב הראשון של הקב"ה במצוות, ויכבירו המצוות ועבירות כדקאי קאי כדי שיתהפכו לזכיות, יהיו זכיות מוקדמים. ועל דרך (ברכות לד:) מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין, דצדיק גמור בכל מצותיו 'מי הקדימני ואשלם'. אבל בעל תשובה שעבירותיו הם מוקדמים ונעשים זכיות, הרי

והמשיך לומר על הפסוק "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' נזכיר" (תהלים כ:ח), דהגויים כשצריכים לנסוע ממקום למקום הם לוקחים רכב או סוס. ואנחנו היהודים בשם ה' נזכיר, כשאנו מתפללים שמונה עשרה כבר מגיעים לכל העולם.

וראיתו בס' ליקוטי עבודת ישראל שהרה"ק הקוניצער מגיד זי"ע אמר לבנו, שכל מחשבה דבר מעשה שעבר עליו, תיקן הכל בתפלתו.

כ"ק מרן הקדוש זצלה"ה מלובלין ביקש פעם אחת להרה"ק מראפשיץ שלא יאמר מילתא דבדיחותא לשנה, והבטיח לו. פעם עמד מרן זצלה"ה השמונה עשרה זמן ארוך, וכאשר פסע מרן זצלה"ה ג' פסיעות שחק הרה"ק מראפשיץ, ואמר בבדיחותא הזכיר עצמו הרבי מן הלילה הראשונה בשמונה עשרה. ואמר לו מרן זצלה"ה מלובלין הלוא הבטיח לי שלא לומר בדיחותא. אמר לו הרי הרבי התפלל שמונה עשרה 'א יאהר און א מיטוואך'. אמר לו הרבי להרה"ק מראפשיץ היטבת לראות וטוב אמר, כי בא אלי קלעזמיר [מנגן בכלי זמר] אחד שאתן לו תיקון, ואמר שהיה קלעזמער על חתונתי, והזכיר לי הניגון של המצוה שהיה מנגן אז בלילה הראשונה, ונתתי לו תיקון.

יולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון ממש

וזהו 'יולקחתם לכם ביום הראשון' כדברי החת"ס שמעיקרא מעביר ראשון ראשון. אבל כאשר עושה תשובה, הקב"ה מהפך הכל לזכיות. וממילא עכשיו רואים בתשובה מאהבה מי הוא הראשון, והבעל תשובה הוא הראשון להמצוה. וביתר שאת כמ"ש בני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר ו') על פי דברי מחותני הרב הקדוש מו"ה לוי יצחק מברדיטשוב זצלה"ה שפירש על דברי רז"ל

לעבוד ה' והמה רשעים, המה ישארו שם. והשיב לו משה רבינו ע"ה שגם הצאן והבקר ילכו "כי ממנו נקח לעבוד את ה'", פי' מהם נלמד באיזה אופן נעבוד את ה' כנ"ל, ודפח"ח. וזהו (תהלים א:א-ב) "אשר לא הלך" בין הרשעים והחטאים "כי אם בתורת ה' חפצו", כדי שישקל ויראה באיך חפצות יעבוד ה', וילמוד מהחפץ שלהם איך יהיה חפצו בתורת ה'.

והמגיד מדובנא מסביר, כי בר דעת ושכל לא ה' בכלל עולה על הדעת לעשות דבר איסור נגד רצון הבורא דבר מאוס וכיו"ב, והיצר הרע צריך להמתיק העבירה כי הוא דבר רקבון. ועל דרך זה כאשר עושה תשובה אז נהי' מהעבירה זכיות, וכדברי החת"ס הנ"ל ואז הזכיות האלו יש לו כח המשיכה יותר מן המצוה סתם, כיון שנכלל בו ג"כ החשק שהכניס היצר הרע כמו לעבירה. וזה מצוה גוררת מצוה, ולא סתם אלא גורר בכח גדול.

חילוק בתשובה לבני ישראל לכן נח

וזה החילוק בין תשובה ליהודי לאומות העולם. גם נינוה עשו תשובה, מ"מ מעליותא זו אין להם - א' שלא יהי' ראשון ראשון, שיהי' הכח שהם עשו המצוה, וממילא הכח להפוך מחשוכא לנהורא ממש. וביתר שאת עם כח המשיכה של החשך להאיר אור גדול.

כח התיקון ע"י תפילה

ובס' שיח יעקב יוסף (ספינקא) הביא מעשה היה אצל הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע. דפעם אחת לאחר סיום התפילת שמונה עשרה ניגש אל הקהל ונתן לכל אחד 'שלוש עליכם'. ושאלו אותו לפרש הדבר, והשיב דכל אחד בעת שהתפללו שמונה עשרה היה ראשו מונח במקום אחר. ועתה משגמרו שמונה עשרה חזרו כולם לכאן, ע"כ מגיע לכם 'שלוש עליכם'.

במצוות באהבת בוראם, הנה הוא תשובה מאהבה [תשובה עילאה], ממילא נעשים להם הזדונות כזכיות. על כן אז מחשבין להם את העונות אחת לאחת למצוא חשבון כמה הם הזכיות של ישראל שנולדו מהעונות. וזהו ראשון לחשבון עונות. זהו תוכן דברי מחותני הרב הקדוש הנ"ל זצלה"ה.

השי"ת יעזור שנזכה לתשובה מאהבה והשפעת טובות כרצונו יתברך שמו שברא העולם להטיב הטוב הנגלה והנראה, ובקרוב, ניוושע בתשועות עולם בכלליות ובפרטיות, ונזכה לגמר חתימה בספצ"ג בכצ"ג בב"א.

במדרשיהם (תנחומא פ' אמור) "ולקחתם לכם ביום הראשון" (ויקרא כג:מ), ראשון לחשבון עונות. והוא עפ"מ דדרשו רז"ל (יומא פו:): הא דתנינן גדולה תשובה שזדונות נעשים לו כזכיות. ותנינן נמי שזדונות נעשין כשגגות, ותירצו כאן בתשובה מאהבה [היא תשובה עילאה] וכאן וכו'. והנה בימי הנוראים ישראל עושין תשובה מיראה, מאימת הדין נפשם תבחיל, ממילא נעשים להם זדונות כשגגות.

והנה ידוע דגם השוגג צריך כפרה, והנה אצ"כ בהגיע ימי החג וישראל עוסקים

אושפיזא דיעקב אבינו

עדי אובד ימים ושנים עד יקנה הכנעת לבב ושפלות רוח, באופן כי גם כי יעשירנו גדר שלא יעצר כח העושר לסור לבבו מאחרי ה', כמדובר כל זה למעלה. על כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, ע"ש.

וממילא לא יתגאה. וזהו "ויעקב נסע סוכתה", שזהו מעוני, ואצ"כ "ויבן לו בית", זכה לעושר עד"ז.

"ויעקב נסע סוכתה ויבן לו בית" (בראשית לג:ז). אמרו"ל (אבות פ"ד מ"ט) כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. והטעם כדברי האלשיך (דברים ח') לא כן העוני כי בו יכנע לבבו, ולא במהרה ינתק מהיות בן העולם הבא היותו יורש גיהנם. ועל כן תחת זאת "את אשר יאהב ה' יוכיח" (משלי ג:יב) ויענהו טרם, על כן יקדים לו עליו טובה לבל ישמן ויבעט ברוב טובה, ויהיה

פרידה מן הסוכה

בשמיני עצרת התחיל לרדת לכבוד תפלת גשם. וזה ממש הרגשת "וימינו תחבקני" (שיה"ש א:ד) - אהבה שאינו פשוט. אם כאשר יורד גשם הוא כאילו שפך לו קיתון על פניו (סוכה כח:), הרי מדה טובה מרובה ממדה פורעניות חמש מאות פעמים (תוספתא סוטה פ"ד ה"א), וכאן ביתר שאת ויתר עז, השי"ת יעזור שנזכה לנצלו כדבעי בעבודת השי"ת.

יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העולם הבא (אבות פ"ד מ"ז). הכוונה, 'שעה' ר"ת שמיני עצרת החג. הנה זכינו יום טוב זה דבר גדול ונורא. יש לשבח ולהודות להשי"ת שמו, שהרי ערב החג הסוכות ה' גשם עד שעת כניסת החג ממש [וכמה שאלות ששאלו בזה מה יהיה למעשה אם יהי' גשם], וברגע כניסת החג הפסיק הגשם עד היום. ותיכף במוצאי יום טוב

ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, מצוה שיוכל לשבת ולאכול ולטייל וכו' והכל לחזות בנועם הכל היא קיום מצוה זה זכיה גדולה מאוד, ובוה מאוד קשה עלינו הפרידה אלא הדרן עלן והדרן עלך ודעתך עלך ולא נתנשי מינך. ויהי רצון מלפאשב"ש שנזכה לשבת בסוכת עורו של לויטן וארו ענני מן שמיא בביאת דוד מלכא משיחא במהרה דידין.

אמנם העיקר שרצינו להפליא ולשבח להשי"ת, על אלף אלפי אלפים ורבבות הזכות שהיה לנו לשבת בצלא דמהימנותא, ונחשוב חשבוננו של עולם כמה זמן זכינו לשבת בצלא דמהימנותא, מצות ישיבת סוכה. מאות שעות ואלפי שניות ורבבות דקות, שכל אחד זכה לפום דרגא דילי' בסייעתא דלעילא, לשבת בצלא כנפיו תחסה, כבן אצל אמו, וזהו שבתי בבית ה' כל

ליל שמחת תורה

אבל התירוץ לזה מבואר שזה מחסדיו יתברך שמו, שאם אדם עתיד להטיב מעשיו הוא מסתכל ומטיב עמו על שם העתיד. אך אם עתיד לחטוא, אינו מסתכל בזה ואינו דן אותו אלא לפי שעתו. ועפ"ז מפרש המדרש "לא הביט און ביעקב" (במדבר כג: כא) שאינו מסתכל בעבירות שבהן, אבל במצות הקב"ה מסתכל לעתיד, שנאמר "ה' אלקי עמו" (שם). וראי' לזה אמר "אל מוציאם ממצרים", ששם מתברר שמסתכל בטוב העתיד ולא ברע העתיד, עכ"ד הפר"ד ע"ש.

וזהו "עושה פלא" (שמות טו: יא) זה כתר עליון ממש, וזהו שבח והודיה מיוחד. וזהו 'וחסד ה' מעולם ועד עולם', היינו שמסתכל לעתידות של האדם ולדורות הבאים שייטיבו מעשיו שיהי' לנחת רוח ע"י 'וצדקתו לבני בנים', בכחינת ברא מזכי אבא (סנהדרין קד.), בחייו זוכים ההורים.

וזהו 'עוזר דלים' שלפעמים שאינו ראוי, 'פודה ומציל', וזה ע"י 'צור העולמים' שהשי"ת מסתכל בעולמות מדורות המאוחרות 'עננו ביום קראנו'.

עוזר דלים הושיעה נא, פודה ומציל הצליחה נא, צור עולמים ענני ביום קראנו.

ונקדים מה ששרו בהקפה א' "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים" (תהלים קג: יז), למה לבני בנים ולא לבנים. וכ"ק אדמו"ר הגה"ק ז"ע תי' כי הבנים נכלל בכלל יראיו, כי ברא כרעא דאבוה, אבל הצדקה לבני בנים.

ואולי יש לומר עוד כוונה בזה עפ"י הפרשת דרכים (דרוש ד') שכתב דהנה מצינו במדרש (ש"ר ג' ד') במה שאמר משה (שמות ג: יא) "מי אנכי וגו' וכי אוציא", באיזה זכות אוציאם. א"ל הקב"ה "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים וגו'" (שם: יב), הוי יודע שבשביל שעתידים לקבל התורה הם נגאלים, ע"כ. הרי מפורש שהקב"ה דן על שם העתיד. וקשה ממה דאיתא במדרש (שם ב') עה"פ "ראה ראיתי וגו'" (שמות ג: ז), הה"ד (איוב יא: יא) "וירא און ולא יתבונן", כיצד. בשעה שיצאה הגר אמר הקב"ה איני דן את האדם אלא בשעתו וכו'.

נעילת החג

באמרו 'אתה קדוש וישב'

והנה נעים זמירות ישראל באמרו "ואתה קדוש וישב וגו'". ובספר עץ הדעת (הרה"ק ר' חיים וויטאל זי"ע) הקשה מה קשר יש עם מה שאמר למעלה, ומה יתיחסות יש בכאן מעלת ה' יתברך שהוא מופרש ומובדל. (ב) למה אמר 'וישב' בתהלות. שבשלמא יושב בבית שייך מלת יושב, אמנם בתהלות מה שייך מלת יושב.

אמנם הכוונה לומר לפי שאפשר לומר שכל עוד שה' יתברך הוא מופרש ומובדל מכל המציאות בכללו, אם כן מה היה שואל ומתרעם שאינו עונה אותו. לפי שבבחינת האמת הוא [האדם נחשב כמו] יתוש בערך הגלגלים והמלאכים וכל צבא המרום, והוא יתברך מופרש מהם, ואיך הוא מתרעם שלא ישגיח עליו. לפיכך אמר 'ואתה קדוש', רוצה לומר אע"פ שאתה קדוש ומופרש, ובבחינה זו היה ראוי שלא תשגיח עלי, עכ"ז ראוי שתשגיח אתה יתברך עלי לפי שאני רואה שאתה רוצה ויושב ועומד ומצפה תהלות ישראל, לפי שהם בעלי בחירה, ובפרט ישראל שלקחת אותם לך לעם. אם כן כל עוד שאתה רוצה תהלות ישראל ראוי הוא שתשגיח עליהם בכל ענינו.

זמן פרידה בכרוכים מעורים זה בזה

זה הימים הנוראים שזיכנו שהשי"ת נתן לנו הזכות שיקרא 'לעילא ולעילא' כדברי הלבוש. ועכשיו זמן פרידה מימים הנפלאים האלו, וממילא זה ענין פרידה כל זמן שיש יותר 'תהלות ישראל' יש יותר ישיבה בכיכול בינינו.

ואולי להביא עוד נקודה לבאר הענין של

"ואתה קדוש וישב תהלות ישראל" (תהלים כ:ד). במדרש שוחר טוב (שם) רבי שמואל בר' חנינא אמר, כל קילוס וקילוס שישראל מקלסין להקב"ה כבודו יושב ביניהם, שנאמר "ואתה קדוש וישב תהלות ישראל".

לבוש לעילא ולעילא

והנה בקדיש, 'לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמין'. וראיתי ביאור כללות הלשון 'לעילא', ובעשיות 'לעילא ולעילא'. הר"י בר יקר והאבודרהם פירשו דקאי על שבחים שמשבחים בשר ודם שהקב"ה מרומם ומשובח למעלה מכל השבחים והשירות שמשבחים בני אדם. וז"ל הר"י בר יקר, ר"ל כל שבחים ושירים שאדם משבח למלך בשר ודם אינם דומים לשבחו של מקום, כי שבחו למעלה מכולם. וכמו"כ כתב האבודרהם וז"ל, 'לעילא מכל ברכתא שירתא' הגירסא באבודרהם 'שירתא' ללא וא"ו, ודלא כבר"י בר יקר דגרס 'ושירתא' עם וא"ו. 'תושבחתא' כלומר למעלה בכל שירות ושבחות שאדם מהלל ומשבח למלך בשר ודם יהיו שבחיו של הקב"ה.

ועל דרך זה פירש הלבוש את הענין שבעשיות אומרים 'לעילא ולעילא' (הובא במג"א א"ח סי' תקפ"ב סק"ד), וז"ל: ונראה לי שיש לו לכפול 'לעילא' בערבית ליל ר"ה כמו שכופלין אותו בכל שאר תפילות של ר"ה ויו"כ. והטעם שכופלין אותו מפני שבימים הללו הוא מתעלה יותר כפול ומכופל מפי ברואיו, מפני שהוא יושב על כסא דין, והכל צריכין לשבחו ולפארו ולבקש רחמים על דינו, עכ"ל.

הזה. משא"כ עבד שמקיים ציוויו של אדונו על מנת לקבל פרס, רק מה שמצוה לו עושה ולא יותר, ואינו מוסיף מדילי, והכל עושה רק כדי שיקבל שכרו משלם.

והנה הקב"ה צוה לנו לעשות יום אחד יו"ט, אבל אנו רואים חביבות הקב"ה אל ישראל שמשרה שכינתו עליהם ביו"ט כי בא, וישראל חשוקים ודבוקים בו יתברך הוסיפו לעשות עוד יום אחד מדבריהם, [והחמירו בספיקו וגזרו גזירה רחוקה משום שמא יחזור הדבר לקלקלו, הגם שבקיאין בקביעא דירחא (כדאיאת ביצה ד:)], ובוזה ניכר אהבת ישראל להקב"ה כבנים ולא כעבדים.

והנה חז"ל (ר"ה כה.) דרשו, "אשר תקראו אותם" לשון 'אתם'. וזה 'אלה מועדי ה' הכתוב בפרשה לקמן, אבל 'אשר תקראו אתם במועדים', שאתם קוראים ומוסיפים יום אחד מרוב אהבתכם אלי וקדושתכם, 'אלה הם מועדי' באמת החביבים עלי, כי 'אהבתי אתכם אמר ה' (מלאכי א:ב) וק"ל. עכד"ה.

וא"כ זה דבר נפלא, כי יש להוסיף על זה דבאמת בכל יו"ט יש אצלנו גרעון, כי אין הקרבנות ואינו כמו שכתבת בתורתך. אמנם היו"ט שני נשאר כתקנתה בשלימות. וזה גם דבר מתוקן שיש לנו ריוח מתוך הגליות. ולפי זה יש לומר דהנה אי' במדרש שאלמלא חטאו ביי"ז תמוז, הי' צריך להיות ראש השנה ביי"ז תמוז ובחודש אב יוה"כ וסוכות אלול ושמחת תורה בתשרי. כידוע מהמדרש.

אמנם הגם שנשברו הלוחות, ומשה רבינו עלה למעלה והביא מוצאי יוה"כ כפרת עונות, ולוחות שניות שנשאר עמנו בלי פגם, וזה דברים כהויתן. והכ"ע הי' ביום ראשון אצל אדה"ר, כאשר נכשל ואכל, מ"מ כאשר עשה תשובה, התשובה נשאר בשלימות אצלנו עד היום הזה.

נעילת החג. הרה"ק הרי"ם מגור זצוקלה"ה הגיד דהארת חג הסוכות נמשכת עד חנוכה. ולזה רמזו חז"ל במשנה (ביכורים פ"א מ"ט) מן החג ועד חנוכה, עכד"ה ק.

וי"ל דכיון דבזמן הזה עומדת ליפסק הארת המועדות, כי המועדות כסדרן הן: פסח שבועות סוכות, והוא כעין הא דאיאתא (יבמות סב:) חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך. וכעין זה הגיד הרה"ק קודש הקדשים ר' דובער זצוקלה"ה ממעזריטש על הא דאי' (יומא נד.) בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה וכו'. והקשה, דהא בזמן שאין עושין רצונו של מקום אין מעורין? ותיירן, דאז שהיה סמוך לחורבן בית המקדש הוא כעין חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, ע"כ הוי מעורין, עכד"ה. (ועיין בני יששכר חודש תמוז אב מאמר ג' אות א').

נעוץ סוף התורה בתחילתה

בפשטות שזה זמן פרידה מעורר אהבה גדולה ועת רצון. ועל דרך זה יש לנעוץ סוף התורה לתחילתה, דהנה מסיימים "ולכל היד החזקה גו' לעיני כל ישראל" (דברים לד:יב), ופירש"י שבירת הלוחות, ויישר כח ששברת. ויש להבין, הרי צריכים לסיים התורה בדבר טוב, וזה פלא.

"אשר תקראו אותם מקראי קודש"

אלה הם מועדי'

אמנם הענין, כי בהקדם דברי שיר מעון (ויקרא כג:ב הקדמה) "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי". יש לדקדק, שכפל הכתוב לומר 'אלה הם מועדי'. וי"ל על פי משל, שאב מצוה לבנו להביא לו תבשיל לאכול. וכאשר רואה בנו שחייך של אביו אוכל יטעם ויונעם לו, באהבתו אל האב מביא לו עוד מתבשיל

המנהג לזרוק תפוחים במוצאי החג כמבואר בבאר היטב (סי' תרס"ט סק"ב). אבל הישועה הקב"ה נתן, וכן"ל כי עכשיו עת רצון, עת פרידה נתעורר אהבה גדולה, ועת רצון כרובים מעורים זה בזה (כדאי' בתיקונים על שמונה עשרה). השי"ת ישפיע רב טוב לנו ולכל ישראל, ונזכה שימלא ה' משאלות לבנו לטובה בכל מילי דמיטב בביאת גו"צ בב"א.

וזהו 'לעיני כל ישראל' היה שבירת הלוחות וקבלנו לוחות חדשות. וזה 'בראשית', כמו שהי' בבראשית בלי פגם. וזהו גם כל תהלוכות אצל אדה"ר בבריאת העולם שנשתנו ע"י החטא כידוע שהי' צריך להיות כבר עולם התיקון בראש השנה ונמשך עד אחר שמיני עצרת, מ"מ אחר שנשתנה, יש בזה המעלות של העבודה בזמנינו. וזהו שמרומז בקשר סוף התורה לתחילתה, ומהכל נשאר החלק הטוב בשלימות.

שבת מברכים פ' בראשית תשפ"ד

שבהם משלים עשרה פעמים י"ב צרופים עולה מאה ועשרים, וזהו 'והיו ימיו' ממש רק מאה ועשרים.

יערות דבש: יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה

ובמו שכתב הרבי ר' יונתן בספרו יערות דבש (ח"א דרוש ה') וכן תמיד, האיש ההולך תמים ואין בלשונו כזב, שהוא תכלית הרע בעצמותו, כי אין לך רע אלא כזב, ואין בו רמיה, זה זוכה בעוה"ז ג"כ בברכת יצחק ליעקב, ולא שולט בו קטרוג עשו, היותו מתקן הפגם ושומר אמונים. וכבר נודע כי חיי עוה"ב נקראים 'חיים', כי הם חיי אמת ונצחיים, אבל עוה"ז הוא רק בגדר 'ימים', כי יעברו כצל וכחלום יעוף, הלוא צבא לאנוש עלי ארץ מספר ימיו חרוצים, ובפרט לצדיק ועובד השלם.

כאשר אמרתי בפירוש הפסוק (משלי י: כז) "יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה". והוא ודאי אם ירצה איש לדאוג על שנים רבות מה יקרה לו, אם לא ברוב ימים יפסיד עסקו, ומי יודע ברוב ימים מה יקרה, אם לא תהיה מלחמה וכדומה עד

כי טוב' - הוי אומר במעשיהם של צדיקים חפץ

במדרש (עיין ב"ר ב' ד') "ויקרא אלקים לאור יום" (בראשית א: ה) - אלו מעשיהם של צדיקים, "ולחושך קרא לילה" - אלו מעשיהם של רשעים. איני יודע באיזה מהם חפץ, כיון דכתב "וירא אלקים את האור כי טוב", הוי אומר במעשיהם של צדיקים חפץ, ע"כ. ולכאורה אינו מובן, וכי תעלה על דעתך שהקב"ה חפץ במעשי הרשעים, וצ"ב.

כל השנה אדם הולך אחר בצעו לבד מיו"ד ימי תשובה

והנהגה בדרשות חת"ס (ד' ס"א) עה"פ "בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים" (בראשית ו: ג) פי' כי הימים שאינם מתוקנים נאבדים, כידוע בפירוש הפסוק (שם כד: א) "ואברהם זקן בא בימים". וידוע נמי כי כל יום שהוא מתוקן יש לו י"ב שעות לי"ב צרופי הוי"ה ית"ש. והנה כל השנה אדם הולך אחר בצעו, לבד מיו"ד ימי תשובה, והשנה יש בו שנה"ה ימים, על כן אמר 'בשגם' גימטריא שמה, 'הוא בשר' עוסק בבשריות, רק עשרה ימים

רשעים שדואגים על השנה וכיו"ב ואינו מצליח, ומעשיהם של רשעים ולשנים רבות, לזכותם פעם אחת בשנה כדברי החת"ס. ועל זה קאמר 'ויהי אור' אלו מעשיהם של צדיקים.

לפי מצב המלחמה בארה"ק מסי"ג דוקא במחשבה

כעת לפי המצב כעת המלחמה בארה"ק וצרות לאחינו בני ישראל. יש ב' אופנים של מסירת נפש - הצדיקים שעובדים השי"ת במס"ג וחיים כן. ויש קונה עולמו בשעה אחת, כמו רבי אלעזר בן דורדיא (ע"ז זי). וכידוע מהרה"ק הזרע קודש, דעיקר העבודה כל ימי חייו במס"ג. ולא באמת לקיים המסי"ג.

ובמו שפירשו בס' בית הלחמי (מגילת אסתר כאשר אברתי) שהגה"צ בעל אמרי יצחק ז"ל אמר להרה"ק בעל אמרי יוסף זי"ע מספינקא כשהי' אצלו על שב"ק בשם הקול אריה, שפירש (ברכות סא:) שאלת התלמיד לר' עקיבא כשמסר נפשו 'עד כאן' והשיב כל ימי וכו' ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. פירוש, שתלמידי ר"ע ראו שאין ר' עקיבא שמח בשעת מסירת נפשו, ותמהו האיך יתכן זאת. והשיב שעד עכשיו שלא הייתי צריך למסור נפשי בפועל, הייתי יכול למסור עצמי בכח כל יום. משא"כ עכשיו שבא לידי בפועל, כבר לא אוכל לקיימנו עוד. וזהו שאמר 'ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו' - לא אוכל לקיים יותר, וע"ז הצטער רע"ק לפני תלמידיו.

ואח"כ אמר לו הבעל אמרי יוסף ז"ל, מרגליות טובה היתה בידך. ואח"כ בשלש סעודות האריך הה"ק ז"ל לפרש עפ"י דרך הנסתר עם הקדמת דברי הקו"א הנ"ל בדביקות נפלא. שמעתי כ"ז מבעל אמרי יצחק ז"ל בעצמו.

שיפסיד כל נכסיו. וכן מה יקרה לבניו ונכדיו וכדומה לדאוג צרות מחר. ויש מחר לאחר זמן, הלא יחיה כל ימיו חיי צער ומכאובים לנגדו תמיד - גם בלילה לא יישן, ויבלה ימיו ברוב דאגה וענין רע לענות בו נפש, ולא יראה טובו בעמלו כלל.

אמנם הצדיק וחכם לבב, לא ידאג רק על ימים מועטים, מה יהיה בחודש ושבת, וזה בקל להשיג חפצו. וכאשר יעברו ימים אלו, יוסיף לדאוג תמיד על זמן מועט, ובזה יקל דאגתו וישבע ימים בטוב ובנעימים. וזהו אומרו 'יראת ה' תוסיף ימים', שאין לו רק ימים, אבל 'שנות רשעים' - כי רשעים אינם מסתפקים בימים רק בשנים - 'תקצרנה'.

וזה בעונ"ה רוע חולי שמרבים לדאוג על ימים ארוכים, ובתכלית בניהם לימים רבים יעשו תחבולות. ונכזבה תוחלתם, כי לה' נתכנו עלילות, ומה יעזו אנוש לחשוב דבר על ימים ימימה ושוא מחשבת אדם. וכללו של דבר, כל עולם הזה נכלל בתואר 'ימים'.

ולפ"ז יש לפרש הפסוק כך, דודד אמר שניהם - 'מי האיש החפץ חיים' (תהלים לד:יג) היינו עוה"ב, ו'אוהב ימים לראות טוב' היינו עולם הזה. ועל זה נתן עצה, במה דסיים פתח, וגם עוה"ז קודם לעוה"ב, התקן עצמך בפרוודור וכו' (אבות פ"ד מט"ז). ואמר על עולם הזה 'נצור לשונך מרע' (שם:יד), דהיינו מבלי לדבר כזב ושקר שהוא רע בהחלט, 'ושפתוך מדבר מרמה' זוכה לברכת יצחק, ואין לעשו טענה בו. ועל עולם הבא אמר 'סור מרע ועשה טוב' (שם:טו), דהיינו תורה ומעש"ט שהם טובים בעצמן, והן המביאים לאדם לחיי עולם הבא.

וזהו 'ויהי אור' - אלו מעשיהם של צדיקים שאינו דואג על כל השנה, אלא 'ואותי יום יום ידרושון' (ישעי' נח:ב). ויש מעשיהם של

ירחם הקב"ה על שארית עמך ישראל שלא ישלטו ידיהם של רשעים על שום יהודי, ויהי אור' אלו מעשיהם של צדיקים, ו"עמך כולם צדיקים" (ישעי' ס:כא). ונוכה לרחמים וחסדים גדולים "עצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו" (ישעי' ח:י), "וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק" (תהלים עה:יא). ונוכה לישועתך ונחמתן של ישראל, ויהיה שנה טובה ומתוקה מבורכת לנו ולכל ישראל לנחת רוח לאדון כל, כביאת משיח צדקנו ובנין בית מקדשנו ותפארתנו בכ"א.

סעודת רעוד"ר

וגו' ברוך ה' אלקי שם". ויל"ד מ"ט הקדים ארורתו של כנען קודם לברכתו של שם, ולעולם פותחין בברכה ובזכות תחילה. ותו יל"ד מה ענין ברכת שם כלל בכאן.

הנה כתיב "ויקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן" (שם:כד), וכבר כתבתי במק"א כי נח מצא עצמו צדיק תמים וראוי לשנות יין, ע"ד כל המתיישב ביינו יש בו דעת שבעים זקנים (עירובין סה.). אך כשנכשל בו ונתגל בתוך אהלה, הבין כי יש בו חטא בא' מבניו, כמו יהושע בן יהוצדק כהן גדול שהי' לבוש בגדים צואים (זכרי' ג:ג) על חטא בניו שנשאו נשים נכריות (עי' תרגום שם). ה"נ "ויתגל בתוך אהלו" (בראשית ט:כא) שנתגלו בגדיו על חטא בנו. ויקץ מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן, רצה לומר בחטאיו של חם אירע לו זה. והנה רצה לתקנו, ע"כ אמר שתיקונו הוא שיהי' כנען ארור ומקולל לעבד לימכר לבני שם שהוא ברוך לה'. ואפי' כש"יפת אלקים ליפת"

ובזה יש לפרש ויהי אור' - אלו מעשיהם של צדיקים, שאומרים ועומדים ומצפים מתי תבוא לידי ואקיימנו, וכך חיים מאה ועשרים שנה. עיין בישמח ישראל (חיי שרה) "יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה" (תהלים לו:יח). ויהי חושך, אלו מעשיהם של צדיקים כשהורגים יהודים על מסי"נ, ועל זה שואל אינו יודע באיזה מהם חפץ הקב"ה אם באמת לבוא על קידוש ה' או רק במחשבה כמעשיהם של צדיקים, שהרי אסור להכניס עצמו באמת בפועל. וע"ז עונה המדרש כשהוא אומר "וירא אלקים את האור כי טוב" הוה זה מעשיהם של צדיקים.

"ואחות תובל קין נעמה" (בראשית ד:כב). ופירש"י, נעמה - היא אשתו של נח. וצ"ב מה בעי בזה. גם יש להבין מש"כ "ונח מצא חן בעיני ה'" (ו:ח). ובקדושת לוי, ו'נח' - הכנה לשבת, "נח מצא חן בעיני ה'". וצ"ב.

ואולי הכוונה בהקדם דברי החת"ס, דבאמת מהבל לא נשאר זכר, ואפי' שהקריב קרבן וגם נתקבל הקרבן לרצון ונח"ר לאדון כל. וקרבן קין שלא נתקבל עכ"ז הוא חי הרבה שנים. ותי' למעשה לא נשאר מקין רק כמה דורות, כי הכל נתאבד בימי המבול. משא"כ מנח נשמ"ה נוטריקון נח שת הבל משה, וממילא נשאר כל העולם, עיי"ש כדרכו בק'.

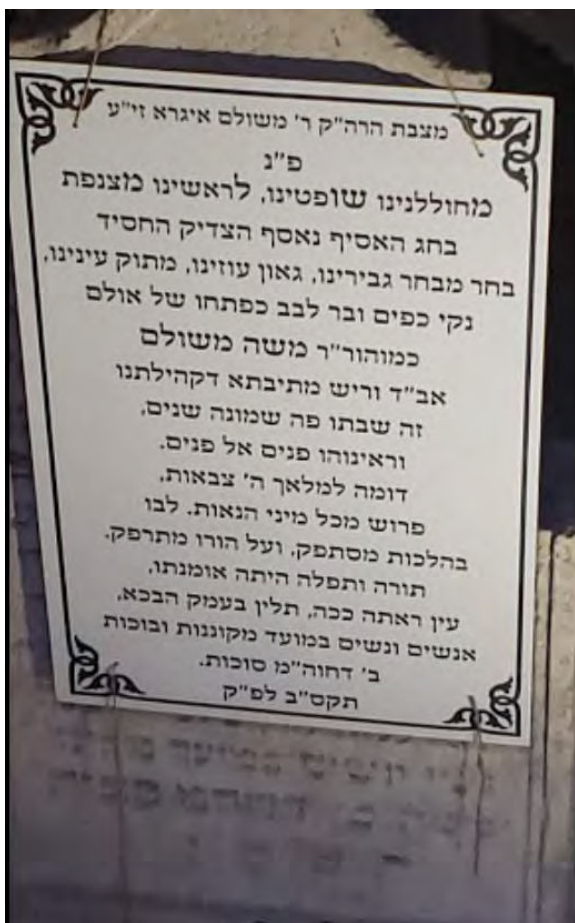
והנה בודאי אין תכלית שלא יתוקן קין, והרי ביקש "גדול עוני מנשוא" (ד:גי). [החובת הלבבות אלמלא חטא, ה' מפחד מדבר גדול - גאווה, וזהו 'גדול עוני מנשוא', כך ראיתי]. והקב"ה נתן לו אות, ואם לא ישאר ממנו זכר א"כ אין זה תיקון בשלימות. אמנם מצינו אצל נח שקילל חם (ט:כה-כו) "ארור כנען

ו' החיבור לנח 'מצא חן בעיני ה', שיהי' לתיקון ג"כ. וזהו שמרמז רש"י "ואחות תובל קין נעמה", שזה נשאר התיקון, שקין התחבר להיות בטל אשה לגבי בעלה, לנח שהי' נשמת הבל.

הש"ת יעזור שנוכה לישועת ה' כהרף עין לכל ישראל בכל מושבותיהם, ובקרוב נוכה לביאת משיח צדקנו בב"א.

(שם:כו), מ"מ שם הוא ברוך, כי ישכון ה' בקרב בני שם לעולם, "ויהי כנען עבד למו" ויתחייב במצות כנשים. והכשרים שבהם יהי' כטבי עבדו של ר"ג, והמשוחררין יהי' ישראלים גרים גמורים, וזהו תיקונו וק"ל.

ורבר זה הי' תיקון של קין, שנשאר לו נין ונכד תובל קין אשר נשא לנח, ומזה הושתת העולם, והיתה מחובר ובטל לנח. וזהו 'ונח',

מצבת הגה"ק רבי משולם איגרא זצוק"ל בפרעשבורג
סמוך למצבת החתם סופר זי"ע (עיין לקמן עמ' נ"ד)

שיעורי הלכה

חודש תשרי שנת תשפ"ד לפ"ק

הלכות סוכה או"ח סי' תרמ"א-תרמ"ג

בסוכה, מצרכים רק כשאר מקיימים הליוי האחרון, הישיבה בסוכה.

ועוד טעם שאין מצרכין ברכת המלוות מבואר בלבוש (ס"א) כיון שיכול לעשות סוכה ע"י גוי, דהא סוכת גנב"ך כשירה (סי' תרל"ה), וכל מלואה שעשייתה כשירה ע"י גוי אין ישראל מצרך עליה, דהאיך יצרך אשר קדשנו במצותיו ולונו וכו' והרי הגוי יכול לעשות בשבילו, ואיה קדושתו.

ברכת שהחיינו על עשיית הסוכה

אבל ברכת שהחיינו צריך לברך, כמו שאמרו בגמרא (סוכה מו.) שהעושה סוכה לעצמו מצרך שהחיינו. והוא הדין אם היתה עשויה מכזר והוא מחדש בה דבר, דהיינו שהיו בה רק שני דפנות והוא השלימה עכשיו או שחידשה בהסכך (מ"ב סק"ג בשם הריטב"א).

מברכים שהחיינו רק על עשיית מצוה
הבאה מזמן לזמן

ודוקא דבר שעושין אותו משנה לשנה [ולכן הוא מלואה הבאה מזמן לזמן], אבל שופר ומגילה שעושין אותן אחת לכמה שנים אינו מצרך שהחיינו על עשייתן. ונר חנוכה נמי אינו מינכר שעושה לשם מלואה

ברכת המצוות ושהחיינו על עשיית הסוכה שו"ע ס"א "העושה סוכה צין לעצמו צין לאחר אינו מצרך על עשייתה, אבל שהחיינו היה ראוי לצרך כשעושה אותה לעצמו, אלא שאנו סומכים על זמן שאנו אומרים על הכוס של קידוש. הג"ה, ואם לא אכל לילה הראשונה בסוכה, אע"פ שצרך זמן בציתו, כשאוכל בסוכה צריך לברך זמן משום הסוכה. ואם צרך זמן בשעת עשיה סגי ליה".

אין מברכים ברכת המצוות על עשיית הסוכה אין מצרכים ברכת המלוות על עשיית הסוכה כשיטת הבבלי, לאפוקי משיטת הירושלמי שמצרך על עשיית הסוכה, דכך שנינו בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג) העושה סוכה לעצמו מצרך 'אשר קדשנו במצותיו ולונו לעשות סוכה'. עשאה לחצירו מצרך 'על עשיית סוכה' (גירסת הרא"ש והטור). אבל בתלמוד בבלי (מנחות מז:) מבואר שאין מצרכים על עשיית מלואה, רק אם שעושה על עשיית המלואה, דהיינו שעשייתה הוא גמר חיובו, כגון עשיית מעקה. אבל כאשר יש אחר עשייתה ליווי נוסף, כגון במלואת סוכה, שאחר עשייתה יש ליווי ליב

אויבערצאך ז"ל דאע"ג דזשהיינו שבקידוש נכללת גם זרכת שהיינו על הסוכה, מ"מ עיקר זרכת שהיינו אינה על עשיית הסוכה גרידא, כי אם על השמחה זמנות סוכה זמוג (ראה להלן שהזאנו מדברי האחרונים זסי' תרמ"ג). אלא שהשמחה מתחלת זכר משעת העשיה ולכן היה ראוי לזרך אז (עי' שועה"ר ס"א). אלא דאנן מזכרכינן זשעת הישיבה זה שאז שזמ זקיום המזוה זמש. אך אינן סזרא שאחר שבירך על המזוה עזמה שהיא הישיבה, שיחזור ויזרך על עשייתה (הליכות שלמה סוכות פ"ט זזר הלכה ארות י"ז).

לא בירך זמן בליל ראשון
ימתין מלברך עד ליל שני

כתב הזגן אברהם (סק"ז) ואם לא אכל לילה ראשונה זסוכה, וגם לילה שניה עסי' תרס"א, עכ"ד. ופי' זמחצית השקל כוונתו דאל"כ למה יזרך זמן, דהא זכר זירך זביתו ויזא ידי זמן זרגל. ואי משום זמן דעשיית סוכה דלא יזא זזמן שאמר זביתו יש לו להמתין עד ליל ז' ויאמר זמן זקידוש ויזא גם ידי זמן דעשייתה, דהא זלאו הכי היה ראוי לזרך מיד זשעת עשייתה ומ"מ סזכו על זמן דקידוש. אם כן הוא דדין הכא דיש להמתין עד ליל שניה, אלא ודאי מיירי שגם זלי שני לא אכל זסוכה. וכ"כ זשו"ת הז"ח (סי' קל"ז).

לא ימתין מלברך אלא יברך למחר בזים
זשאוכל זסוכה

אולם הר"ן זשם הראז"ד [שהוא מקור

(זג"א סק"א זשם המרדכי). אלא שאנו סומכים על שהיינו שאומרים זקידוש.

אם בירך שהיינו בשעת הגשמים יצא

דאם לא אכל לילה הראשונה זסוכה, כגון שירדו גשמים ואכל זמוך זבית, אז חוזר לזרך שהיינו כשיזב זסוכה משום עשיית הסוכה. אכן אם קידש וזירך שהיינו זסוכה זשעת ירידת הגשמים [כזבואר כל פרטי דין זה זסי' תרל"ט (ס"ה)] אינו זריך לזרך שזב שהיינו על הסוכה כשיפסקו הגשמים, דאפילו אם נאמר שפטור אז זמנות סוכה, מכל מקום יזא לא גרע מאילו זירך שהיינו זחול זשעת עשיית הסוכה דיוזא זזה (משנה זרורה שם ס"ק ל"ו).

מי שלא אכל ליל ראשון בביתו

אם צריך לברך שהיינו כשיזשב זסוכתו

והנה אם אכל זלילה הראשון [והוא דדין זלילה השניה] זסוכה שאינו שלו וזירך שם שהיינו, ולאחר זכן חוזר לזיתו ויוזב זסוכתו, לכאורה לפי הרמ"א היה זריך לחזור ולזרך שהיינו, כיון זזרכת שהיינו עולה רק על עזם היום ועל מזנות האכילה זסוכה ולא על עשיית הסוכה.

אולם לא נהוג עזמא זכך, שאין מקפידים לאכול זליל יו"ט זסוכה שלהם, שדרך העולם הוא שמתארחים זליל יו"ט אכל ההורים או אכל אחרים ומזרכים שם שהיינו, ואין חוזרים לזרך כשיזשזים זסוכתם.

והשעם לכך זיאר הגאון זבי שלמה זלמן

שיטת הרמז"ם הוא שזליל סוכות מקדשין מעומד אע"פ שכל השנה מקדשין מיושב, וכמ"ש בהל' סוכה (פ"ו הי"ב) וז"ל, וזלילי יו"ט הראשון מצרך על הסוכה ואחר כך אומר זמן ומסדר כל הצרכות על הכוס, נמצא מקדש מעומד, ומצרך לישב בסוכה ויושב, ואח"כ מצרך על הזמן. וכזה היה מנהג רבותי ורצני ספרד לקדש מעומד זליל ראשון של חג הסוכות כמו שציארנו, עכ"ל. וטעמו ביאר הצ"ח יוסף דלישצ' בסוכה משמע ליה ישיבה ממש, וכדי לצרך עובר לעשייתה, היה מצרך עליה מעומד קודם שישב.

הרא"ש: מברכים בין בעמידה בין בישיבה והרא"ש (סוכה פ"ד ס"ג) הקשה דאם כדצ"ח, היה צריך לצרך קודם שיכנס להכניסה הוא המצוה. אלא כיון שמצות סוכה הוא האכילה והטיוול, אף אם מצרך לאחר שישב מקרי שפיר קודם לעשייתה, שהמצוה נמשכת כל זמן האכילה וכל זמן ששוהה בתוכה. ופירוש "בסוכות תשבו" תתעבדו כמו "וישב העם בקדש" (צמדצ"כ).

וביאר המשנה צרורה (סק"ד) שלדעת הרמז"ם הישיבה הוא תחילת עשיית המצוה, ויש לו לצרך עובר לעשייתה, היינו קודם תחילת עשיית המצוה, לפני שמתיישב². והרא"ש סבירא ליה שיש

דצרי הרמז"א] כתב שמי שלא אכל בסוכה לילה הראשון, אע"פ שצריך זמן צביתו צריך למחר כשישב בסוכה לצרך זמן. וכן הוא דעת האלי' רצה (סק"א). וכך פי' הצכורי יעקב (סק"ב) כוונת המג"א. וכ"כ שו"ע הרב (סק"ב)^א, וכן כתב המשנה צרורה (סק"ה).

אם בירך שהחיינו בשעת עשייה
לא יברך בשעת הקידוש

בביאור הלכה (ד"ה אלא) העתיק מציכורי יעקב (סק"א) שהביא על ספיקו של הפרי מגדים (א"א סק"ב) אם צריך שהחיינו בשעת עשיית הסוכה אם יצרך שוב שהחיינו בשעת קידוש על יום טוב, דהחיד"א צרכי יוסף (סי' תרמ"ג אות א') העלה לדעת החוספות (סוכה מו). והרא"ש והר"ן וכל"צ וארמות חיים לא יצרך, אצל לדעת הרמז"ם והרמז"ן והריטב"א ודעימיהו יצרך. ומסקנתו דיון שספק פלוגתא הוא לא יצרך, דספק צרכות להקל.

***

הרמב"ם: יש לברך לישב בסוכה בעמידה
סי' תרמ"ג סע' ב' ז' "להרמז"ם מקדש מעומד ומצרך לישב בסוכה ויושב, ואחר כך מצרך זמן. ואין נוהגין כן, אלא מקדשין מיושב, וכן דעת הרא"ש".

^א בשינוי לשון קצת, וז"ל; ולפיכך כשיכנס לסוכה לאכול סעודה אחרת משאר סעודות החג צריך לברך שהחיינו אחר ברכת לישב בסוכה אפילו אין הסוכה שלו. [שמקיים מצות ישיבת הסוכה גם בסוכה שאינה שלו (וראה להלן בדברינו בשם הגרש"ז אויערבאך)].

^ב וכן יש לנהוג כל שבעת הימים. ואכן כך הוא מנהג בני עדות המזרח לברך לישב בסוכה בעמידה, ומיד אח"כ לשבת.

אחרונים: ברכת שהחיינו על הסוכה
היינו על קיום המצוה של סוכה

אמנם הסכמת האחרונים שגם אם הסוכה
היתה עשויה ועומדת מכזר, גם כן יש
להקדים ברכת הסוכה קודם שהחיינו,
דאפילו באופן זה ברכת שהחיינו קאי על
הסוכה, היינו על קיום המצוה של סוכה,
וכן הסיק להלכה המשנה ברורה (סק"ב,
וציה"ל ד"ה ואח"כ).

מנהגינו גם בקידוש ליל שני
לברך סוכה ואח"כ שהחיינו

וכן בקידוש ליל שני מנהגינו לומר סוכה
ואח"כ זמן, כדעת האזני עזרי, וכמ"ש
בנמוקי או"ח (שם) שכן היה מנהג
הגדויקים מתלמידי צעל שם טוב זי"ע
כדעת הפוסקים דגם צליל שני סוכה
ואח"כ זמן.

***

הזמנת האושפיזין מיד כשנכנסים לסוכה
הזמנת אושפיזין, יש נוהגים לומר את
סדר הזמנת האושפיזין מיד כשנכנסים
לסוכה ליד הפתח, ויש מקור לזה בזוהר
הקדוש (פ' אמור ק"ג) דרצ המנונא סבא
כד הוה עייל לסוכה הוה חדי, וקאים על
פתחא הסוכה מלגאו ואמר נזמן
לאושפיזין, מסדר פתורא וקאים על
רגלוהי ומצרך ואומר צסכות תשב, תיבו
אושפיזין עלאין תיבו, תיבו אושפיזי

לסמוך הצרכה על עיקר המצוה שהיא
האכילה, כמש"כ בסוף סי' תרל"ט
שנוהגין שאין מצרכים אלא על האכילה.

מנהגינו לקדש ולברך שהחיינו מעומד

והנה מנהגינו לקדש כל השנה מעומד,
וגם נוהגים לעמוד גם בצרכת שהחיינו
שהוא חלק מהקידוש והכוס, ואח"כ
מתיישבים. אך יש שנוהגים להתיישב מיד
אחר ליטב בסוכה, ומצרכים ברכת
שהחיינו בישיבה.

ב"ח: ברכת שהחיינו על הסוכה הוא
על עשיית הסוכה

כתב המגן אצרהם צסם הצ"ח שאם היתה
הסוכה עשויה ועומדת עם הסכך, מצרך
זמן [=היינו שהחיינו] ואחר כך סוכה,
כמ"ש סי' תרס"א. ר"ל דשם מצוה
דדוקא צליל ראשון דצרכת שהחיינו הוא
גם על עשיית הסוכה, לכן יש להקדים
צרכת הסוכה לפני שהחיינו כדי שיחזור
צרכת שהחיינו על שניהם. אבל צליל שני
דאינו צריך לצרכת שהחיינו אלא צצציל
הרגל, לכן יש להסמך צרכת הזמן לקידוש
דעלה קאי. ולכן אם היתה הסוכה עשויה
מכזר, דאין צריך שהחיינו צצציל עשיית
הסוכה כי אם משום הרגל, אם כן ליל
ראשון יש לה דין ליל שני, ויש להסמך
צרכת הזמן מיד אחר קידוש, ואח"כ צרכת
הסוכה.

העולה מהדברים שצריך להתיישב תכף אחר ליטב בסוכה וקודם שהחיינו שיהי' עובר לעשייתן
(וכ"כ המשנ"ב סק"ה), ויש להעיר משאר מצות שפסק המחבר שמצרכים שהחיינו קודם קיום המצוה
כגון לולב (סי' תרנ"א ס"ה) ושופר (סי' תקפ"ה ס"ב), והוא עדיין עובר לעשייתן, וע' מועדים וזמנים
(ח"ב סי' קכ"ט) מ"ש בזה.

עונשא וכו', "חדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי", ואלו שבת לא קאמר.

דודי זקיני הרב הקדוש מו"ה משולם זושא זוקלל"ה אמר, זה נרמז צמסנה (מגילה ז:) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד, תיבת 'בלבד' רמז אם אוכל לבדו – זה הוא חילוק בין שבת ליו"ט, שביו"ט יש עונש משא"כ בשבת. והנה אכל אברהם אבינו כשישב פתח אהלו כחום היום היה יו"ט – חג הסוכות, ורצה לאכול סעודת יו"ט, ועל כן המתין וניפה כ"כ לאורחים שיבואו שלא יאכל לבד.

ובאמת אין צריך דוקא שהאורח יבוא לאכול בביתו, אלא אם שולח לו מעות על יו"ט, הרי זה גם כן כמי שיש לו אורח. ואדרבה יש משמעות בחתם סופר שיש בזה מעלה יתירה, כי לפעמים מתבייש האורח לאכול אצלו, ולא תמיד כ"כ נעים לו. אבל כששולחים לו לביתו הרי נעים לו בכך, והרי זה יותר מהודר¹.

ורגיל אני לומר שידוע מה שאמר הגר"א שהמנוה שהכי קשה לקיים הוא מצות שמחת יו"ט, להיות צהתעוררות שמחה כל השמונה ימים בלי שום עצב ודאגה. אבל יש ענה לזה מרש"י הק' (דברים טו:יא) כי הקב"ה אמר אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך. ולכן קיום מצוה זו של דקה שמשמח את העני מסוגל

מהימנותא תיבו. וכן הי' מנהגו בקודש של הרה"ק הדברי חיים מצאנו זצ"ל כפי הנמסר בדרכי חיים (הנהגות אות ק"ה) בכל לילה כשצא לפתח הסוכה פתח רבינו הק' את פיו ואמר אזמן לאושפיזין.

לעבוד ה' על פי מדת בעל האושפיזיא

ויש ענין מיוחד לעסוק בדרך עבודתו של בעל האושפיזיא כמ"ש בספה"ק דברי חיים (לסוכות, קטע ב') וז"ל: ולזה אותה התורה לישב בסוכה שחופף עלינו קדושת השם והאצתו אלינו, ואז מקבלים לעשות בכל מעשיו כפי מדות שעשו צדיקי הראשונים אצותינו הקדושים, ומחכים מתי יגיעו מעשינו למעשיהם. וזה הוא אשר האצות המה אושפיזין, היינו שכל אחד האיר מדתו הקדושה ציוס אחד ולקבל עליו בכל יום מדת צדיק אחד ולעבוד ה' בכל מעשיו על פי מדות אותו הצדיק שצא לאושפיזיה דיומיה.

באושפיזיא דאברהם נשתדל להכניס אורח להתחזק במדת החסד

וביום הראשון הוא אושפיזיא לאברהם אבינו שידוע שמדתו הוא מדת החסד. ונקדים מה שמציא הבני יששכר בהגהות מהרז"א על הזוה"ק (פח): ותא חזי בכלהו שאר זמנין וחגיגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכנא, ואי הוא חדי בלמודוי וכו' עונשיה סגי וכו', ואי איהו בשבתא חדי אע"ג דלא יהיב לאחרא לא יהבין עליה

¹ והנהגה כזו ראיתי אצל גיסי הגאון החסיד רבי אריה אלטר זצ"ל, בן כ"ק מרן הפני מנחם מגור זי"ע (שיהיא"צ שלו חל ביו"ט ראשון של חג הסוכות) שכל שבוע היה ב"ב אחותי שתבלחט"א מבשלת בשר בהמה ועוד מאכלים, והיה מוליכו לאיזה עני בירושלים שיהי' לו מה לאכול על שבת.

בשנת תשפ"ג לפ"ק בתוך דברות הקודש
 במוצאי שמחת תורה בעת שולחן הטהור
 נעילת החג עפ"ל טיש'
 עורך ב"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א
 את קהל אנשי שלומינו להתחזק בקריאת
 שנים מקרא ואחד תרגום מדי שבת בשבתו
 "בבקשה איך וויל צעטן פון יעדעס
 איינעס זאל מעציר סדרה זיין יעדער
 וואך און לערנען הלכות שבת אינעס סדר
 פון כהלכתו".

***

זמן קריאת שמו"ת של פרשת וזאת הברכה
 זמן קריאת שנים מקרא ואחד תרגום של
 פרשת וזאת הברכה, המגן אברהם (סי'
 רפ"ה סק"י) הציא בשם הכוונות (פריעץ
 חיים שער הנהגת הלימוד) שערב שמחת
 תורה יקרא וזאת הברכה. ובפמ"ג (שם)
 כ' שכמדומה שהעולם נוהגין לקרוא וזאת
 הברכה שנים מקרא ואחד תרגום כליל
 הושענא רבה. ובשו"ת קנה בושם (ח"א
 סי' ט"ז) העלה דלשיטתם י"ל שהקורא
 קודם הו"ר לא ילא ידי חובתו.

וי"א שיכולים לקרוא פרשת וזאת הברכה
 שמו"ת מזמן שקראו בציבור בשבת צמנחה
 פרשת וזאת הברכה, וכמ"ש בשו"ע סי'

להשפיע עליו שמחה. ולא דוקא כשנותן
 לו את כל כרכי החג בסקומים נכדדים,
 אלא אפילו כשתומך בו עד כמה שידו
 משגת בכדי שיוכל לקנות בשר או יין ליו"ט
 הרי הוא גם כן משמח אותו. ועכ"פ ביום
 האושפיזא של אברהם אבינו נתחזק במדה
 זו ונשתדל שהי' לנו אורח, ועי"ז יהי' לנו
 נגיעה במידתו של אבינו שהיה חסד.

לנשק הסוכה במקום המזוזה

בשל"ה הק' (מס' פסחים נר מלוה
 ל"ז-ל"ט) מעיד: וראיתי מצני עליה
 המחצבים מלוות היו מנשקין המלוות
 והמרור, וכל המלוות צעת מלוותן. וכן
 הסוכה בכניסתן וציליאתן, וכן ארבעה
 מינים שבלולב, והכל לחצב המלוות. ויש
 ללמוד זה ממש"כ רמ"א (סי' כ"ד סע'
 ד') יש נוהגין לנשק הלינית בשעה שרואה
 צם, והכל משום חיבוב מלוה. ואשרי מי
 שעובד את ה' בשמחה וצטוב לצב
 וצדיקה וחשיקה וחפילה⁷, עכ"ל השל"ה
 הק' זי"ע. והיו דייקים שהיו מנשקים את
 דופן הסוכה במקום המזוזה [אע"פ שלא
 היה שם מזוזה]⁸.

*****

⁷ הנהגה זו של בני העלייה הביאה המשנה ברורה בהלכות פסח (סי' תע"ז סק"ד); ועיין 'דרך פקודיך'
 מ"ע כ"א חלק המעשה אות י"א; וכך מסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מבראדיטשוב ז"ע שכשנודמן
 לידו חפץ של מצוה היה מנשקו נשיקות גדולות ונאמנות, האתרוג והלולב והסוכה, והמצות של
 מצוה, וכן כיוצא בזה, הכל בלהיטה גדולה (סדר הדורות החדש).

⁸ ראה הליכות חיים לחג הסוכות (עמ' ר"ב) שכך היה מנהגו בקודש של הרה"ק השפע חיים זצ"ל,
 ובדרכי חיים ושלו (אות תש"ע) מנהגיו של הרה"ק המנחת אלעזר זצ"ל שכנכנס לסוכה בהגישו אל
 הדלת ואל המזוזה הרכין ראשו על ידיו ושפך כמים לבו שם ושפתותיו לוחשת שם, כנראה שאומר
 איזה בקשה.

אחר שקראו בתורה פרשת בראשית (עי' קצות השולחן סי' ע"ב סק"ט), ואחר כך אין לו תשלומין.

זמן קריאת שמות של פרשת בראשית

והזמן של קריאת פרשת בראשית שנים מקרא ואחד תרגום, כתבו הפוסקים שמתחיל בשמחת תורה מיד אחרי קריאת חתן בראשית, וקודם לזה אי אפשר לקרוא שמות.

ולכן בשנה כזו [תשפ"ה לפ"ק] שחל שמחת תורה בערב שבת, יש להזדרז ולקרא שנים מקרא ואחד תרגום של פרשת בראשית, ערב שבת או בליל שבת קודש. ובלאו הכי יש לראות בשבת הזה לנצל היטב את הזמן בלימוד התורה, כפי הידוע מספה"ק שהפליגו בגודל קדושת שבת בראשית שכולל כל שבתות השנה, ולא להעבירה בדברים של מה בכך.

רפ"ה (ס"ג) שמיום ראשון ואילך חשוב עם הציבור. וצמנה ברורה (סק"ז) כ' הטעם בשם הראשונים, דכיון שמתחילין לקרוא בשבת צמנה פרשת שבוע הבא, נחשב שוב הקורא כקורא עם הציבור. וא"כ מה שכתב המחבר מיום ראשון ואילך הוא לאו דוקא, אלא משבת צמנה אפשר להשלים פרשיותיו עם הציבור.

המשנה ברורה (סי' רפ"ה ס"ק י"ח) הביא בשם שערי תשובה (סק"ח) וציוס הושענא רבה יקרא שנים מקרא ואחד תרגום פרשת וזאת הברכה, ואם קרא ציוס שמיני עזרת לא הפסיד. וצסי' תרס"ט הביא המשנה ברורה (סק"ד) בשם הפוסקים שבליל שמחת תורה יקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, שעתה הוא זמנה. וכבר דנו פוסקי זמנינו בסתירת דבריו, עי"ש בקנה בושם ועוד.

וזמנה הוא עד סוף יום שמחת תורה [גם

¹ פרש"י אפשר ללמוד מקודם, אבל קריאת המקרא והתרגום צריך להיות דוקא בזמן הקריאה ביחד עם הציבור.

ניצוצי הדף

בבא בתרא קי"א ע"א

עיות, ותשוב השכינה למקומה, עיין שם. דאין הנגעים מטמאין כ"א בבגדים שנראה בהם הנגע, משא"כ בבגדים חשובים שהנגעים בטבעם כשיגיע להם איזה לכלוך. ולזה אמרו (נגעים פי"א מ"ג) שאין הצבועים מטמאים בנגעים כ"א לבנים עכ"ד.

ולפ"ז כל ת"ח גדול אשר מחמת תורתו השכינה מתדבקת בו, כמ"ש בתד"א [דפו"ר - שאם] כל הסדרים הסדורים אצלו, אין הקב"ה מוסר לו מלאך לשמרו כ"א כביכול הוא בעצמו דבוק בו. וכ"ה בגמרא (סנהדרין צג:) אקרא "וה' עמו" (ש"א טז: יח) שהלכה כמותו בכל מקום, דיש לפרש שמהיותו גדול כ"כ עד שהלכה כמותו, ה' עמו תמיד, ראוי לו שלא ילבש כ"א בגדים לבנים שהם המטמאים בנגעים, כדי שאם יאשם קצת בלא הודע ותסתלק השכינה, יבואר לו ע"י סימן נגע בבגדו, משא"כ בלובשו בגדי חופש צבועים מאין יודע לו.

ולזה ביארתי הפסוק "בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר" (קהלת ט: ח), דידוע מדברי הזוהר (רע"מ ח' ג פ"ח ע"ב) על פסוק "שמן וקטרת ישמח לב" (משלי כז: ט), דשמן מרמז על השכינה שמריק אור על [בדפו"ר - אל] האדם, וקאמר שתמיד יהיו בגדיך לבנים ולא יהיו צבועים כדי שישמן על ראשך לא יחסר, הוא הארת השכינה על ראשך, שתדע לתקן תיכף ולמלאות החסרון ע"י סימן נגעי הבגד, דאם יהיו צבועים מאין תדע סימן סילוק השכינה, דהא צבועים אינן מטמאים

איהו יאי וגולתיה יאי. פירשב"ם א"ל - שמעיה דר' ינאי. בר אינש דאתי לקיבלנא הוא יאי - אדם חשוב בא כנגדנו. וגולתיה יאי - כלומר, טלית של תלמידי חכמים אי נמי נאה ממש, כדמוכח לקמיה דאמר דין שיעוריה כשק. גששה - רבי ינאי לגולתיה דרבי יהודה נשיאה. דין שיעוריה כשק - בגד עב וגרוע, ושיעורו לקבל טומאה ד' טפחים על ד' טפחים כשק, כדתנן השק ד' על ד', הבגד ג' על ג' במס' שבת (עו). ובמס' סוכה (יז:).

בס' מרומי שדה דין שיעורי' כשק. סבור היה ר' ינאי לקנטרו בשביל שהתהדר לפניו, כדקאמר ר"ש וגולתיה יאי. ע"כ אמר דשיעוריה כשק לענין טומאה. ולבסוף אמר לשמעיה גוד לית דין צבי למילף.

בס' בכור שור (שבת קמה:) עהג"מ מפני מה ת"ח שבבבל מצויינים, לפי שאינן בני תורה. פרש"י, מצויינים מצויינים עצמן בלבושים נאים. ולכאורה קשה מאי קשיא ליה, הא קיי"ל עשוק לגבך כו' והכי איתא בב"ב (קיא). גברא דאתא הוא יאי וגולתיה יאי, משמע דהיה משבחו בזה. גם התשובה לפי שאינן כו' הוא דחוק לפי פרש"י.

ונלע"ד ע"פ מ"ש הרמב"ן ז"ל סוף פ' תזריע (ויקרא יג: מז) דענין נגעי בגדים הוא סימן באדם גדול שהשכינה מתדבקת בו תמיד, וכשהשכינה מסתלקת ממנו מחמת איזה פגם שעשה, והוא לא ידע ואשם, ובא הנגע בבגדו לסימן סילוק השכינה, כדי שיתן לב ויפשפש במעשיו מיד לתקן אשר

חשוב וכיבדהו מאד. ואמר הרב הנ"ל ירושלמי הנ"ל שהלומד מסכת אחת וכו' והנה מכבדין אותו יותר מלימודו. והשיב לו הגה"ק ז"ל [אמת, אבער איר ווייסט דען וויפיל כבוד עס קומט פאר איין מסכת] הידעתם כמה כבוד מגיע בשביל מסכת אחת? וכל הכבוד שאנו נוטנים אינו אפילו התחלה לפי המגיע עבור מסכת אחת. ועיי"ש שהביא דבתלמיד אצל רבו לא שייך ענין שלא ירבה בתוארים ג"כ. ועוד דבזמנינו השפיל כבוד התורה, ולמי שהוא באמת ת"ח צריכים לכבדו מאוד, שיראו שלא אלמן ישראל. ועוד כתב דלפעמים כשאנו מתארו ויראו התלמידים או שאר בני, ויחשבו שזה ביוזן שלא כיבדו את רבם, א"כ הוה בכלל ביוזן ת"ח.

ובדרך צחות שמעתי שפעם שאל השואל קושיא, ונעלם ממנו דברי רש"י מפורש. והמשיב הי' הגה"ק מצאנו, וכתב בתואר אל כבוד הרב הגאון. ושאל לו בנו, אבי על מי שהשמיט ולא ראה רש"י האיך יתכן תואר גאון? והשיב ודאי בני הלא הגאונים היו קודם רש"י ולא ראו פירש"י, ושפיר הקשה, ועיי"ש עוד.

גם חידש שם דזה שת"ח צריך להודיע הוא דוקא כשבא בגבולו, אבל מי שמטעה את עצמו אינו מחויב, עיי"ש. ושמעתי מזקני הקדוש כ"ק אדמו"ר מאלכסנדר זי"ע שאמר בשם צדיקים שאמרו, אוי לו למי שמטעין בו, דהיינו שמכניסים הטעות בו, אבל אם אין הטעות בו אין שום דבר.

ופעם ראיתי באיזה ספר בשם הגאון בעל צפנת פענח שאמר למישהו שא"צ להוציא ספר, ושאלו למה, ואמר לו שמי שמוציא ספרים הוא, היות שאמרו חז"ל אוי לו למי שמטעין בו וכן שצריך להודיע שאינו ידע

בנגעים. והיינו דק"ל מפני מה ת"ח שבבבל מצוינים, פי' בבגדים חשובים שהם צבעונים כמ"ש פ' ערבי פסחים (פסחים קט). כבבל בבגדי צבעונים. ובמה יודע להם סימן לסילוק השכינה, והשיב לו שאינן בני תורה, כלומר דאינם גדולים כ"כ שהשכינה מתדבקת בהם, דלשון 'בני תורה' מורה על דביקות יתירה בתורה כמ"ש פ"ק דב"ב (ח). הא לבני מתא כו', וק"ל.

תוארים לתלמיד חכם

בהקדמה לשו"ת ר' עקיבא איגר וצוק"ל כותב, כי מעורר לא הביט בתוארים שהללוהו. ומצוה את בניו בהדפיסם את ספרו שו"ת להשמיט את התוארים שכתב לשואלים, וישאירו רק את המלה הראשונה ימשך, מן הרב הגאון ידפיסו רק 'הרב' לבד. וכן כ' מהרלנ"ח בתשו' (סוסי" ק"ב דף קכ"ה ע"ב) שלא יענה על מכתבי השואל אם ירבה עליו בתוארים.

לעומת ר' יעב"ץ מודיע כי אביו בעל חכם צבי "קרא בדיוק את המהללים שכתבו עליו, ואמר הטעם יטען אם ימצא שאינם מתאימים עמדתו, ומשבחים אותו במה שאין בו, יבוש יתאמן למלאות אחריהם יגאו תהלה" ויאמנו דבריהם.

דרכו של כ"ק אדמו"ר הגה"ק זי"ע להרבות בתוארים ובשבחן של תלמידי חכמים. ובאמת הי' אוהבן ורואה בהן כל אלו המעלות, ואפי' יותר ממה שכתב. ובשו"ת משנה הלכות (ח"ח סי' רכ"ה) ובתשובתו להגה"ק בעל קהלות יעקב זי"ע שהתלונן על ריבוי התוארים.

ומדברי הירושלמי (שביעית פ"י ה"ג) שצריך להודיעו שאינו יודע רק מסכת אחת הביא גם כי שמעתי בשם הגה"ק אדמו"ר בעל דברי חיים מצאנו, שפעם בא רב מאד

בזקנה והוא חכם קצת, אבל לא ככחור, בישיבה של דין או של תורה הולכין אחר החכמה להושיב החכם ובחור בראש ולדבר תחילה. ובמסיבה של משתה או של נישואין הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש.

בש"ך (שם סקי"ג) הביא את דברי הב"ח דנראה דהאי 'של נשואים' בדברי הטור הכי פירושו, אם אחים או אחיות יעשו להם נשואים, אף על גב שאחד גדול מחבירו בחכמה, לא יקדימו לעשות נשואים לקטן בשנים מפני שהוא גדול בחכמה, אלא יקדימו לעשות נשואים לגדול בשנים. ולפי פירוש הב"ח וכן הש"ך מבוואר דבין בזכרים ובין בנקבות מקדימין את הגדול או את הגדולה בשנים בנשואין.

והנה מקור הענין, דהנה בתוס' (קידושין נב. ד"ה והילכתא) הביאו שיטת ר"ת דהדרך הוא שאין משיאין בת הקטנה לפני הגדולה ככתוב בתורה שלבן אמר "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה" (בראשית כט:כו). וכן כתב הרשב"ם (ב"ב קכ. ד"ה להלן) כשנישאו בנות צלפחד, מנאן הכתוב דרך גדולתן, דכתיב "ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים" (במדבר לו:יא), ומסתבר דכן נולדו כדכתיב "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה", עכ"ל.

והמהרש"ם בס' תכלת מרדכי (בראשית ו') כתב דיש להבין מדוע פסקו התוס' והשו"ע כדברי לבן, הרי יעקב רצה לישא את רחל הצעירה. וכתב, ונראה לפי מה שכתב החיד"א (נחל קדומים פרשה זו בשם רבינו אפרים) דרחל ולאח תאומות היו, אלא דלאה נולדה לפני רחל. ורש"י (בראשית כה:כו) כתב דהקודם בלידה דתאומים הוא

הרבה מסכת, וממילא כשמוציא ספרים יודעים כבר גדלותו בתורה ובזה מודיע, אבל לכבודו כולם אינם טועים בך.

ואני רכיל והולך ומגלה סוד אשר ראיתי פעם מכתב מהגאון מרן רבי בנימין הצדיק זילבער זי"ע בעל אז נדברו זצוק"ל שכתב באמצע מכתב לכ"ק אאדמו"ר הגה"ק זי"ע נגד התוארים, ואח"כ במכתב שני חזר בעצמו ואמר דבאמת ה' לו תועלת מזה שאותו יום בבוקר כשקם ה' מאוד מושפל ברוחו, וממש לא ה' בו כח להתאמץ לעבודת היום, והקב"ה אנה לידו מכתב כ"ק אאדמו"ר עם התוארים ודברי חביבות וחיווק, ומזה לקח כח לעבודת ה' כל היום.

ובעיקר הענין אביא קצת הערות בזה מגמ' מפורשת בב"מ (פה.), איקלע רבי לאתריה דרבי אלעזר ברבי שמעון, אמר להו יש בן לאותו צדיק, אמרו לו יש לו בן וכו' אסמכיה ואשלמיה לרבי שמעון בן איסי בן לקניא אחוה דאימיה. כל יומא הוה אמר לקרייתי אנא איזיל, אמר להו חכים עבדו יתך וגולתא דדהבא פרסו עלך, ורבי קרו לך ואת אמרת לקרייתי אנא איזיל, אמר להו מומי עזובא דא וכו' עי"ש. וכן מצינו בגמ' ע"ז (יז.) יצתה בת קול ואמרה, רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא. בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. אמר רבי, לא דין לבעלי תשובה שמקבלין אותם, אלא שקוראים אותן "רבי", עי"ש. והרי לא ה' רבי בכלל הגם שיש כמה תירוצים ע"ז מ"מ השתמש בתואר לכבוד שאין בו. ואסיים אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים.

להקדים בן או בת צעיר לנישואין

בטור (יו"ד סי' רמ"ד) כתב, היו ביחד חכם שמופלג בחכמה והוא בחור, וזקן שמופלג

וז"ל, והיות קשה עלי מאוד לעבור על דבר מפורש בתורה בפירש"י (סוף פ' מסעי) על בנות צלפחד, אע"פ שמתחילה נכתבו דרך חכמתן, מ"מ נשאו דרך גדולתן, להורות נתן קיום וחזוק למנהג שקודם מתן תורה שלא לתת הצעירה לפני הבכירה. וגם סיפר לי מו"ר גאון ישראל מו"ה נתן אדלר, דבדידה הוה עובדא ונכשל. ע"כ אין דעתי לעבור ע"ד תורה מפני שיחת נשים, עיי"ש. משמע שיש בזה דררא דאיסורא.

ובאגרות משה (אהע"ז ח"ב סי' א') ס"ל כשי' המהרש"ם. ובשו"ת משנה הלכות (ח"ט סי' רמ"ב-רמ"ג) דן ביתומות המשיאות עצמן, אם יש ג"כ ענין שלא להקדים. והביא שם שי' המהרי"ט (קידושין נ"א) דדוקא הקפידא הוא להאב כשמקדש את בתו, אבל מי שמקדש בעצמו אין איסור, וכן ביתומות. ועיין בספר חשוקי חמד (מגילה יג): עוד כמה שאלות בכמה וכמה אופנים.

האחרון ביצירה. ויעקב חשב את עצמו בכור מפני שהוא בכור ליצירה, לכן יעקב לשיטתו חשב את רחל לבכורה. אבל לכן חשב לאה לבכורה לפי שנולדה מקודם, ולזה אמר "לא יעשה כן וגו'". אם כן גם יעקב הסכים שלא להשיא הצעירה לפני הבכירה, אלא שהיה סובר דרחל היא הבכירה.

ועוד היה נראה לתרץ שהמצוה לחתן את הבכירה לפני הצעירה אינו אלא או על האב או על הבנות. אבל על יעקב שרצה להתחתן עם רחל ומצווה על פריה ורביה, אינו מצווה לחכות עד שלא תתחתן. ולכן גם רחל כבר יכלה להתחתן עמו לפני לאה, כיון שיש לה פה חתן מזומן לפניה, וללאה אין כאן שום חתן מזומן, אולי אין שייך את המצוה לחכות עד שתנשא לאה.

ובדעת תורה (כאן) וכן בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קל"ו) דכל ענין איסור ד"לא יעשה כן במקומינו" הוא מדת דרך ארץ ולא איסור. אמנם החת"ס (קובץ תשובות סי' ה') ובאגרות סופרים (כתבי החת"ס סי' כ"ט)

מראי מקומות

בשז"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

מס' בבא בתרא	חלק - סימן
קטו.	סדר נחלות כך הוא וכו' בן קודם לבת..... ט-שכו
קטז:	רשב"ם ד"ה עיין עליו..... יד-רמא גמירי דלא כלה שבטא..... יז-יב מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ענה..... יז-לא
קטז.	התנו על שבט בנימין שלא תירש בת הבן עם האחין..... יז-רז כל שאינו מניח בן ליורשו הקדוש ברוך הוא מלא עליו עברה..... יג-לב כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים..... יג-ריא, יט-קצג
קטז:	רשב"ם ד"ה לא תהא..... ב-מב, ה-קעב בנות צלפחד נטלו וכו' חלק אביהן שהיה עם יוצאי מצרים..... יט-שעז תוד"ה נשים..... יט-שעז
קכ.	בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה..... ט-רמב
קכ:	הפרת נדרים בשלשה הדיוטות..... ז-קנא רשב"ם ותוד"ה ד"ה שהפרת נדרים..... ז-קנא
קכא:	רשב"ם ד"ה שיש שאלה..... ה-רג, ו-רפו, יז-ריב, יט-רמד רשב"ם ד"ה מניסן..... ו-קסו
קכב.	שער ראובן אחד שער יהודה אחד שער לוי אחד..... יב-תלה
קכג.	מתוך סימנים וכו' לא הוה ידע לה עד ההיא השתא..... ד-קפה תוד"ה תיזמה..... ו-רצא
קכד.	בכור נוטל פי שנים וכו' ואם אמר איני נותן ואינו נוטל רשאי..... ו-קצד
קכד:	אי הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו או הלכה כרבי מחבירו ואפילו מחבירו..... טז-ס
קכו:	רשב"ם ד"ה בדבר..... ד-קצא
קכז.	טומטום שנקרע ונמצא זכר וכו' אף אינו נימול לשמנה..... ב-סו
קכז:	נאמן אדם לומר זה בני בכור וכו' זה בן גרושה וזה בן חלוצה וכו'..... ו-רצג אמר בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא אינו נאמן..... ו-רצג
קכח.	תוד"ה כך נאמן..... ו-רצג נאמנין עלי שלשה רועי בקר וכו'..... יט-שכא תוד"ה לית הלכתא..... ז-רסו

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

בבא בתרא קט"ז ע"א

במסגרת דף היומי

יהי תלוי בו בלבד. וביאר ביעלת חן דהנה בגמ' (עירובין סג.) מובא מחלוקת דיעות ביחס למי שמורה הלכה בפני רבו, דר' אליעזר אומר מורידין אותו מגדולתו, ורב לוי אומר הולך לשאול בלא ולד, דכתיב אצל יהושע "ויאמר אדוני משה כלאם" (במדבר יא:כח), וכתוב "נון בנו יהושע בנו" (דהי"א ז:כז), ולאחר יהושע לא חשיב בן [ועי' בתוס' שם שהקשה שהרי היו לו בנות, ותי' דבת לא היו בכלל בנים].

היוצא מזה דיהושע שהורה הלכה בפני רבו הי' אפשרות שיענש בשני סוגי עונשים - או שיורידוהו מגדולתו, או שילך לשאול בלא ולד. והנה העונש דהולך לשאול בלא ולד הוא עונש חמור יותר כפי שאמרו בסוגיין, דכל שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה. ועתה משה מגודל אהבתו ליהושע העדיף שיהושע ירד מגדולתו ושלא ילך לשאול בלא ולד. לפיכך בחר עבדו את העונש הקל והורידוהו קצת מגדולתו ע"י שיצטרך להוועץ בזקנים, ע"ש.

והנה נשאל לרבינו (שו"ת משנה הלכות חי"ז סי' ג' אות ב') בדבר דייע"ט בלע"ז מיוחדת המעלה את הסיכוי ללידת בן, או דייע"ט מיוחדת ללידת בת, אי כשר הדבר או לא. והשיב רבינו דדייע"ט המיוחדת ללידת זכר יכול אדם לעשות ואין בזה איסור, ובהדיא אמרו בגמ' (נדה לא.) א"ר יצחק

כל שאינו מניח בן ליורשו, הקב"ה מלא עליו עברה וכו' ואמר רב יהודה אמר רב: להולך בלא בן זכר. ופירשב"ם, מלא עליו עברה - בפירוש רבינו חננאל, כלומר שונא אותו.

ובשו"ת חתם סופר (חו"מ סי' קנ"א ד"ה אך) כתב לפרש ד'עברה' היא גיהנם, ומוסיף דיכול לינצל מגיהנם ע"י נתינת צדקה. וז"ל, ומעשים בכל יום מי שאין לו בנים מצווה לעשות מנכסיו קרן קיימת ודברים טובים, וזהו משום להציל עצמו מגיהנם מצדקה זו. ומסיים, מ"מ יניח גם ליורשו עכ"פ מנה יפה, ע"ש.

הנה בפ' וילך כתיב "ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם" (דברים לא:ז). ופירש"י, כי אתה תבוא את העם הזה - ארי את תיעול עם עמא הדין. משה אמר לו ליהושע, זקנים שבדור יהיו עמך הכל לפי דעתן ועצתן, אבל הקב"ה אמר ליהושע "כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם" (שם:כג), תביא על כרחם - הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדן. דָּפָר [מנהיג] אחד לדור, ולא שני דְּפָרִים לדור, ע"כ.

וצריך להבין, וכי עינו של משה רבינו היתה צרה ביהושע שיהי' המנהיג היחיד, והכל

לא): מבואר זכר שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה, נקבה שהכל עצבים בה מתחרטת לארבעה עשר. והרי דחז"ל קבעו דנקבה הכל עצבים בה ואין לברך שהחיינו על מה שהכל עצבים.

וגדולה מזו כתב בפ' התפלות והברכות לרבינו יהודה בן יקר וז"ל, ונראה שאם נולד לו בן צריך לברך שהחיינו, שחדש הוא לו ושמו בו וכו' ועל הנקבה לא יברך דיין האמת. אבל פשוט שלא יברך שהחיינו. ובחז"ל אמרו, אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות, אשרי מי שבניו זכרים ואוי לו למי שבניו נקבות. ובגמ' (סנהדרין ק): איתא, בספר בן סירא, בת לאביה מטומנת שוא מפחדה לא יישן בלילה - בקטנותה שמא תתפתה, בנערותה שמא תזנה, בגרה שמא לא תינשא וכו'. ועי' עוד בשו"ת משנה הלכות (חי"ג סי' ל"ב).

וכדאי לציין סגולה מהחתם סופר לבנים זכרים (חתם סופר פ' וירא דף ס"ב ד"ה איה, דף ע"ה ד"ה ויצא, דעת חת"ס עמ' כ"ו) וז"ל, אשה שהיא בעלת צדקה זוכה לבנים ולזכרים, כמו שמרומז בפסוק "אשה כי תזריע וילדה זכר" (ויקרא יב:ב) - 'תזריע' היינו צדקה, דכתיב "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד" (הושע י"ב): [וזה ה' אצל שרה אמנו, שבצדקה שעשתה גרמה שילדה את יצחק]. וכן צדקה שעשתה השונמית [שקיבלה את אלישע הנביא וערכה לו מטה ושלחן וכסא ומנורה] גרמה שילדה בן זכר, ע"ש.

א"ר אמי, אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזריע תחילה יולדת נקבה וכו' "ויהיו בני אולם אנשים גבורי חיל דורכי קשת ומרבים בנים ובני בנים" (דהי"א ח:מ). וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים, אלא מתוך שמושהין עצמן בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחילה שיהו בניהם זכרים, מעלה עליהן הכתוב כאילו הם מרבים בנים ובני בנים. והיינו דאמר רב קטינא, יכולני לעשות כל בני זכרים. ואמר רבא הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה. מבואר שיכול אדם לעשות פעולה שתלד אשתו בן זכר. אמנם אין להביא עצמו ללידת בת, דמבואר בגמ' (קידושין פב:): אשרי מי שבניו זכרים ואוי לו למי שבניו נקבות.

[ועי' בחתם סופר עה"ת (פ' כי תצא דף פ"ט ד"ה והיה) שכתב לפרש אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, דאם האשה משתוקקת לבעלה טפי ממה שהבעל משתוקק לאשתו, היא מזרעת תחילה ויולדת זכר ולא נקבה. ולפיכך (כ"ש) כשאשתו שנואה עליו והוא אינו משתוקק לה והיא משתוקקת לו, ע"כ יהי זכר (ולא נקבה). משא"כ כשאשתו אהובה עליו, אפשר שתלד גם נקבה. ואם היא אינה משתוקקת לבעלה (ובעלה משתוקק לה) לא תלד בן אלא בנות].

והנה נשאל לרבינו במי שנולד לו נקבה, אם צריך לברך שהחיינו כמו על בן. והשיב רבינו דפשוט דעל נקבה אין לברך, והגם שיש לו שמחה גם על נקבה, אין שמחתו קובע אלא מה שחז"ל קובעים. ובגמ' (נדה

הילולא דצדיקיא

הגה"ק רבי משולם איגרא זצוק"ל

אב"ד פרעשבורג

י"ח תשרי תקס"ב

רבינו משולם איגרא נולד בשנת תקי"ב (1752 למס') בעיר בוטשאטש (Buchach, Ukraine), לאביו רבי שמשון זצ"ל, ואמו מרת ריזל ע"ה.

ימי נעוריו

במעלליו התנכר נער, בעודו ילד קטן כבן שש שנים כבר ניכרו עליו כשרונותיו הברוכים, כבר אז למד בהתמדה רבה, בפלפול ובחריפתו מאין כמוהו. בעת הזאת היו לו החומרות בראשונים ואחרונים קלות להולמם, וספרים אשר רבנים גאונים עמלו לחקור אחר תוכנם לבוא עד תכונתם, היה לילד הרך דבר קל. כאשר היה בן שמונה שנים, כבר רעשה תבל מחכמתו הרבה והעצומה, וכמו שכתב הגאון רבי יוסף שאול נאטאנזון זצ"ל בהסכמה על ספר רבינו איגרא רמה.

פעם אחת הוכיחהו אביו: "מדוע לא תשים עיניך על ספרי פני יהושע, אשר הלומדים ישימו כל מעינם בס, ואתה לא יחמוד לבך להוגה בס, לראות דברי שארנו גאון ישראל זה". השיבו רבינו: "אבי יקירי, אל תתפלא עלי, גם לבי יהגה יראת הכבוד לפני גאון גדול כזה. אמנם אשתקד כשהייתי אצלו, ראיתי את ספרו עודנו בכתובים, ולמדתי בו, ואני זוכר את דבריו עד עכשיו". אביו אם כי הכיר את ערך בנו הקטן הזה, לא האמין למשמע אזניו, ע"כ תהה על קנקנו, ואיך שמוח ורחב לבו כאשר ראה כי כל ספרי פני יהושע שגורים על זכרונו הדק היטב.

(אהל נפתלי אות רנ"ה, גרם המעלות)

באותה תקופה היה הבעש"ט זי"ע בבוטשאטש, וכאשר ראה את רבינו בין שאר הילדים כגילו, הביט עליו הבעש"ט בפליאה ושאל: "בן מי זה העלם?" ואמרו לו: "בן ר' שמשון". אמר הבעש"ט: "נער זה הנהו מן הנשמות החדשות".

בהיות רבינו בן תשע שנים דרש במקהלות ביום שבת קודש בבית המדרש הגדול בעיר בראד (Brody, Ukraine). הבית המדרש היה מלא בלומדים מופלגים, וכולם התפלאו על עלם קטן וצעיר כמוהו, כי ימלל רברבן כאחד הגאונים הגדולים אשר בארץ. גם הגאון רבי יצחק הלוי הורוויץ זצ"ל המכונה רבי איציק'ל האמבורגר (Hamburg, Germany), היה בין הבאים לשמוע דרשת הנער המופלא. הוא פלפל עם רבינו, זה מותיב וזה מפרק, אמנם רבינו ניצח את הגאון.

כאשר בא הגאון לביתו, הכירה בו הרבנית, כי רוח עצב שורר עליו, והבינה כי זה סיבת נצחון הנער על בעלה. אז הוכיחה אותו, מדוע ירד מרום גדולתו ללחום מלחמתו של תורה בתוך קהל ועדה עם עלם קטן כזה. באותו שעה ישבה בתו הילדה רבקה אסתר אצל אמה. אמר הגאון אל אשתו: "רגש לבי הולך וסוער על פליאה נשגבה מאתי, הלום ראיתי פלאות, לולי ראיתי בעיני לא האמנתי. עלם צעיר כזה יהיה סיני ועוקר הרים אין כמוהו". אז הניח הגאון את ידו על ראש בתו הילדה,

ובירכה: "היא רעוא שתנשא לאיש דוגמת הילד הזה שדרש היום בבית המדרש". ואכן ברכתו התקיים לבסוף, כמובא להלן.

פרק האיש מקדש

כאשר הגיע לפרקו דיברו בו נכבדות, ורבים וטובים רצו לזכות ברבינו לחתן בעבור בתם. הגביר רבי שמואל ביק ז"ל מבראד בחר בו לחתן עבור בתו. אך בהיותו קדוש מבטן אמו, ופרוש מכל עניני עוה"ז, לא היתה אשתו הגבירה רגילה להנהגתו, ודרשה ממנו גט. כשהגיעה לבית דין עם אביה לתבוע גט, השתוממו הבד"צ, ושאלו: "הלוא הוא ספר תורה ממש, ואיש קדוש ונעלה, והיאך תרצה להיפרד ממנו?" השיב האב בסכלותו: "מסכת יבמות הוא ג"כ קדוש ומאוד נעלה, אך אי אפשר לדור יחדיו עמה". ואכן התגרש מאשתו זאת.

כעבור זמן מה, נתעוררה שאלה חמורה בעיר בראד, אודותיה נרעשה הארץ, וכל גדולי עולם ממדינות פולין וגאליציע (Galicia [Poland-Ukraine]) הריצו תשובותיהם אודות זאת השאלה. ביניהם כתב גם רבינו האברך תשובה לחוות דעתו על נושא זה. בתקופה זו היה הגאון רבי ישעיה פיק זצ"ל, אב"ד ברעסלאו (Wrocław, Poland) ובעל מסורת הש"ס מפורסם כבקי גדול שבדורו, ולכן הוחלט כי כל התשובות מגדולי הדור ירצו אליו, והוא יעבור על כולם.

הגביר ר' שמואל ביק שהיה סוחר גדול, היה נוסע לפרקים למרחקים לצורך מסחרו. והחליטו שימסרו לו את התשובות בשביל הגאון רבי ישעיה. כשעיין הגאון בתשובת רבינו השתומם מאד על גודל בקיאותו וחריפותו. ושאל את ר' שמואל: "מיהו זה רבי משולם מבראד שכתב תשובה זו? האם אתה מכירו?" שאלו ר' שמואל: "למה שואל כבוד הרב דוקא על זה הכותב?" השיב הגאון: "אכן כולם גאוני ארץ, תלמידי חכמים מופלגים, אך כל זה אינו מגיע כלל לגאונות הנפלאה של כותב הזה". בשמעו ר' שמואל דברים אלו, נפל תיכף ומיד ונתעלף על מקומו. כשעוררה מעלפונו, שאלוהו מה קרא לו, ולמה התעלף. השיב: "הנה האברך הזה היה חתני, ובתי ביקשה לקבל גט ממנו", ועל זה נפשו מרה עליו, איך הוציא מתחת ידו אוצר כזה. בשמעו הגאון רבי ישעיה דברים אלו, אמר לו: "אכן תוכל לשוב ולהתעלף עוד הפעם, אחרי שעשית שטות כזה, להוציא גאון הגאונים מתחת ידך".

בזיווגו השניה, נשא רבינו את מרת רבקה אסתר ע"ה, בתו של הגאון רבי יצחק הלוי הורוויץ אב"ד בראד ואח"כ בהאמבורג, וכפי ברכתו אשר ברך את בתו בעודה ילדה (ראה לעיל).

מדרגותיו

רבינו הקפיד מאד לטבול בכל יום במקוה. הוא האריך מאוד בתפלתו, שהיה בהתלהבות ורוח קדושה. נורא מאד היה לראות המורא והפחד שנפל עליו בעת ברך ברכה או התפלל, כשהגיע להזכרת ה' הנורא יתעלה. מאס מאוד בתענוגים, מבשר ודגים אכל אך משבת לשבת. לא נהנה מסעודת הרשות, אך מסעודת מצוה. בלילה לא נתן שינה לעיניו לעפעפיו תנומה. אהב את הבדידות, והיה הצנע לכת עם ה'.

נכדו הגאון רבי משולם מענדלסבורג זצ"ל כתב בהקדמת שו"ת רבנו משולם: "עוד מילדותו החל לעבוד עבודת הקודש, מלבד הגותו בתורה יומם ולילה, קדוש היה לאלקיו, ולא נהנה מעולם הזה

מאומה, חוץ משבת ויום טוב פת לא בא אל פיו. בלעדי יין של תורה, יין ושכר לא שתה. שונא בבצעו כאשר ימאס איש בבזוי הברואים. קול כנור ונבל לא שמעה אזנו מעודו. ומה גם המתבונן על הקדושה השפוכה על כתבי קדשו מקצה, כי בשתיים יעופף כברקים ירוצצו הגיוני חידושיו, וגם עטו דאה כנשר על הספר, עוד יראתו קדמה לחכמתו, כי תמיד שוה ה' לגד עיניו".

דרכו של רבינו היה שלמד רק טור, ולא למד פירושו של הבית יוסף, שהרי זה דרכו בקודש להראות על כל הלכה והלכה מקורו טהור בש"ס ובראשונים ולהביאו, וכיון שלגאון הגאונים זה היה פתוחין לפניו כל שבילי הש"ס והפוסקים, וכל רז לא אניס ליה, לכן לא למד פירוש הבית יוסף, כי מעצמו ידע כבר המקור לכל הלכה. אולם בערוב ימיו נתחרט על דרכו זה, כי היה חסר לו היראת שמים שמוסוגלין להשיג בלימוד הבית יוסף. (אוצר פניני תורה וחסידות פ' חקת)

בשינוי קצת מוספר: הרה"ק מפאריסוב (Parysów, Poland) זי"ע סיפר פעם מקדושת מרן הבית יוסף, כי לימוד בדברי מרן הב"י הוא סגולה לאריכות ימים. ורבינו קודם פטירתו, סיפר שכמה פעמים בא אליו הבית יוסף, וביקש ממנו שילמוד את ספרו. אולם היה נראה לו כביטול הזמן, כי ידע מעצמו את כל המקורות לש"ס ופוסקים שמהם שאב הב"י בספרו. אך בסוף התחרט מאד על שלא התאמץ לעשות רצון הבית יוסף, כי אז היתה לו לסגולה לאריכות ימים ושנים. (זכותא דאברהם סי' כ"ט)

על כס הרבנות

בשנת תקס"ט (1769 למס') כאשר היה רבינו בן שבע עשרה שנה נתקבל לאב"ד ור"מ בעיר טיסמיניץ (Tysmenytsya, Ukraine). בעת ההיא היתה עיר טיסמיניץ עיר ואם בישראל, מלאה תורה חכמה ועשירות גם יחד. רבינו ישב על כסא כבודו בעיר טיסמיניץ, ומצודתו פרוסה על כל מחוז סטאניסלאב (Ivano-Frankivsk, Ukraine). הוא שפט את עדתו בצדק ומישרים, והרביץ תורה לתלמידים אשר באו מכל אפסי ארץ לקבל לקח מפיו. רבים מתלמידיו נעשו לגאונים גדולים, עמודי הוראה אשר כל בית ישראל נשען עליהם, ביניהם, הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל. הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ (Ropczyce, Poland) זי"ע. הגאון רבי יעקב לובערבוים זצ"ל אב"ד ליסא (Leszno, Poland) (ובעל חות דעת, הגאון רבי משה מיניץ אב"ד אובניץ ישן [western] Budapest, Hungary), בעל שו"ת מהר"ם מיניץ, הגאון רבי ברוך פרענקל תאומים זצ"ל אב"ד לייפניק (Lipník nad Bečvou, Czechia) ובעל ברוך טעם.

פעם אחת נקרא רבינו להגיד עדות בענין אחד לפני הערכאות בעיר סטאניסלאב, יחד עם עוד כמה בעלי בתים מעיר טיסמיניץ. בסטאניסלאב התאכסן אצל אב"ד הגאון רבי ארי' לייבוש הלוי הורוויץ זצ"ל. ויהי כאשר שמע תלמידו הגאון בעל חות דעת חתן האב"ד, כי רבו מתאכסן אצל חותנו, מיהר לבוא לקבל פניו. כאשר אך בא על סף הבית, אמר רבינו: "הבאתי לכם קושיא חמורא ברמב"ם", והציע לפניו הקושיא. ואמר להם: "לכו לחדר סמוך, ולמדו היטב הרמב"ם ונושאי כליו. והנני נתון לכם עד חצי שעה להשיב על שאלותי". השניהם עשו כאשר צוה להם רבינו, והמה התווכחו והתפלפלו זה בכה וזה בכה. אולם לא יכלו למצוא פשר דבר. כיון שעבר הזמן, באו לפני רבינו, והגידו לו שלא מצאו דרך ישר להתיר הספיקות והקושיות. אמנם הוא פתח פיו בחכמה, והגיד להם פשר דבר, ואמרו אין זה כי אם מלאך אלוקים אשר כל שבילי דאורייתא נהירין לו.

הגיע השעה לילך לערכאות, ובני ביתו אמרו לו: "הגיע הזמן ללכת". אך רבינו אמר: "התורה מגינה ומצלה, וחבל לאבד את העת ולילך לערכאות, ואל תדאגו כי הדבר אינו הכרחי כל כך". אולם בני ביתו אשר אימת הדין היה עליהם, רצו בעצמם לבית המשפט להגיד עדותם, ובאם יצטרך רבינו בעצמו להגיד עדותו, ימהרו לקרוא לו. אולם מה התפלאו, שכאשר הגיעו לבית המשפט, אירע שאחד השופטים כאשר עלה לבית המשפט, נפל מעל המדרגות, ושיבר את רגלו, והמשפט נתבטל ביום הזה, והיה לפלא.

פעם אחת נקרא רבינו לחופה לסדר קידושין לכהן אחד שנשא אלמנה. אמנם בעת קריאת הכתובה, קרא במקום 'ארמלתא דא' 'מתרכתא [גרשה] דא'. כששמעו העומדים שמה כי רבינו קרא הכתובה בטעות, עוררו אותו כי טעה, כי צריך לקרוא 'ארמלתא דא'. רבינו החל לקרות הכתובה מחדש עוד. הפעם אולם גם בפעם השניה קרא במקום 'ארמלתא דא' 'מתרכתא דא'. האנשים הזכירו אותו שוב שטעה בקריאתו. אז פנה רבינו אל הכלה, ושאלה אם בעלה הראשון מת, או האם נתגרשה ממנו. הכלה השיבה כי בעלה מת. אולם אחר הפצרת רבינו הודה האשה, כי בתחילה היתה נשואה לבעל לזמן קצר מאוד, ונתגרשה ממנו. אח"כ נשאה בעלה שמת. ע"כ נתפרד החבילה בפקודת רבינו, וראו כי רוח הקודש נזרקה בו. (גרם המעלות)

יותר מעשרים וחמש שנים כיהן רבינו בעיר טיסמוניץ, וגם כאשר ביקש קהילה אחת ממנו לכהן בעירם סירב. אולם פעם אחת פנו איזה ראשי העיר כתף סוררת לדבריו, וזה גרם לו לעזוב את העיר. היה זה כאשר התחילה הממשלה לקחת יהודים לצבא. ראשי הקהל בעיר טיסמוניץ שהיו עשירים, ולא רצו כי בני משפחתם יסכנו את עצמם בצבא, העמידו כמה בחורים שבאו ממשפחות פשוטות לצבא, תחת הבחורים בני תורה או בני עשירים. כאשר שמע זאת רבינו, שלח לקרוא אליו את ראשי הקהל, ואמר להם שזה אסור על פי התורה, וביקש מהם לעזוב דרכם זה, ונשבע: "כאשר בני הקטן יגדל ויהיה לאיש, אם כי הוא רך ויחיד לי, לא אבריח אותו, ואשלח אותו לעבוד בצבא". אולם הם לא שמעו לדבריו. ומכיון שחק זה לא היה עדיין במדינת אונגארן (Hungary), לכן כאשר ביקשו אותו בני עדת עיר פרעשבורג (Bratislava, Slovakia) להיות להם לרב, איוה את פרעשבורג למושב לו.

ברבנות פרעשבורג

בשנת תקנ"ד (1794 למס') כשנפטר הרב ואב"ד פרעשבורג הגאון רבי מאיר ברבי זצ"ל, נמנו וגמרו ראשי הקהילה להושיב על כסא רם ונשא זה, את הגאון רבי יצחק מסאמבור (Sambir, Ukraine) זצ"ל, ולשם כך שלחו אליו כתב רבנות. האגרת נשלחה אל כתובת הקהילה בסאמבור, וכיון שכך הגיעה תחילה לידי ראש הקהל ושמו ר' יונה, שהיה איש סודו של הרב. וירע בעיניו הדבר, כי לא רצה שהרב אשר קהילתו כה התייקרה בו, יעזוב אותם, ולכן לא מסר את האגרת לידי הרב.

כראות ראשי קהילת פרעשבורג, שעברו כבר ירחים אחדים, ותשובת הרב מסאמבור בוששה מלבוא, חשבו בנפשם שבוודאי אין רצונו לאחז פני כסא הרבנות דשם, ולכן שלחו אגרת רבנות אל רבינו, שאכן נעתר להם וקיבל עליו את משרת הרבנות. אולם ביתיים כשנודע לו שאנשי פרעשבורג שלחו מקודם כתב רבנות לרבי יצחק מסאמבור, ולא השיגו מאתו כל מענה, נסע תחילה לסאמבור כדי לברר אם אמנם אין רצונו ברבנות פרעשבורג.

ויהי כבוא רבינו לסאמבור ויחן פני העיר, התאספו אנשי העיר אל בית הרב לכבוד האורח הגדול. בתוך הדברים סיפר רבינו את סיבת בואו על דבר הרבנות פרעשבורג. אולם מה גדלה פליאתו, כשרבי יצחק אמר לו, כי אין אתו יודע מאומה, וכי מעולם לא קיבל שום אגרת מפרעשבורג. אז נבהל ראש הקהל רבי יונה והתוודה ואמר: "את חטאי אני מזכיר היום, כשראייתי את כתב הרבנות, הרע הדבר מאד בעיני, כי קשה עלי הפרידה מהרב, ולא חפצתי למוסרה לידו", ותוך כדי דיבור הוציא את כתב הרבנות, והראה להם. כיון ששמעו רבינו את הדברים נענה ואמר: "אם כן איפוא כס הרבנות מגיע לכם, ואין רצוני לבוא בגבולכם".

אולם רבי יצחק סירב בכך, ואמר: "לא כן, הרבנות היא שלכם, ומשמיא אוקמי לכם. כי הנה חז"ל מספרים לנו (תענית כא). אילפא ורבי יוחנן הוו גרסי באורייתא, דחיקא להו מילתא טובא. אמרי ניקום וניזיל וניעבד עיסקא וכו'. אזלו אותיבו תותי גודא וכו'. אתו תרי מלאכי השרת, שמעיה רבי יוחנן דאמרו חד לחבריה: "נשדי עלייהו האי גודא ונקטלינהו, שמניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה". אמר ליה אידך: "שבקינתו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא". רבי יוחנן שמע אילפא לא שמע. אמר ליה רבי יוחנן לאילפא: "שמע מר מיד?" אמר ליה: "לא". אמר: "מדשמעי אנא ואילפא לא שמע, שמע מינה לדידי קיימא לי שעתא". סיים רבי יצחק: "כדבר הזה הוא אצלנו, אשר כבודו השיג את הכתב הרבנות, ואנכי לא קיבלתי. אם כן מאת ה' היתה זאת, אשר כבודו יהיה מאחז פני כסא הרבנות בפרעשבורג". ויברכהו, ויצא ממנו בשלום.

בשנת תקנ"ד בתחילת החורף בא רבינו לישוב על כסא כבוד הרבנות בעיר פרעשבורג. רבינו נהג את הרבנות בעוז, ותיקן תקנות לטובת הכלל. גם הקים ישיבה, והרביץ תורה לעדרים, שבאו לשאוב מבארו הטהור תורה ויראת שמים.

פעם אחת במוצאי יום הקדוש, התקדרו השמים בעבים, וכולם נצטערו מאוד על שלא יכלו לקדש הלבנה. עמד רבינו ואמר: "רבש"ע, בניך צמו, ועינו עצמם בתענית כל היום, ועתה למה יבצר מהם נחת רוח זה לקבל פני השכינה?" הדבר יצא מפי רבינו, ונתקיים בו "ותגזר אומר ויקם לך ועל דבריך נגה אור" (איוב כב:כה), ומיד זרחה הלבנה, וקידשוה ברוב עם ובשמחה עצומה.
(אלף כתב ח"א אות ס')

מזן החת"ס ז"ע קיבל את פני רבינו בפרעשבורג, בנסעו מזרעזניטץ (Strážnice, Czechia) בשנת תקנ"ח (1798), לישוב על כסא הרבנות במאטערסדארף (Mattersburg, Austria) (עיי' שו"ת חת"ס אהע"ז ח"ב סי' י"א). כאשר נפרד אז החתם סופר מרבינו, לוהוה ביותרת הכבוד, וסביבתו תמהו על הכבוד הגדול שעשה לו. אמר להם רבינו ברוח קדשו: "דעו כי אור תורתו עוד יופיע לפני הגולה, ומפה פרעשבורג".

החתם סופר הפליג מאוד מגודל העמקות של רבינו, וכאשר קיבל פניו אמר לו רבינו חילוקא דרבנן בפלפול עצום, ועל כל קושיא אחת שהקשה לו החתם סופר, השיב תוך כדי דיבור בלשון קצרה אופן א', וכאשר פקפק החתם סופר על זה, אמר לו כמין ימא לטיגני אופן ב', ועוד הרבה אופנים זה אחר זה. ואלמלא לא היה ידוע לו חילוקים אלו מכבר, לא היה אפשר לתפוס פלפולו העמוק במהירות החריפות.

השמש ששימש את רבינו שימש גם את מרן החתם סופר. החתם סופר חיבב לשמוע הנהגות ועובדות שהיה השמש מספר על רבינו. פעם אחת סיפר לו על הנהגתו בענין המצות, שהיו עוסקין בה כמעט כל השנה, היו צריכים לשמור החיטים והקמח של המצות עד אפיינת. פעם אחת בערב פסח כאשר היו המצות כבר מונחים על השולחן, הגיעה המשרתת, ורצתה לעשות לעצמה קניידלאך, לקחה המצות שעל השולחן, וכתשה אותם ועשתה קניידלאך. היא לא ידעה כי זה המצות המיוחדות של הרב שעסק בזה כל השנה.

לאחר מכן כאשר נכנסה הרבנית לבית, שאלה למשרתת, היכן המצות שהיו על השולחן, אמרה כי עשתה מהם קניידלאך. כששמעה הרבנית זאת, נתעלפה, ונעשה רעש גדול ונתקבצו סביב הבית אנשים, והביאו רופא. כששבה לרוחה, אמרה: "הלוא אלו המצות של הרב, ואין לו מצות אחרות, ומה יהיה עתה בהתקרב בעוד שעות קלות חג הפסח?" המשרתת ששמעה דברים אלו פחדה לנפשה, וברחה.

בכל אותו המאורע לא היה רבינו בבית, כי כבר הלך לביהכ"נ, כי דרכו היה ללכת מוקדם לבית הכנסת. אחר תפילת מעריב, כשהלך לביתו, ראה אנשים מתקהלים על יד ביתו. כששאל על מה זאת, פחדו האנשים לומר לו מה שאירע, רק אמרו לו כי הרבנית לא מרגישה טוב ונתעלפה, ורופא ביקר אצלה. כשבא הביתה התחיל לחקור סיבת הדבר, עד שהוכרחו לומר לו מה שאירע עם המצות. שאל רבינו: "היכן המשרתת?" אמרו לו, כי מרוב פחד ברחו. מיד אמר רבינו, שילכו תיכף לחפש אחריה, ולומר לה שאין לו שום דבר כנגדה, ותחזור הביתה. ולרבנית אמר: "וכי רק הרב מפרעשבורג אוכל מצה כשרה? כל ישראל אוכלים מצות כשרות! בואי ונכנס לשכן, ונקח בהלואה ג' מצות, ונעשה הסדר".

החתם סופר בשומעו זאת, התפלל מאוד מהמעשה איך שלא בא לידי כעס. והוסיף לומר, כי מזה נוכל לדון כי כל ההתעסקות של רבינו עם המצות היה בלתי לה' לבדו, כי אילו היה לו איזהו פניה בענין המצות, בעל כרחו היה כועס.

סיפר בעל ה'קול אריה' זצ"ל, מתלמידי מרן החתם בסופר ז"ע: פעם אחת בלימוד השיעור, הציע החת"ס קושיא בשם רבינו, ונפלט מפיו ביטוי שהיה נראה כפגיעה בכבודו של רב האי גאון, ומיד הרגיש כי נסתמו ממנו מעיינות החכמה ולא היה יכול להמשיך וללמוד, ותיכף ומיד פסק מללמוד הלאה השיעור, והרגיש בעצמו שזה העונש בא לו על מה שדיבר כזאת על רבינו. והלך לביתו ובהתבודדות בינו לבין עצמו שפך שיחתו בדמעות שליש לפני קונו ויצרו בחרטה מעומוק הלב למחול לו על שפגע בכבודו של הגאון, ואח"כ תיכף ומיד חזרו ונפתחו לו מעיינות החכמה כמקדם.

למחרת, כאשר בא לשיעור ללמוד עם התלמידים, אמר: "בני היקרים, אתמול פגעתני בכבוד הגאון ר' משולם איגרא זצ"ל ונסתמו ממני מעיינות החכמה, ונשכח ממני לימודי, לזאת הפסקתי מללמוד השיעור הלאה. ועכשיו אני מתודה כאן במקום הזה על הדברים שזרקו מפני, ואני מפייסו ברבים, ומכאן ואילך אהיה נזהר בכבודו".

מרן החת"ס העריץ מאוד את רבינו, וכה כתב (שו"ת או"ח סי' צ"א): "והנה מצאתי בקהלתי פק"ק פ"ב [פרעשבורג] מימי הגאון מ"ה משולם זצ"ל וכו'. ולא רציתי לשנות מהוראות הגאון זצ"ל, שראוי לסמוך עליו אפילו שלא בשעת הדחק". במקום אחר כתב החת"ס (ליקוטי שו"ת סי' ל"ד):

"והורה הגאון מו"ה משולם ז"ל וכו', והנה כבר הורה הזקן והנחתיו כמות שהוא אעפ"י שיש לפקפק, אלא שלא רצייתי לשנות הואיל ונפיק מפומי דגברא רבא זצ"ל".

אחרית ימיו

סיפר הגה"ק רבי הלל מקאלאמייא (Kolomyya, Ukraine) ז"ע (שירי משכיל הקדמה הערת המחבר הראשונה): "עובדא ידענו, כשהייתי בבחרותי בשיבת רבינו הגדול בעל התם סופר זללה"ה, סיפר לי זקן אחד, שיותר משני ימים קודם פטירת הגאון החסיד מ"ה משולם טיסמניץ זללה"ה, שהיה שם תחילה רב ומוורה, היה מונח על מטהו בלי שום תנועה ונדנדו, ולא שאל שום מאכל ומשתה, ולא דיבר דבר, רק שפתיו היו מרחשין. ונסתבב מה' שתלמיד חכם אחד [ב'אהל נפתלי' כתב שהיה זה הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל, בס' 'מפי ספרים וסופרים' כתב שהיה זה הגאון בעל חוות דעת זצ"ל] מאנשי פולין, שהיה אז בעיר וויען הבירה (Vienna, Austria), כששמע מחוליו נסע אליו כדי לבקר. מיד כשפתח הדלת וראה אותו הגאון הנ"ל, התחיל לדבר, ואמר לו: "נא אמור לי אותם חידושי תורה שאמרת ליך במקום פלוני וביום פלוני". ואמר לו דברים כהווייתן, ומיד פרחו נשמתו. משום שאמרו חז"ל (מדרש משלי סי' א) עה"פ "לא ירעיב ה' נפש צדיק" (משלי יג), שבעת סילוקו מזכירין לו כל תלמודו. והוא היה מחזר על תלמודו קודם פטירתו, והיה חסר לו אותה חידושי תורה".

נשמתו של רבינו עלתה לגנזי מרומים בחג הסוכות, ביום י"ח תשרי שנת תקס"ג (1802 למס'), ונטמן בבית החיים בפרעשבורג.

מִן הַחֵתִּים סוֹפֵר ז"ע הַסְּפִידוֹ תַּמְרוּרִים, וְכֵה הַסְּפִידוֹ: "עֵתָה בְּעוֹ"ה חֲשַׁכָּה עֵינֵינוּ מֵרֵאוֹת בְּמִיתַת גֵּאוֹן יַעֲקֹב אֱלוֹף הַתּוֹרָה, הַגֵּאוֹן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִים מֵהוּ מְשַׁלֵּם זצ"ל שְׁהִיָּה אֲב"ד וְר"מ דַּק"ק פ"ב יַע"א, שְׁהִיָּה שְׁנֵי זְרוּעוֹתָיו כְּשֵׁנֵי סַפְרֵי תּוֹרָה, עֵין רֵאתָה וְתַעֲדִיָּה אֲשֶׁר מִמֶּשׁ אֵי אֲפָשֶׁר לְשַׁעַר גּוֹדֵל הַבְּקִיאוֹת וּמֵהִירֹת הַחֲרִיפוֹת אֲשֶׁר חוּבְרוּ יַחֲדָיו, לֹא יֵאוּמָן כִּי יִסּוּפֵר".

בְּסוֹף הַדְּרִשָּׁה הוֹסִיף מִן הַחֵתִּים דְּבָרִים כְּדַרְבֹּנוֹת נֶגֶד חֲטָא לְשׁוֹן הָרַע, וְז"ל: " בְּעוֹ"ה חֲטָא הַלְשָׁה"ר וּמִלְשִׁינֹת עוֹדְנוּ מִרְקַד בְּנוּ, וְ"כֹל אֶחָד עֵקֹב יַעֲקֹב וְכֹל רֵיעַ רֵכִיל יִהְיוּ" (ירמ' ט: ג). נַחַז אֲנִי הַלּוֹא כְּתִיב (תְּהִלִּים ע"א: ל"ז) "וּפִתְּחוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יִכְזְבוּ וּלְבָבָם לֹא נִכְּחוּ עִמּוֹ. וְהוּא רְחוּם יִכְפֹּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אִפּוֹ וְלֹא יַעֲדִיר כֹּל חֲמָתוֹ". וְאִמְרוּ חֲז"ל (תַּעֲנִית ת.) אַע"פ שִׁפְתוֹהוּ בְּפִיהֶם וּלְבָבָם לֹא נִכְּחוּ, מ"מ וְהוּא רְחוּם יִכְפֹּר עוֹן. וְהִנֵּה הָאֵי קִרְאָה קִרְאֵי אֲמִיתַת ת"ח ר"ל, שְׁהוּא הָעֵרַת כֹּל חִימָה. וּמְרוּמֵז כִּי "כֹּל חֲלִי וְכֹל מִכָּה" (דְּבָרִים כ"ח: ט"א) קִרְאֵי אֲמִיתַת ת"ח. וְאוֹתוֹת "כֹּל חִימָה", יֵשׁ בָּהּ אוֹתוֹת 'חֲלִי מִכָּה'. וְאִמְרוּ הַקְּרָא, כִּי אִם רַק יִפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם בְּתַפְלִתָם אֲפִילוּ בִּלְאֵל לֵב, מ"מ לֹא יַעֲדִיר כֹּל חִימָה לְהַמִּית תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כִּי "יִקַּר בְּעֵינֵי ה' הַמּוֹתָה לְחַסִּידָיו" (תְּהִלִּים קט"ז: טו).

וְהִנֵּה זֶה הַצַּדִּיק מוֹת בְּחַג הַסּוּכּוֹת, אַחַר ר"ה וְיִוְה"כ, שְׁכַל יִשְׂרָאֵל מִפְּתִים בְּפִיהֶם לְכֹל הַפְּחוֹת, וְאִין לֹא הוֹעִילָה תַּפְלִיתוֹ. אֲלֵא עַל כִּרְחַךְ מְשׁוּם שְׁאִין שְׁלָם אֲפִילוּ בְּפִינוּ ר"ל, כִּי הוּא פֶה דוֹבֵר נְבִלּוֹת וְלִשָׁה"ר. וְע"ז כְּתִיב (תְּהִלִּים כ"ב: ח) "יִפְטִירוּ בְּשִׁפְהָ יִנְעוּ רֵאשִׁי", ע"י שְׁפוֹטֵרִים בְּשִׁפְהָ לִשָׁה"ר, וּפּוֹגְמִים בְּשִׁכְנֵיהָ גִימְטְרִיא 'שִׁפְהָ', ע"כ יִנְעוּ הָרֵאשׁ וְהַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים ר"ל. ע"כ עֵלֵינוּ לְבַכּוֹת וְלֵאוֹנוּ, וְלַעֲשׂוֹת הַסַּפֵּד מִרַע חוֹרְבָן בְּתֵי מִקְדָּשׁוֹת וְעַל הַר צִיּוֹן הַמְּצוּיִין בְּהַלְכָה, צַדִּיק שְׁמַת בְּעוֹת"ה, וְלִשׁוֹב אֶל ה' מְבַלֵּי שׁוֹב לְכַסְלָה ח"ו. וְהוּא גַם הוּא זצ"ל יַעֲמוּד לְמַעַלָּה בְּמִקּוֹם גְּבוּהָ לְהַתְּפַלֵּל עֵלֵינוּ. יִשׁוּב ה' וְיִרְחַמְנוּ, וְיִגְדּוּר פְּרַצְתֵינוּ וּפְרַצַת כֹּל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמָיו לְחַיִּים

ולשלום, וינחם אבלי ציון וירושלים, ותחזינה עינינו בשובו לציון ברחמים. ונזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. ויקויים בנו "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום" (דברים ד:ז) אמן.
(דרשות חת"ס ח' טבת תקס"ג)

מעשה שהיה, וגביר אחד נפטר בכפר הסמוך לפרעשבורג, ורצו היורשים שיקברו את אביהם שלא היה בר הכי, באותה שורה בה מנוחתו כבוד של רבינו. ביקשו אנשי החברא קדישא הון רב עבור אחזת הקבר, סכום שלא היה ברצון בני המשפחה לשלמו. נמנו וגמרו לבוא אל מרן החתם סופר ז"ע, ולערוך בפניו טענותיהם, וככל היוצא מפיו יעשו. שמע החת"ס את טענותיהם, ואמר: מצינו בדברי חז"ל (בר" נ"א ט') שאמרו עה"פ (משלי כח:כב) "איש רע עין" - זה עפרון, שלקח מאברהם עבור המערה ארבע מאות שקל כסף. ולכאורה יותר ראוי תואר זה לעשיו הרשע, שנטל מיעקב כל הכסף והזהב שהביא מבית לבן עבור חלקו במערה (עי' רש"י בראשית נ:ה). אמנם ראוי תואר זה לעפרון, כי בשעה שמכר את המערה לאברהם, לא ידע כלל חשיבותה, כי לא ידע מי טמון בה, ואם לקח סכום כזה עבורה, הרי הוא איש רע עין. לא כן עשיו שידע מי הם הטמונים ה"קדושים אשר בארץ המה" (תהלים טז:ג), וכל כסף זהב לא ישוו בה. סיים החת"ס: "דעו, כי אם רוצים להקבר בשורה אחת עם צדיקים, צריכים לשלם עבורה בכסף מלא". (אוצרות הסופר ח"י)

כשהיה הגאון בעל מחנה חיים בן י"ב שנים, חלה בחולי הטיפוס ר"ל. אביו רבי פישל דאג מאוד, ודרכו היה לילך על קברי צדיקים לבקש רחמים מה' בזכותם. במיוחד נהג לילך על קבר רבינו, יען שאביו רבי זוסמאן סופר זצ"ל עשה קרן קיימת בפרעשבורג עבור נשמת רבינו, מכיון שלא הניח אחריו בן זכר שיאמר קדיש עליו ביום היארצייט. כאשר חזר רבי פישל לראות את שלום בנו, סיפר הילד כי היו אצלו שני אנשים, אחד זקן אשר לקח עמו איש צעיר לימים, והצעיר בירך אותה. כאשר תיאר את צורתם, הבין רבי פישל שהזקן היה דמותו של אביו רבי זוסמאן, והצעיר היה דמותו של רבינו, שנפטר בהיותו כבן נ' שנים.

לימים סיפר בעל מחנה חיים, כי בכל פעם אשר היה בסכנה מחמת מיחושיו הנוראים ר"ל ל"ע, ונפל אל ערש דוי, אשר כל משכבו הפך בחולי, בכל פעם בא אליו רבינו וביקר אותו, ואז ידע שיקום מחליו ויתרפא וישוב לאיתנו. ואמר שלנשמתו יש חיבור והתקשרות עם נשמת רבינו.
(מטה נפתלי ולקוטי בית אפרים בהספד);

צאצאיו

רבינו השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, ואלו הן: בנו יחידו הגאון רבי יצחק אלי' זצ"ל, לא זכתה העולם ליהנות זמן רב מאורו, כי ביום ו' מרחשון אחר השלימו שנת אבל, חלף והלך לו לישיבה של מעלה כבן עשרים שנה. בתו מרת שרה חוואליש ע"ה, אשת הנגיד רבי צבי מענדלסבורג זצ"ל.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: גרם המעלות

מגיד משנה לנוער

חג הסוכות

ברוך אתה בעיר - מצות סוכה מזוזה ומעקה

שטייט אין דעם זקנים אויף דעם פסוק (דברים כח:ג): "ברוך אתה בעיר", דאס מיינט די מצוות וואס דו טוסט אין שטאט, צום ביישפיל סוכה מזוזה אדער מעקה. "וברוך אתה בשדה", דאס מיינט דו מצוות וואס מען טוט אין פעלד, צום ביישפיל לקט שכחה אדער פאה.

במצות צריך לילה במדרגה

קען מען זאגען, ביי מצוות דארף מען גיין מיט מדרגות, ביים אנהייב איז דער מענטש אזוי אויך א קארידאר, אזוי אויך א סוכה וואס איז א דירת עראי. דערנאך בויט ער א הויז און האט חתונה, דעמאלס דארף ער א מזוזה, ווייל א סוכה איז פטור פון מזוזה (סוכה ב.). און ווען ער האט א הויז דארף ער מאכען א מעקה.

מצות סוכה מזוזה ומעקה מרמזין על האדם מימי הבחורות עד אחרי שגולדו לו ילדים

און דער ענין איז, ווען א מענטש איז אליין מאכט ער די סוכה עיקר און די שטוב עראי, ער לערנט תורה אי צעלט, און איז מקיים די משנה (אבות פ"ו מ"ד) אויף די ערך זאלסטו שלאפען און לעבען חיי צער תחיה. אבער ווען ער האט חתונה און האט קינדער, מוז ער בויען א דירה פאר זיין משפחה, אזוי ווי דער פסוק זאגט (תהלים מה:יד) "כל כבודך בת מלך פנימה". און וועגען איהר מוז ער מאכען א דירה, און אדרבה א פרוי איז באמת פטור פון סוכה, פארדעם דארף מען א מזוזה.

מעקה - לעשות חומה של קדשה בביתו

און ווען ער האט א שטוב דארף ער מאכען א מעקה, מען זאל נישט אראפאלען. דאס איז א רמז, ער זאל זעהן זיין שטוב איז באפעסטיגט מיט א שטארקע מויער פון קדושה, קיינער פון זיינע קינדער זאל חלילה נישט ארויסגיין לתרבות רעה. און ווען ער מאכט א מויער, וועט קיינער נישט אוועקפאלען. און עס שטייט אין גמרא (שבת נד:) איינער וואס קען מוחה זיין ביי זיין משפחה, און ער איז נישט מוחה, איז דאס גערעכענט ווי ער טוט די עבירה. און דאס איז מרמז דער פסוק (דברים כב:ח) "ועשית מעקה לגגך". קומט אויס אז דער סדר איז "ברוך אתה בעיר", ווען דו קומסט אין די וועלט - בעיר, זיי מקיים צוגערשט מצות סוכה, און דערנאך מצות מזוזה, און נאך דעם מצות מעקה.

(מגיד משנה פ' כי תבא ד"ה א"י א"י לפמ"ש הבעה"ת עה"פ ברוך אתה)

פְּרִשֵׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה

רַב אִידִי זָכָה בְּשֹׁכֵר הַלִּיכְתּוֹ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים

"וְהֵם תִּכּוּ לְרַגְלָךָ יִשְׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ" (לג:ג). מְעַן קָעַן זָאגְעֵן, מִיט דָּעם וואס שְׁטִיט (חגיגה ה:): רַב אִידִי דָּער טאַטע פֿון רַב יַעֲקֹב הָאָט זִיךְ גֶּעפִּירְט אַז עַר אִיז גֶּעגאַנגֶען אויף דָּעם וועג דְּרִי חֲדָשִׁים, און אִיין טאַג אִיז עַר גֶּעווען אין יְשִׁיבָה, און מְעַן הָאָט אִיהֶם גֶּערוּפֶען 'בַּר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא'. דָּאס הָאָט אִיהֶם גֶּעטְשֶׁעפֶּעט, הָאָט עַר אויף זִיךְ גֶּעזָאגְט דָּעם פֿסוּק (איוב יב:ד) "שְׂחֹק לְרַעְהוּ אֶהְיֶה וְגו'", אַז מְעַן לֹאכְט פֿון אִיהֶם. הָאָט רַבִּי יוֹחָנָן גֶּעזָאגְט: אִיךְ בַּעַט דִּיךְ זַי נִישְׁט מִקְפִּיד אויף דִּי רַבָּנָן. און רַבִּי יוֹחָנָן הָאָט גֶּע'דְרָשְׁעֵנט אויף דָּעם פֿסוּק (שְׁעִי' נח:ב) "וְאוֹתֵי יוֹם יוֹם יְדַרְשׁוּן וְדַעַת דְּרָכֵי יַחֲפָצוּן", צו טוּט מְעַן דָּען נָאר בִּיטאַג לְעֶרְנֶען און בִּינאַכְט נִישְׁט. נָאר עַס קוּמְט זָאגְען, יַעֲדֶער וואס אִיז עוֹסֵק אִין תּוֹרָה אָפִילוּ נָאר אִיין טַאג אִין יָאר, אִיז כְּאִילוּ עַר הָאָט עוֹסֵק גֶּעווען אַ גאַנְץ יָאר אִין תּוֹרָה. קוּמְט אויס אַז רַב אִידִי הָאָט זָכָה גֶּעווען צו תּוֹרָה פֿון אִיין טַאג דוּרְךְ דִּי דְרִי חֲדָשִׁים וואס עַר אִיז גֶּעגאַנגֶען אויף דָּעם וועג.

לְאַחַר שְׁנַת־יָגַע עַל הַתּוֹרָה יִרְשָׁה הוּא לּו

און דָּאס אִיז מְרַמֵּז דָּער פֿסוּק "וְהֵם תִּכּוּ לְרַגְלָךָ", אַ לְשׁוֹן פֿון גִּיין (בְּרֻכּוֹת סג:). "יִשְׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ", אָפִילוּ פֿאַר שֹׁכֵר פֿסִיעוֹת וועט עַר זָכָה צו תּוֹרָה. און דָּאס עֲנִידִיגְט דָּער פֿסוּק "תּוֹרָה צִוָּה לִנְנוּ מוֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב", אַז דִּי תּוֹרָה אִיז אַ יְרוּשָׁה פֿאַר אַלֶּע יוֹדֶען, נָאר עַס אִיז אַ מִצְוָה זִיךְ צו פֿלֶאגֶען אִין תּוֹרָה, און עַר זַאל נִישְׁט זָאגֶען אַז עַס אִיז אַ יְרוּשָׁה (אָבוֹת פ"ב מ"ב, וְעִי' מְגִילָה ו:). אָבֶער נָאךְ וואס עַר פֿלֶאגְט זִיךְ אויף דִּי תּוֹרָה, אִיז עַס יָא אַ יְרוּשָׁה. און בִּי יְרוּשָׁה אִיז דִּי הֶלְכָה אַז מְעַן גֶּעט אויף יַעֲדֶען אוֹפֶן. פֿאַרְדָּעם אָפִילוּ ווען עַר הָאָט נָאר אִיין טַאג גֶּעלֶערְנֶט מִשְׁפָּךְ זַעֲקָס חֲדָשִׁים, אִיז דָּאס אַ יְרוּשָׁה פֿאַר אִיהֶם, ווייל עַר הָאָט זִיךְ גֶּעפֿלֶאגְט צו גִּיין נָאךְ אִיהֶר. (שְׁנַת תשנ"א)

יארצייטען פון צדיקים

הגה"ק רבי משולם איגרא זצוק"ל

י"ח תשרי תקס"ב

אב"ד פּרעשבורג

רבי משולם איגרא איז געבוירען אין יאר תקי"ב אין בוטשאטש, צו זיין טאטע רבי שמשון זצ"ל, און זיין מאמע מרת רייזל ע"ה.

ווען ער איז געווען נאך א יונגל, איז רבי משולם געווען מפורסם פאר א גרויסער גאון. אסאך גבירים האבן געוואלט זוכה זיין אים באקומען פאר אן איידעם. און דער גביר רבי שמואל ביך האט זוכה געווען צו נעמען פאר אן איידעם. אבער ווייל רבי משולם איז געווען א גרויסער פרוש פון די וועלט, און זיין פרוי איז געקומען פון א גביר'שע שטוב, האט זי נישט געקענט מיט האלטען זיין לעבענס שטייגער, און זי האט געבעטען א גט. דער טאטע איז געגאנגען צו בית דין מאכען א גט, האבען זיי זיך געוואונדערט און געפרעגט: "דער חתן איז דאך א לעבעדיגער ספר תורה, ווי קען מען אזא איינעם ארויסלאזען פון די הענט?" האט ר' שמואל געענטפערט: "במות איז א הייליגע מסכת, אבער מען קען מיט איהר נישט חתונה האבען".

א תקופה שפעטער איז געווען א גרויסע טאלה אין הלכה, וואס אלע גדולי הדור האבען געשריבען תשובות וועגען דעם. און ווייל דער גדול הדור איז געווען רבי ישעיה פיק, דער רב פון ברעסלוי, האט מען מחליט געווען, מען וועט איהם שיקען אלע תשובות, און ער וועט מחליט זיין די הלכה.

דער גביר ר' שמואל ביך, פלעגט אסאך פארען אויף מסחר, אויף איז ער אנגעקומען אין די שטאט ברעסלוי, האט מען באשלאסען שיקען מיט איהם די תשובות. ער איז אריין צום רב און איבערגעגעבען די תשובות. דער רב איז איבערגעגאנגען אלע תשובות, ווען ער איז אנגעקומען צו די תשובה פון רבי משולם איגרא, האט ער געפרעגט ר' שמואל: "אפשר ווייסט איר ווער דאס איז?" האט ער געענטפערט: "יא, פארוואס?" "אלע האבען געשריבען שיינע תשובות, אבער זיין תשובה איז מיוחדת". ווי ר' שמואל האט דאס געהערט איז ער צאמגעפאלען. האט דער רב איהם געפרעגט: "וואס איז געשעהן?" האט ר' שמואל געזאגט ער איז געווען זיין איידעם, און זיין טאכטער האט זיך געוואלט גטען פון איהם, און האט דערציילט די גאנצע מעשה. האט רבי ישעיה פיק געזאגט: "אויב אזוי מענטשו נאכאמאל חלשען, אז דו האסט אוועקגעלאזט אזא גרויסן גאון פון אונטער דינע הענט".

רבי משולם איגרא האט זיך געפירט מיט א באזונדערע זהירות אויף די ווייץ פון די מצות, פון שניידן ביז באקען. אויף האט ער אפגעזונגען עקסטערע שומרים זאלן אכטונג געבן אויף זיי א גאנץ יאר, בייטאג און ביינאכט, אז עס זאל חלילה נישט צוקומען צו די מינדעסטע חשש חינוך. אזוי האט דער גאון געהאלטן אן עינא פקחא במשך די גאנצע

צייט ביז ערב פסח ווען מען האט אָפּגעבאַקן די מצות מצוה, און עס אַהיים געברענגט. פאַרשטייט זיך אז די אַלע חומרות האט איהם אָפּגעקאָסט אַסאך געלט, און אַסאך פּח און צייט, אָבער דאָס אַלעס האט ער געטאָהן פון די גרויסע ליבשאַפּט וואס ער האט געהאט צו די מצות.

האט פאסירט אײנמאל אין אן ערב פסח נאכמיטאג, אז די שטוב משׁרתת האט געזוכט צו געבן עפּעס צו עסן פאר די קינדער, און אומױסנדיג האט זי צובראַכן די שמוּרה מצות, און געגעבן דערפון פאר די הונגערײגע קינדער. נאכדעם וואס די שטוב העלפערין האט זיך געכאַפּט וואס זי האט דא געטאָהן, איז זי פון גרויס פחד און פאַרזיכט אַנטלאָפן פון שטוב. ווען די רעבעצין איז געוואויר געווארן פון דעם, איז זי געׁחלשׁט.

ווען דער גרויסער גאון איז אַהייגעקומען פון שול, האט ער געזעהן ווי עס שטיין מענטשען ארום זײן פרוי איהר צו באַרהינגען. האט ער געפּרעגט וואס גייט דא פאר. האט די רעבעצין אויסגעבראַכן אין אַ ביטערן געוויין, פאַרצײלנדיג וואט יעצט איז געשעהן מיט די טײערע מצות. אָבער דער פּרעשבורגער רב האט איר גענטפּערט מיט די פּולסטע רואיגקייט: "וואס איז, מיר האָבן דאך נאך מצות". און ער האט זיך בַכּלל נישט געבייזערט, כאילו עס האט גאַרנישט פאסירט, און אזוי האט ער געטאָהן, ער האט גענומען די פשוטע מצות און די אַלע חומרות און דקדוקים.

הרה"ק מסאטמאר זי"ע האט אויסגעפירט אויף די מעשה: "מיר האָבן שוין געהערט פון גרויסע רעכטפארטיגע לייט, וואס האָבן געוועלטײגט אויף זיך און זיך אײנגעהאַלטן נישט צו ױערן אויפגערעגט. אָבער אַזאַ גוטע מידה, בַכּלל נישט צו ױערן אין פּעס פון אַנהויב, כאילו עס האט גאַרנישט פאסירט - דאס איז אַ געוואלדיגע זאַך, וואס איז נישט אין באַגריף פון אַ פשוטער אומאויסגעאַרבעטער מענטש. און דאס איז אַ מידה טובה וואט איז נישטאַ אזוינס גלייכן. און מען דאַרף זיך אַפּלערנען דערפון צו זײן אַ בעל אַרץ אַפּים, און אַלעמאל צו ענטפערן מיט אַ ױײכע שפּראך, וואס דאס האלט צוריק פון צו ױערן אויפגערעגט, אפילו ווען עס איז נוגע צו גרויסע מצות.

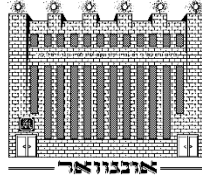
זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מזלָא טבאָ וגדיאָ יאָי

מע"כ כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א
והרה"צ ר' יעקב יוסף טווערסקי שליט"א
לרגל הולדת נכדו-בנו בשעטו"מ

לידידנו הר"ר משה יצחק שווארץ שליט"א
לרגל הולדת בנו בשעטו"מ

לידידנו הר"ר ברוך ביילוש שליט"א
לרגל אירוסו בתו עב"ג בשעטו"מ

KHAL UNGVAR
HEICHAL ZICHRON KEDOSHIM
5306 16TH AVENUE
BROOKLYN, NEW YORK 11204

קהל אונגוואר
היכל זכרון קדושים
נתייסד ע"י כ"ק מון אדמ"ר הגה"ק זצוק"ל
בנשיאות כ"ק אדמ"ר שליט"א

חג הסוכות

6:40 ..... מנחה יום א'   6:40 עירוב תבשילין
10:30 ..... ליל ב' - שמחת בית השואבה   9:15 ..... שחרית יו"ט

שבת חוה"מ

9:00 ..... שחרית	6:30 ..... מנחה יום ב' (ער"ש)
5:50 ..... מנחה ושל"ס	10:15 ..... עריכת השלחן

חול המועד

שחרית: 8:30 מנין כ"ק אדמ"ר שליט"א.....למעלה	
6:00 ..... בחדר ב'	9:00 ..... בביהמ"ד
7:00 ..... בחדר ב'	9:30 ..... בחדר ב'
7:30 ..... בביהמ"ד	10:15 ..... בביהמ"ד
8:00 ..... בחדר ב'	

מנחה: 1:45 • 4:00 • 4:30 • 5:00 • 5:30 • 6:00 • 6:30
מעריב: 7:05 • 8:00 • 8:30 • 9:00 • 9:30 • 10:00 • 10:30

שמחת בית השואבה מרכזית

9:00 ..... מאנטאג נאכט (ליל ד' דחוה"מ)

הושענא רבה

9:30 ..... משנה תורה ולאחריו מנין תהלים.....
8:00 ..... שחרית: מנין כ"ק אדמ"ר שליט"א.....
שאר מנינים שחרית: 6:15, 7:00

שמיני עצרת שמחת תורה

6:35..... מנחה שמע"צ	6:20 עירוב תבשילין
8:30..... שחרית שמח"ת	9:15 ..... שמע"צ
6:30..... מנחה שמח"ת (ער"ש)	5:50 ..... פרידה מהסוכה

שבת בראשית

5:45..... מנחה	10:00 ..... עריכת השלחן
של"ס ונעילת החג (עפל טיש)	9:00..... שחרית